

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

Dispvt. XIII. De materiali causa substantiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94135](#)

esse effectui conferendo illi suammet numero entitatem, & interne componendo illum: efficiēs autem & finis, longe aliter causant, & in hoc conuenient, quod non componunt intrinsecē effectum, & ideo causa extrinsecā communiter appellantur. Igitur in ratione causa abstrahi potest ratiocommuni materialē & formā, quā non sit communis aliis causis, & consonus: ergo recte diuiditur causa immediate in intrinsecam & extrinsecam, & deinde illa in materialē & formalē: hāc vero in efficientem & finalē. Alio item modo posset alia diuīsio causa immediate excoxitari: nam tres aliae causae præter finalē, conuenient in hoc, quod conferunt ad esse effectus per realem influxum, ideoque requirunt existentiam realē ad suas causalitatis, ut posite videbimus: causa autem finalis influit intentionaliter: ideoque causare potest antequam in se realiter existat. Recte igitur diuidi potest causa immediatē in realē, & intentionaliē, stricte sumendo in priori membro illum terminū realē: nam si sumatur in tota sua latitudine & transcendentia, etiam causa finali conuenit. Et rursus causa realis diuiditur in intrinsecam quā in materialē & formā, & extrinsecam, quā efficiens, & peculiari ratione, & quasi per autonomiam dici potest extrinsecā: nam licet finalis causa comparata ad formalē & materialē, extrinsecā etiam sit, comparata tamen ad efficientem, est quodammodo intrinsecā: nam habitudo ad finem est magis intrinsecā vniuersique rei, & in quibusdam est etiam essentialis.

Quatuor causa membra, an atomā.

XX. De quinto punto pauca hoc loco dici possunt, donec de singulis causis tractemus: & ideo breuiter dicendum est, hanc non esse diuīsionem in ultimas rationes cause: nam sub quoconque illorum membrorum dari possunt variae diuīsiones. Causa enim materialis quedam est pura potentia, alia vero est tantum potentia secundum quid. Quae non est diuīsio tantum materialis (ut ita dicam) secundum entitatem, quae est causa, sed etiam est formalis in ratione causa materialis. Nam de ratione formalium illius est, ut sit potentia, & ideo secundum diuerſam rationem potentie receptiū, erit diuersa ratio causa materialis, quae diuerſitas attendi etiam potest ex effectibus: nam illa prior est causa materialis substantiæ, posterior vero accidentum. Vnde prior dici potest causa materialis simpliciter, posterior vero secundum quid, sumendo has voces non ex entitatis talium causalium, sed ex habitudine ad effectus: nam quoad entitatem materialis causa accidentum esse potest ens simpliciter, seu substantia integra: materialis autem causa substantiæ tantum esse potest ens secundum quid, tamen quoad causationem seu habitudinem causa hāc caufat ens simpliciter, illa secundum quid. Rursus materialis causa substantiæ diuiditur in materia & corruptibilium vel incorruptibilium substantiarum: causa vero materialis accidentium diuidi potest, vel in corporalē & in spiritualē, vel in proximam, aut remotam, vel in eam, quae in se sit accidens, vel quae sit substantia, aut partialis, aut integræ: de quibus omnibus in proximis disputationibus dicam. Atque proportionali modo diuidi potest forma in substantialem & accidentalem, & vtrumque membrum subdiuiditur in varias formas, iuxta varietatem substantiarum compositarum, & accidentium. Causa item efficiētis, & finalis, quā plures sunt diuīsiones, quae non possunt hic breuiter recenseri, sed in propriis disputationibus.

XXI. Dices, si causa potest immediate diuidi in pauciora membra, & remotè in plura, cur Aristoteles potius quadrinembrem illam diuīsionem, quam alias tradidit? Respondeatur, hoc ipso quod illa diuīsio est

media inter illa extrema, fuisse aptiore ad doctrinalem diuīsionem tradendam. Maximè, quia membra illa habent rationes, & modos causandi magis distinctos & notiores. Adde, Aristotelem non omnino omisisse, sed insinuasse satis, tam conuenientias harum causalium inter se, quam diuīsiones earum, ut ex citatis locis constat.

Qualis sit data diuīsio.

IN sexto punto auctores omnes, supponendo potius, quam probando, vel disputando, docent, illam diuīsionem causa esse Analogam, & propter eam causam dicunt non fuisse causam in communi ab Aristotele definitam. Non tamen declarant satis modum, aut rationem huius Analogie: neque à nobis declarari potest, donec rationes singularium causalium exacte tractentur. Et ideo nunc supponamus, sententiam illam veram esse ex communis sententia auctoritate: & ex hac generali ratione, quod illi modi causalium communes sunt causal accidentium, & substantiarum, quae non possunt esse vniuersale causa, quia non dant vniuersale esse, vnde nec ratio effectus vniuersale esse potest in accidente & substantia: exceptio vero huius Analogie declarationem in predictum locum remitto.

XXII.

DISPUTATIO XIII.

De materiali causa substantiæ.

Permitto disputationem in cōmuni de causa materiali, ut abstrahit à causa substantiæ, vel accidentis: quoniam potissima ratio huius causæ cernitur in materia prima: & si in illa declaretur, facile erit reliqua cum proportione intelligere. Neque timenda est aliquorum censura, qui existimant tractationem de materia prima nullo modo ad Metaphysicū pertinere, sed ad solum Physicū, iam enim in superioribus, præsertim in proemiali disputatione, declaratum est, multis titulis negotium hoc ad Metaphysicū spectare. Quoniam licet Physicus sub propria & speciali ratione agat de materia, ut est principium generationis naturalis, & ut est causa, vel pars entis naturalis: nihilominus Metaphysicus, considerando communem rationem causal materialis, quod illius proprium est, necessario agit de prima causa illius generis, quae est materia prima. Item agens de essentia substantiæ, necessario tractat de materia, quatenus est pars essentiæ, ut infra videbimus, tractando de substantia materiali. Hoc ergo loco sub hac consideratione de materia tractamus. Et quia ratio causandi intelligi non potest, non intellecta entitate materiæ, inuestigabimus prius, an sit materia: deinde qualis sit entitas, & essentia eius, postea de proprietatibus, ac tandem de causalitate eius.

SECTIO I.

An sit evidens ratione naturali dari in entibus causam materialē substantiarum, quam materiam primam nominamus.

Voniam materiam primam duo includit, oportet ante omnia expondere significacionem vocis quoad vtramque partem. Materiam ergo diuidi solet in materialē ex qua, in qua, & circa quam.

Quae diuīsio varijs modis explicari potest: primò, ut non sit diuīsio rerum, seu materialium, sed respectu ac officiorum eiusdem materiæ.

Eadem

Eadem enim materia dicitur ex qua, vel respectu compositi, quod ex illa constat, vel respectu formæ, quæ ex illa educitur. Vnde priori respectu corpus hominis est materia ex qua, non tamen posteriori consideratione, quia forma hominis non educitur ex potentia materiæ. Vnde respectu talis formæ dicitur materia, in qua introducitur forma: ita ut illud in qua, dicat respectum unionis, non educationis. Potest etiam illud in qua abstractè sumi, vt includat habitudinem ad formam vt inhaerentem materiæ. Respectu vero agentis dicitur eadem materia, circa quam agens operatur. Iuxta hanc ergo interpretationem terminorum nullum membrum ex dictis à presenti consideratione excluditur, agimus enim de materia secundum se, vel prout in suo conceptu adaequato omnes illas habitudines includit: an vero illæ pertineant ad varias causalitates, & ex natura rei distinctas, postea videbimus. Alter sumi solet materia circa quam, prout distinguitur à materia ex qua, & in qua secundum realem unionem & inhaerentiam: & sic propriè dicit respectum ad agens actione immanente, & nihil aliud est quam obiectum, circa quod tale agens versatur. Quæ significatio materiæ Metaphysica est, & nihil ad præsens refert, quia illa ut sic non exercet causalitatem materialem, sed vel efficientem, vel finalē, vt supra tetigimus: non est ergo hic sermo de materia obiectiva, sed de subiectiva.

II. Rursum solet materia ex qua diuidi in transuentem & manentem. Priori modo dicitur signum, v.g. materia ex qua fit ignis, & in ea significazione illud, ex qua non designat tantum habitudinem cause materialis, sed includit etiam habitudinem termini à quo: & ex hac parte non pertinet illa significatio ad presentem disputationem. Materia autem manens, est propria & interna causa materialis, quæ manet in compagno, seu in termino generationis, conferens sibi modo ad constitutionem illius. Denique diuidi solet materia in Metaphysicam, & Physicam: Metaphysica est genus respectu differentiæ: illa vero appellatio solum est per Analogiam & proportionem ad materiam Physicam, quæ est propriè & simpliciter materia, de qua hic agimus: de Metaphysica vero praeter ea, quæ diximus suprà agentes de unitate univerali, addendum aliqua disp. 15. sect. vii. agentes de forma Metaphysica.

III. Prima vero dici potest materia, & per negationem prioris, & per respectum ad secundam: quia ergo materia dicit rationem subiecti, illa dicitur prima, quæ nullum prius subiectum supponit: & ita Aristoteles i. Physicorum, c. 9. definitur materiam esse primum subiectum ex quo sit aliquid. Materia autem secunda dicitur, quæ prius subiectum supponit. Atq; ita multi vocat substantiale compositionem materialium secundam respectu accidentium, quia ita est subiectum accidentium, vt ex priori subiecto constet: & simili ratione, qui plures formas substantiales in eodem supposito admittunt, compositionem, verbi gratia, ex materia & forma corporeitate vocant materiam secundam respectu animæ. Sæpe etiam vocatur materia secunda, materia disposita seu affecta dispositionibus accidentibus, non quia compositionem ipsum ex materia & accidentibus, fit subiectum, in quo recipitur forma, sed solum, quia receptio talium dispositionum antecedit ordine naturæ, & constituit materiam proximè capacem talis formæ, vnde propriè vocatur talis materia, proxima: Aristoteles vero 8. Metaphysicorum, textu: materialiam propriam seu proximam vocavit materiam transuentem accommodatam ad rei generationem, vt vim est materia aceti, de qua materia ait Commentator 2. Physic. comm. 3. esse materiam alterationis, non compositionis. Omnis itaque materia secunda supponit primam, & addid aliquam formam vel dispositionem.

Questionis resolutio.

ATque hinc constat, si in communi, & quasi for maliter loquamur de materia prima, id est, de primo subiecto mutationum, vel formarum abstractarum, hendo à questione quale sit tale subiectum, qualisve subiectum, quæ in eo recipitur, sic tam evidens esse dari quædam materiam primam, quam est evidens, dari in rebus mutationes ad varias formas, quia omni mutationi aliquod subiectum supponitur, vt supra probatum est, & experimento constat. Igitur vel illud subiectum supponit aliud, vel non, si non supponit, illud est primum, & habetur intentum. Si vero supponit aliud, quæram de illo: est autem evidens non posse procedi in infinitum: ergo necessariò fistendum est in aliquo primo subiecto, seu materia prima. Minor propositio ultimò assumpta demonstratur ab Aristotele de omnibus causis in lib. 2. est tamen quodammodo evidentior in causa materiali, quæ est in trinsecum totius compotiti fundamentum, non potest autem intellectu percipi compotitum per se sibi, cuius una pars nitatur in alia, & alia rursus in alia, quin tandem fistatur in aliqua, quæ ceteris substeret. Cum ergo omne naturale compotitum ita per se sit, vt secundum se totum non pendeat in genere cause materialis ab aliquo subiecto, quod extra ipsum sit: necesse est, vt in se habeat aliquod subiectum, quod sit primum respectu omnium aliarum entitatum, ex quibus constat, & in subiecto sunt. Sic igitur evidens est dari materiam primam, seu subiectum primum in rebus naturalibus.

Secundò principaliter probatur, nam est evidens res generabiles & corruptibiles ita transmutari, vt a. Etiam ex alijs vicissim ac mutuo generentur, saltem me diatè: ergo necesse est, vt in aliquo communi subiecto conueniant, quod in omnibus ipsis maneat; ratione cuius sint capaces illius mutua transmutationis: ergo illud subiectum est primum, atque adeo prima materialis causa huiusmodi rerum. Antecedens est evidens experientia: nam elementa mundi inter se agunt, & vnum in aliud cotinuerunt, sive mediata, sive immediata, & misera eriam ex eis generantur: & consequenter in ea etiam resolutur: atque ita sit, vt omnia sublunaria, quantum est ex visu naturæ, & compositionis, mutuè sint transmutabilia. Dico, quantum est ex vi naturæ sive, quia fieri potest, vt aliquæ partes elementorum nunquam transmutentur, ex quod sint in abditis, & remotissimis locis, ad quæ actiones contrariorum agentium non perueniant.

Prima consequentia probatur primo, quia nulla transmutatio naturalis fieri potest, nisi manente communi subiecto sub utroque termino: tum quia alias res, quæ corruptiuntur, omnino secundum se totam perire, & alia, quæ incipit esse, secundum se totaliter: atque ita altera transfiret in nihilum, altera ex nihilo fieret, nulla communire sub utræque manente: annihiaretur ergo vna, & crearetur alia, quod naturaliter est impossibile. Tum etiam, quia alias tota actio agentis naturalis esset vel impossibilis, vel impertinens ad rerum generationem. Sequela declaratur, quia loqui possumus vel de accidentalis alteratione, quam experimur: quam evidens est non fieri, nisi in subiecto, & ex subiecto communi, quod manet sub utroque termino: quia experimento constat, hanc actionem non fieri, nisi subiectum supponatur: accidens enim, quod per illam fit, non potest naturaliter esse nisi in subiecto, quod sustinet tam actionem, quam formalem terminum eius, à quo subiecto expellitur forma, vel priuatio opposita: datur ergo commune subiectum in huiusmodi actione, vel loquimur de actione illa, seu transmutatione substanciali, quæ sit in termino alterationis, in quo res quæ perit, amittit esse simpliciter, quod antea habebat, & res alia simpliciter incipit, vt cum ex stu-

ex stupia fit ignis. Et ibi etiam necesse est subiectum commune manere, alioqui tota praecedens alteratio, seu calefactio stupor, esset impertinens ad procreationem ignis, quia nullo modo conferret ad illam, si omnino periret ipsa, & totum subiectum eius: sed ad summum posset deseruire ad evacuandum locum seuspatium, in quod posset res procreanda introduci: ad hoc autem impertinens esset destruacio rei: sufficeret enim localis expulso, que fieri posset per introductionem alterius rei in illud spatium, ut in motu locali sit.

VII. Esset etiam impossibilis talis destruacio rei per alterationem, quia accidentis non potest, per se loquendo, destruere subiectum suum, cum ab illo sustentetur, & accipiat esse. Vel ergo subiectum illud est simplex, vel compositum: si etsi simplex, nullo modo potest per actionem, vel per accidentem, quod in ipso fiat, destrui, quia illud esse est necessarium, ut talis actio, vel tale accidentis esse possit. Si vero subiectum illud est compositum ex priori subiecto, & alia forma, poterit quidem destruere ratione alterationis, & accidentis in illud introducti, non tamen per se, sed per accidentem rationis alterius actionis & formae consequitur ad priorem alterationem: hæc autem consequitur intelligi non potest, nisi subsequens forma introducatur in idem subiectum, in quo erat prior, quia alias nulla esset causa cur dissolueretur vno inter prius subiectum & formam eius: ergo tota hæc naturalis transmutatio necessario fundari debet in aliquo communis subiecto, quod sub vroque termino maneat.

VIII. Potestque hoc ipsum declarari inductione facta in aliquibus transmutationibus: cum animal, verbi gratia, alitur ex cibo, vel aliquid cibi maneat in linea nutritionis, & coniungitur substantia viuentis: vel omnino destruitur cibus, & totum quod in illo est, per actionem viuentis. Si nihil cibi maneat, superflua est tota actio viuentis, nihilque ex cibo iunari potest, vt inde vel crescat, vel confortetur, quia ex eo, quod perit in cibo, nihil confortatur, vel crescit. Si vero aliquid cibi manet, illud esse non potest, nisi communis materia vel subiectum. Idem argumentum sumi potest ex visibili, & impropria nutritione ignis, non enim crescit, nisi supponantur ligna, vel aqua, nec confortatur, nisi nutritur oleo, aut simili materia: hæc ergo materia non potest esse transiens secundum se totam, alias est inutilis, nullagratio reddi posset, cur sit necessaria ad tales effectus, neque declarari, quid ad illos conferat: est ergo illa materia aliquo modo manens sub forma rei genita seu nutrita: manet ergo secundum aliquod subiectum commune.

IX. Quod tandem confirmatur, quia alias rerum transmutatio non esset corruptio & generatio, sed transubstantiatio quædam, quia tota substantia vienius rei periret, & tota alia inciperet. Imo plus est, quam transubstantiatio: quia non solum in totalibus substantiis, sed etiam in omnibus earum accidentibus esset in illa successio: quia si nullum subiectum commune maneret, multo minus manere posset naturaliter idem accidentis, quod à suo subiecto penderet in esse & conseruari. Hoc autem genus transmutationis alienum est ab omni Philosophia, & ab omni actione naturali: & præter rationem annihilationis, & creationis, quam includit, ut supra dicebam, non potest cogitari ratio, cur illa duo sint ita connexa in rerum natura, ut ad unius productionem necessaria sit destruacio alterius, & conuersio: non est ergo transmutatio naturalis per totalem destructionem, & inceptionem, sed per transformationem ex aliquo communi subiecto. Et ad hoc ferre tendit demonstratio Aristotelis, quod hæc transmutatio semper fit è contrario in contrarium (sub contrariis includendo priuatius opposita) quæ subiectum habent commune. Est ergo eu-

dens dari subiectum, seu materialem causam communem.

X. Supereft probanda secunda consequentia principali rationis, qua inferebam us, hanc materiam est primam causam in suo ordine, eoque sensu verisimiliter appellari primam materiam: hoc autem nullo subiectum eidemmodo ostendit potest (quidquid aliqui materialeretur) quam supra tacto, scilicet, quia non potest procedi in infinitum in subiectis proximis & remotis, seu in subiectis, & subiectatis (vt ita dicam) sed fistendum necessario est in aliquo subiecto, quod non subiectetur, neque etiam componatur ex parte, quæ in subiecto sit, quia omne tale compositum resoluti tandem potest in simplicia, in quibus aliud esse oportet, quod omnino in subiecto non sit. Neque supponit hic discursus, quod in formis substantialibus eiusdem compositi non sit processus in infinitum: nam, etsi hoc etiam evidens sit, tamen si per impossibile fingerentur infinitæ formæ in eodem composito, ex parte potentia recipientis eas necessario fistendum erit in aliquo subiecto simplici, quod non sit in subiecto, quia tota collectio talium formarum est in aliquo subiecto, ergo illud est simplex, vt magis statim demonstrabimus, hoc ergo vocamus materiam primam. Præter hoc autem potest etiam illa consequentia probari ex communitate huius subiecti: cum enim omnia hæc inferiora mutuo transmutentur immediate, vel saltem mediately, vt dictum est, necesse est, ut subiectum illud, quod his transmutationibus supponitur, sit primum in ratione subiecti seu materia: nam si esset ex alio priori subiecto, vel materia constans, vel illud esset etiam transmutabile: & sic non esset commune subiectum omnium transmutationum, sed illud, quod maneret post resolutionem eius, vel non esset transmutabile: & sic non omne corporeum ens esset transmutabile in quodlibet aliud: cuius oppositione supponemus, sed de hoc latius sectione tercia.

XI. Ex dictis ergo omnibus generatim probatum relinquitur in omni transmutationum ordine dannam esse primam aliquam causam materialem: non potest autem ex dictis concludi dari veram materiam primam, quæ sit causa materialis aliquius substantiae, nisi aliquid adiungatur. Vnde discursus facti formaliter sumpti, & que probant dari in unoquoque corpore celesti aliquod primum subiectum earum mutationum, quæ in ipso sunt: imo etiam cum eadem proportione idem probant de quibus substantia spirituali quatenus est capax realis mutationis, vel localis, vel intellectus, aut affectus: nam licet illa mutatione non sit corruptiva, sed perfectiva, necessario tamen supponit aliquod subiectum: & ideo necesse est, ut reducatur ad aliquod subiectum primum in suo ordine, quod etiam appellari potest prima causa materialis illius mutationis, quamvis non vocetur materia prima iuxta communem usum huius vocis: propriè enim significat materia principium substantialis transmutationis, vel constitutionis. Ex quo etiam sit, ut licet res, quæ aliquo modo transmutantur, habeant materialem causam sua transmutationis sibi proportionatam, tamē si transmutatio non sit vnius rei in aliam, ex vi transmutationis non poterit concludi, dari aliquam primam causam materialem communem huiusmodi rebus, ut licet Angeli habeant primum subiectum suarum mutationum, & res corporales similiter, tamen quia neque ha possunt in Angelos transmutari, neque econverso, non potest ex transmutatione concludi, dari aliquod primum subiectum commune omnibus illis. Eademque ratio est de corporibus celestibus, & sublunaribus, quia neque hæc in illa transmutare possunt, neque econverso: imo idem est de celis ipsis inter se, quia non sunt mutuo transmutabiles, sed vnumquodque in se tantum potest accidentaliter mutu-

ter mutari. Quod ipsum à fortiori verum est in spiritualibus substantiis creatis. In his ergo omnibus solum concluditur, dari vnum commune subiectū accidentium, inter quæ sit mutatio. In his autem inferioribus substantiis & corporibus, quoniam mutuò transmutabilia sunt, recte concluditur aliquod commune & primum subiectum. Ut autem concludatur hoc subiectum esse materialem causam ipsiusmē substantiæ talium rerum, necesse est addere illam mutuam transmutationem earum inter se esse secundum substantiam, & non tantum secundum accidentia, quia si in solis accidentibus transmutarentur, satis esset in eis dari primum subiectum talium accidentium, siue illud esset substantia simplex, siue composita, & siue esset vnius rationis in omnibus, siue diuersa.

XII.
Non acciden-
tia modo,
sed substan-
tia etiam
in rebus
transmuta-
tio.

Ad concludendum ergo dari materiam primam, qualē Aristoteles posuit, restabat probandum, transmutationem horum corporum inferiorum, quam experimur, non solum esse accidentalem, sed etiam substantialem. Hoc autem præter experientiam, quæ per se videtur satis euidentia, non solum in elementis, & in mixtis inanimatis, sed multo magis in viuentibus, animalibus, & in nobis ipsis cum generantur, & morimur: præter hanc (inquam) experientiam, ratione probandum est ex necessitate formarum substantialium ab accidentibus distinctarum: nam si dantur hec formæ, necesse est dari materiam primam, quæ sit subiectum earum, & cum eis componat vnam substantiam integrā, quod est esse causam materiam substantiae. Dari autem formas substantiales, probandum est infra disputat. 15. & id eo nunc supponatur: & tantum ex ea hypothesi demonstratum habetur dari veram ac propriam materiam primam in his rebus, quæ generantur & corruptuntur: est enim consecutio euidentia, & omni carentis difficultate: antecedens vero dicto loco probandum est.

SECTIO II.

Vnum materialis causa substantiarum generatiuum, & corruptibilium sit una vel multiplex.

I.

SN hac sectione & sequenti breuiter attingendæ sunt opiniones veterum Philosophorum, quas Aristoteles variis in locis late pertractauit, atque impugnauit, præsertim i. Metaphysicæ, capi. 3. & sequentibus, & i. Physic. à capite 2. & de Generat. c. 1. & sequentibus & 3. de celo. ca. 7. & apud Diogenem Laertium in vita horum Philosoph. eadem leguntur: & apud Platonem in Theeteto & Sophista, & Plotinum libro 9. Æneid. 2. & Theophrastum in sua Metaphysic. c. 3. & Plutarch. libro 1. de placitis, c. 3. & ex Patribus atrigit Augustinus libro 8. de Ciuit. à principio, & Epiphanius libro 3. contra hæres. in 8o. & Irenæus lib. 2. cont. hæres. c. 19. & Clem. Rom. libr. Recognitionum, & Clemens Alexandr. libr. 1. Stromat. Et Eusebius 14. de preparat. Euangel. à principio, & Ambrosius libro 1. Exam. c. secundo. Horum itaque Philosophorum sententias ad duo capita reducamus: vnum eorum, qui posuerunt plura materialia prima principia, de quibus hic agemus: aliud eorum, qui vnum tantum posuerunt, sed in eo designando errarunt, de quibus dicemus sectione sequente.

Sententia infinita principia materialia con-
stituuntur.

II.

Prima igitur sententia fuit, materialeam causam rerum omnium confitari ex corpusculis indiui-

sibilibꝫ seu atomis, que posuerunt esse in infinita. Leucippus, Democritus, Epicurus, Metrodorus, & Anaxagoras. Qui fere omnes censuerunt hæc corpuscula esse similia inter se, & eiusdem rationis, solumq; pro varietate titus, figuræ, & ordinis varia entia cōponere: & rerum corruptionem nihil aliud esse quæ dissipationem seu inordinationem atomorum: generationem vero esse nouam compositionem earum. Anaxagoras vero posuit atomos partim similes, partim diuisimiles, ut ex similibus res homogeneæ fierent, ex dissimilibus vero res dissimiles, ut in corpore organico partes heterogeneæ, v. g. caro ex atomis carneis, os vero ex ossibus, & sic de aliis. Rursus videntur quidam eorum posuisse has atomos omnino indiuisibilis: & ideo ut possent corpus cōponere, aiebant non solum ex ipsis, sed etiam ex aliquo vacuo, seu inani corpus coaleſcere: nam si illa omnes immeſe & solide coniungerentur, nunquam moles accresceret, ut sumitur ex Aristot. i. Metap. 4. Alij vere non videntur illas posuisse Mathematicæ indiuisibilis, seu Physicæ tantum, iuxta quam interpretationem non esse in necessarium interponere aliquod in arte inter ipsas atomos, ut ex eis corporis magnitudo ex crescere. Rursus ex hiſ Philosophis quidam nullam efficientem causam rerum præter has atomos posuisse, neq; etiam finalē, sed ex earum vario occurſu, & perpetua agitatione res quasdam dissolvi, & alias casu consurgere: & ideo, ut Aristot. referat, Epicurus dixit habere hæc corpuscula naturale pondus, quo semper ferrentur. Alij vero, ut Anaxagoras posuerunt efficientem causam intellectu & voluntate operantem, & ex his corpusculis varia cōponentem.

Sed hæc pars spectat ad disputationes de causis efficientiæ, & finali. Nunc; quod ad rem præsentem spectat, hi Philosophi in primis non cognoverunt veram materiam causam, quæ sit potentia Physicæ, receptiua alicuius actus: nam illæ atomi non sunt in potentia ad recipiendam aliquam formam Physicam, nec possunt dici materia totius compoſiti, nisi eo modo, quo partes integrales dicuntur materiae totius, & lapides ac ligna materia domus. Vnde ultius fit, ut iuxta illum philosophandi modum formæ naturalium entium, quasi artificiales tantum sint, mirum figura quædam consurgentes ex vario situ, & ordine atomorum. Atque ita nulla erit vera substantialis generatio, & corruptio, sed tantum varia, coordinationis, aut deordinatio atomorum: Et quam Anaxagoras ponat atomos diuersarum rationum, tamen necesse est, ut omnes ponat confusas, & permistas in singulis rebus, ut per educationem eorum posit ex vna te, alia generari. Atque ita res omnes solum in hoc different, quod quædam habent quædam atomos magis patentes seu in exterioribus partibus: alias vero magis latentes, & in partibus secretioribus: quæ tota diuersitas solum est in situ, & coordinatione atomorum. Adde intelligi non posse, quomodo tam varia corpuscula habentia repugnantes conditions, in singulis rebus intime coniungantur. Ne minus est inexplicabile, quomodo ex qualibet re hæc corpuscula latentia in lucem proferantur, ut res alia digni, vel potius componi videantur.

Illud etiam est absurdum in his omnibus Philosophis, quod infinitam multitudinem ponant horum corpusculorum: nam vel intelligunt in singulis entibus naturalibus esse infinitam multitudinem harum atomorum, vel solum in toto universo: in singulis vero corporibus, aut partibus eius esse finitam multitudinem. Prior sensu est sententia prorsus absurdæ: non enim possent infinita atomi compone-re aliquod corpus, quin illud ex crescere in infinitam magnitudinem: nam si atomi non singantur in diuisibilis Mathematicæ, sed Physicæ, habebunt singulæ aliquam magnitudinem, in qua vel omnes erunt æquales, quia nulla est inæqualitatis ratio, vel

falsa

falem assignari poterit minima atomus, cui aliæ sint vel æquales, vel maiores: ergo ex huiusmodi atomis infinitis necessariò componetur magnitudo actu infinita. Si vero atomi sint indivisiibiles Mathematicè, non possunt magnitudinem componere, nisi interponatur spatum inane, quod spatum erit diuisibile, & alius magnitudinis, ex quo similiiter concluditur infinitas atomos sic inter se distantes necessariò efficer infinitum corpus, occupans seu includens infinitum spatium, partim inane, partim repletum atomis. Nec potest afferrri instantia de infinitis punctis existentibus in linea, nam ibi nulla sunt puncta immediata, quia tota linea est continua: in atomis autem necesse est, signata qualibet atomo esse aliquam proximè distanciam ab illa, per certam aliquam & definitam distanciam, & sic de reliquis: necessarium ergo est, ut infinita illa corpuseula, infinitum spatium illo modo oceuparent.

V. Posteriori autem sensu est etiam illa sententia improbabilis: & in primis contra illum procedunt omnia, quæ aduersus infinitam mundi magnitudinem scripti Arist. 3. Physic. & 1. de Cœlo. Deinde euidenter est totam spharam rerum generabilium & corruptibilium esse finitam, cum ad spharam lunæ terminetur: attribuere autem etiam cœlis compositionem ex atomis, illosque extendere in infinitum, non potest esse Philosophicum, quia neq; experientia, neque ratio nos ducit ad ita existimandū. Tandem, si quodlibet corpus finitæ magnitudinis constat tantum finitis atomis, non potest sufficere hæc atomorum situatio ad generationes & corruptiones rerum: tū quia ex eadem re possunt res variaz ferè in infinitum generari: tum etiam, quia oportet semper corporis magnitudinem multum diminui in qualibet generatione & corruptione per dissipationem atomorum, cum tamen constet experientia non semper id accidere. Nisi forte dicatur semper fieri veluti quandam circuitionem atomorum, dum interiores ad exterioras partes educuntur, exteriores vero ad intimas partes impelluntur: ideoque non minui rei magnitudinem. Sed hoc nihil potest esse absurdius: inde enim sit, re ipsa nihil mutari nisi secundum locum aut apparentiam. Estq; illa inductio, & eductio atomorum contra experientiam: quando enim ex stupore generatur ignis, non tantum in exterioribus partibus, sed intime & in tota magnitudine fit generatio: & cum homo moritur, in omnibus partibus tam internis, quam externis fit corruptio. Est ergo hæc sententia probris absurdia, neque habet fundamentum, cui satisfacere necesse sit. Illud enim principium, in quo iam citati Philosophi, quam alij funditus sunt: Ex nihilo nihil fit, quem verum sensum habeat, inferius declarabimus.

Opinio ponentium plura principia materialia finita.

VI. Secunda sententia ponit etiam plura principia, seu plures primas causas materiales rerum generabilium, in numero tamen finito. Ita sensit Empedocles, qui quatuor elementa, ignem, aerem, aquam, & terram, dixit esse quatuor primas causas materiales, ex quibus mixta generantur, ipsa vero non habere priorem causam, aut principium materiale. Verutamen hæc sententia falsa est, & euidenter refutari potest: nam in primis quamvis attigerit compositionem seu generationem misti ex elementis, non tamen considerauit transmutationem elementorum inter se, cum tamen constet, & aerem conuerteri in ignem, & aquam in terram, & econverso. Huiusmodi autem transmutationis non possunt elementa esse principia materialia, sed aliquo subiectum communem omnibus illis. Quod si forte existimauit Empedocles elementa non transmutari substantialiter, id est non confitare materia, & substantiali forma, sed

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

esse quædam entia omnino simplicia, accidentibus subiecta: contra hoc in primis ostendemus inferius, non minus esse certum dari formas substantialia elementorum, quam aliorum entium naturalium, & consequenter verè ac substantialiter inter se transmutari. Deinde licet id admitteremus, nullum esset fundamentum ad multiplicandas materias, seu prima subiecta substantialia, sed dicendum potius esset in omnibus elementis esse idem substantialia subiectum, quod diuersis accidentibus effectum, distinctum appellatur elementum. Cumq; illud etiam subiectum sit principium materiale mistorum, sit, ut re ipsa, & substantialiter tantum sit una prima causa materialis omnium rerum.

Quod si fortasse dicaret Empedocles illam naturalium accidentium diuersitatem, quæ in elementis conspicitur, indicare satis essentiali distinctionem substantialium subiectorum: ex hoc ipso sumitur effectus argumentum ad hominem, quando aer ita ab igne transmutatur, ut proprijs accidentibus ignis maneat affectus, nō solum fieri mutationem in accidentibus, sed etiam in ipsa substancia: non potest autem fieri in tota entitate substantiali propter rationes factas in superiori sectione de annihilatione, & creatione: ergo necesse est fateri, etiam in ipsis elementis esse aliquo subiectum prius ipsis: & commune illis, ratione cuius possint mutuo transmutari: ergo non sunt illa causa primæ materiales, sed natura prior, quibus illa constant. Atque hinc etiam cluditur, non esse hac elementa primas causas materiales mistorum, quia in ipsiis etiam datur materia prior ipsis, & hæc est etiam causa materialis mistorum, quæ in illis manet, & eorum formis informatur: illa est ergo causa prima in illo ordine etiam mistorum, sed vel maxime, quod iuxta veram sententiam elementa non manent formaliter in misto, id est, secundum proprias formas substantialia, quia non potest forma substantialis misti cadere (vt sic dicam) supra formam elementi, seu informare materiam ut iam informatam formam elementi: ergo elementa secundum proprias substantialias nō sunt causa materialis permanentes, & propria mistorum, sed eadem materia, quæ est prima causa materialis ipsorum elementorum, est etiam mistorum.

Questionis resolutio.

Dicendum ergo est primam materiam, seu materialiem causam omnium rerum sublunarium esse tantum unam. Quæ est communis sententia omnium Philosophorum, quos in sequentibus referemus. Et sufficienter probatur ratione nunc facta contra Empedoclem, & posteriori discursu facto sectione precedente. Vbi ex communi & mutua transmutatione rerum sublunarium, ostendimus dari communem materiam: illa enim ratio æquè probat primum subiectum, quod sub his omnibus transmutationibus manet, esse unum tantum. Tum quia contraria principia, ex quibus sunt generationes & corruptiones, versari debent circa idem. Tum etiam, quia illud subiectum est ex se indiferens ad quacunque formas rerum corruptibilium, & dispositiones earum: non ergo requirit in se distinctionem seu multiplicationem, imò non est vnde illam habeat. Et conuerso omni formæ rei generabilis cuiuscunq; speciei, potest introduci in quacunque partem huius materiæ, si commode disponatur: ergo signum est materiæ, si commode disponatur: ergo signum est materiæ secundum se esse unam, & eiusdem rationis, & sufficientem in suo genere ad causandos omnes effectus, qui in his rebus possunt materialiter causari, si aliæ causæ in alijs generibus necessariæ applicentur seu concurrant.

Solum potest obici, quia causa materialis est intrinseca & essentialis: hæc autē res generabiles & corruptibles sunt essentialiter diueriæ: ergo non potest *causari*.

VII.

VIII.

Y vna

Disput. 39.
scilicet 2.

vna & eadem materia esse in omnibus illis. Sed hæc obiectio tangit questionem illam, an materia sit pars quidditatis substantiarum materialium, quam inferiorius commodiori loco tractabimus, nunc breuiter responderet essentias harum rerum materialium esse diueras & dissimiles quoad formas: similes vero quoad primam materiam. Neq; hoc quicquam obstat essentiali diuersitatih. hæc enim non excludit convenientiam & similitudinem in aliqua parte.

SECTO III.

Vtrum prima & vniqa causa materialis generabilium substantiarum, sit aliud corpus simplex, vel substantia integræ.

I.

 Ntiqui Philosophi (vt Aristoteles & alii auctores præcedente sectione citati referunt) qui vnum tantum materiale principium naturaliū rerum posuerunt, fere omnes putarunt esse aliquam iubantiam integrā, seu corpus simplex, quale Auerroes existimat esse coeleste corpus. De illo autem corpore seu materiali causa, fuit inter eos multiplex opinio.

Opiniones Philosophorum de uno materiali principio.

II.

Prima afferuit hoc principium esse aquam, cuius auctor fuit Thales Milesius: alij vero, vt Plutarchus, putant antiquorem esse, & ab Orpho duxisse originem. Secunda opinio hoc munus tributæ aeri, quam docuere Anaximenes, & Diogenes Apolloniares, vt Aristoteles refert 1. Physicæ cap. 3. & ibidem Simplicius declarat. Tertia opinio fuit, ignem esse huiusmodi causam, quam docuere Hippalus, & Heraclitus: & eandem secuti sunt Stoici, vt est apud Ciceronem 2. de Natura Deorum. Quarta sententia potuit ad hoc officium terram eligere, ed, quod omnibus subsit, & fit veluti communis omnium mater. Aristoteles tamen 1. Metaphysicæ capite 7. ait, hanc fuisse vulgi opinionem: nullum autem Philosophorum in eam inclinasse, ed, quod terra propter nimiam densitatem & siccitatem ad recipiendas aliarum rerum formas, vel figuratas inepta videatur. Hesiodus tamen in sua Theogonia ab solute vocat terram omnium rerum materia et principium: idemq; sensisse Pherecideum refert Theodoretus in libro de Materia & mundo. Quinta opinio nulli ex quatuor elementis hoc munus tribuit, sed euidam corpori insensibili medio, vel inter aquam & aerem, vt Aristoteles refert primo Metaphysicæ capite 7. vel inter aerem, & ignem, vt Anaximander, qui addidit hoc medium corpus esse infinitum, ne vnuquam generatio desiceret: contra quam infinitatem alibi disputat Aristoteles. Videtur autem inde colligi, Philosophum hunc non posuisse hoc corpus incorruptibile, alioqui non esset cur timeret successione generationum posse consumi, si finitus esset, quamquam vix possit intelligi quomodo fecerit illud corruptibile, si existimat illud esse simplex, & commune subiectum generationis.

III.
*Judicium
fortis de
prædictis
sententijs.*

Prolixum esset ac superfluum propria motiva horum omnium Philosophorum referre, ed, quod & incerta sint, & nullam præ se ferant probabilitatem, aut verisimilitudinem, ut ex dicendis obiter confabit. Illud vero commune omnibus fuisse videtur, quod nihil de novo simpliciter fieri putarunt, quoniam ex nihilo nihil fieri potest, ideoque nec substantiales formas agnouisse videntur, nec generationem, corruptionemve substantialem. Imò multi eorum indicant nullas esse accidentales formas, quæ

vera entia sint, quia non intelligebant aliquam veram rem posse de novo fieri, sed omnem mutationem quam experimur, putabant consistere in variis modis se habendi illius rei quæ putabant esse communem materiam. Ex quo aliqui eō vterius progressi sunt, ut non dicerent causam materialem omnium entium esse vnam, sed omnia entia esse vnum, non numero, sed substantia & essentia, qui licet rem falsam & improbabilem dicere, consequenter tam loquebantur, si de solis corporibus generabilibus agebant. Nam, si hoc non transfinitur substantialiter, nec differunt per substantiales formas, sed per accidentia, aut diuersos modos se habendi, re vera nulla datur materialis causa substantia, sed datur tantum substantia simplex, quæ non est alia, & alia essentialiter, sed vna aliter, & alter se habens sub diuersis accidentibus.

Atque hæc fuit opinio Xenophanis, Parmenidis, & Melissi, qui hoc sensu dixerunt omnia esse vnum ens, & quidquid est præter illud, esse non ens: nam accidentia vel modos illius entis inter entia non numerabant. Et consequenter omnem generationem, aut mutationem simpliciter è medio tollebant, ed quod illud ens facerent ingenerabile, & incorruptibile & mutationes accidentales, quia non dant esse simpliciter, non censébant dignas abolitione appellatione mutationum. Sunt qui horum Philosophorum sententiam alijs modis interpretentur, scilicet, quod per vnum ens intellexerint vnum vniuersum, quod omnia complectentur, ut innuit Aristoteles i. de Gener. capite 8. & Simplicius i. Physicæ capite secundo, vel per vnum ens intellexerint Deum, qui solus verè est. Refert enim Aristoteles 1. Metaphysicæ capite quinto, & Cicero libro 2. Academic. questionem, Xenophanem illud vnum ens, Deum appellasse. Atque ita multi & graues auctores hos Philosophos per enigmata locutus fuisse, & figuratis locutionibus veritatem occultasse existimant: Aristoteli vero impugnasse eorum sententias quatenus in ipsa verborum specie & superficie proferri videbantur. De qua relegi possunt D. Thom. 3. Metaphysicæ textu 15. Philopon. & Simplicius i. Physicæ capite 2. Eugubinus libro 3. de peren. Philosoph. à capite 5. Mirandus libro sexto, de examini. vanit. capite primo, & Beffario, libris contra Calumnias. Platonis. Nostra parum refert quid isti Philosophi sentierint, aut qua mysteria suis verbis occultauerint. Non est tamen dubium, quin si formas substantiales ignorarentur, vt ignorante videntur, cum de eis nullam mentionem fecerint, facile, satiscip; consequenter poterint in eam sententiam incidere, prout à nobis explicata est. Vnde sola substantialium formarum probatione, & confirmatione, tam hæc sententia, quam cæteræ refutarunt.

Potest tamen hoc loco referri alia opinio, quam multi ex modernis Philosophis securi sunt, ponentes opinionem in materia prima formam corporeitatem illi coquam, & ab illa inseparabilem. Nam licet respectu talis formaë materialis, causa eius sit simplex, id est, absque essentiali & Physica compositione, tamen illud commune subiectum, quod sub omni transmutatione manet, & est vniuersalis causa materialis omnis generationis, & omnis formæ substantialis, quæ per educationem sit, & omnis compositi quod generatur, illud (inquam) subiectum iuxta prædictam opinionem non est simplex, sed essentialiter compositum, & corpus aliquod non mixtum, neque etiam aliquod ex elementis, neque medium inter illa per eorum participationem, sed absolute corpus per precisionem omnium inferiorum formarum. Quam opinionem tenuit Auicenna libro 1. Sufficient. cap. 2. Cuius fundamentum est, quia subiectum generationis debet esse corporeum & extensem, & consequenter quantum: non potest autem esse huiusmodi, nisi aliquam formam substantialiem habeat. Et hanc

hanc opinionem ex parte securi sunt Scotus & Henricus: ille enim in 4. distinet. 11. q. 3. articul. 2. in omnibus & solis viuentibus putat esse necessariam huiusmodi formam corporeitatis, seu misticis (ut ipse loquitur) hic vero quodlib. 1. q. 2. & 3. & quodlib. 3. q. 13. & 14. in solo homine illam admittendam censet propter diuinitatem anima rationalis. Vnde hi duo auctores non ponunt hanc formam inseparabilem à materia, neq; vt per se necessariam ad primam causalitatem materiale subiecti generationis, sed propter alias speciales causas: & ideo eorum opinio ad praesentem locum non spectat.

Questionis resolutio.

V. Prima pars. Icendum igitur est primò, causam materialem in suo ordine vniuersalem, & primam non esse aliquod ex sensibilibus corporibus, seu elementis, que contrariae qualitatibus aspiciuntur. Hæc assertio est contra quatuor opiniones, & est evidens ex dictis in sectione præcedenti: nam, si hæc elementa & omnia corpora sensibilia inuicem transmutantur substantialiter, nullum eorum potest esse primum subiectum transmutationis: nam primum subiectum, quod est prima causa materialis quam inquirimus, non transmutatur, nec recedit à sua substantia: alioquin resolueretur in aliud prius subiectum, & ita ipsum non esset primum. Præterea cum generatio fiat inter contraria, necesse est, vt communè generationis subiectum, nullum habeat contrariorum sibi naturaliter innatum, alioquin vel nuncquam erit capax alterius contrarij, vel corrumperetur ab actionem eius, quod sibi est connaturale: sicut destruitur elementum ablata qualitate sibi necessaria. Cum ergo singula elementa sint affecta proprijs qualitatibus habentibus contrarium, nullum eorum esse potest aptum generationis subiectum: ergo neq; esse potest prima causa materialis entium naturalium.

VI. Atque hinc consurgit tertia ratio, quia non est cur hæc causalitas potius attribuatur vni elemento, quam alijs, neq; etiam est cur magis repugnat omnibus simili, quam alicui corum: sed ostensum est non posse omnibus conuenire: ergo nulli verè attribuitur. Prior pars maioris propositionis declaratur, quia singula elementa sunt simplicia corpora, & vnum quodque est aprum & institutum ad misteriorum generationem, & nullum eorum ex alijs potest vlo modo contare: singula enim proprijs habent qualitates repugnantes alijs: ergo in omnibus est xqualis ratio, vel repugnantia, ne esse possint communis materia rerum omnium generabilium. Quid enim in quibusdam sint quædam conditions accommodate ad officium materiae communis, vt est, v.g. in igne subtilitas, ratione cuius facile potest omnia penetrare: in aere quod ferè sit communis locus rerum omnium, & facile externas impressiones recipiat, in aqua humiditas cum ea densitate coniuncta, quæ ad constitutendum nutrimentum rerum omnium proportionata videatur: hæc (inquam) conditions nil referunt, tum quia magis iuvant, vel ad rationem efficiendi, vel ad rationem materiæ transmutantis, quam ad propriam & intrinsecam rationem causa materialis: tum etiam, quia illæ conditions sicut sunt accommodata quibusdam rebus, ita sunt repugnantes alijs: subtilitas enim ignis habet proportionem cum materia rerum subtilium, non vero cum materia rerum densarum: & sic de alijs. Prima vero materialis causa cum sit communis omnibus, ex se debet esse indifferens ad omnia.

VII. Altera pars maioris propositionis probatur, quia omnia elementa simul non possunt esse materia communis, quia transmutantur ad inuicem substantialiter: imò nec mistum componere possunt, nisi substantialiter transmutata: sed hæc ratio xquæ probat

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

de unoquoque elemento per se sumpto: ergo. Vnde confirmatur tandem, quia nullum elementum potest esse materia aliorum elementorum, vt per se notum videtur, cum sibi repugnat. Nec in sua natura manens potest esse materia alicuius multi, cum etiā forma misti pugnet cum forma elementi: ergo nullum elementum esse potest communis materia rerum omnium naturalium. Et hærationes à fortiori conciuncte de omnibus mistis, maxime cum illa ex elementis constent: & ideo nullus hactenus hanc causalitatem alicuius multo attribuit.

Dico secundò: Materia prima non est aliquod corpus, seu substantia completa, & integra in essentia, & VIII. Conclusio. specie substanciali. Duobus modis intelligi potest materiam esse huiusmodi substantiam. Primo, vt ipsa sola sit substantia omnium rerum generabilium, solumque formetur distinctis accidentibus eorum:

& in hoc sensu probanda est assertio ex eo, quod res naturales non tantum differunt accidentibus, sed etiam substanciali, & essentia, vt superiori sectione contra Epicurum, & alios argumentabamur. Item reijsienda est (& ferè in idem redit) ex veritate formarum substancialium, quam demonstraturi sumus disputatione decima quinta. Illa enim veritate supposita, euidenter sequitur materiam non esse tam rerum materialium substantiam, & has res non tantum accidentibus, sed essentia etiam, & substantia differre, nec secundum sola accidentia, sed etiam secundum substancialiam transmutari. Quod etiam ipsa experientia satis est euidentis: nam quando res mutatur in solis accidentibus, permanet in illa aliquod vestigium proprietatum, & operationum eius, vel saltē remotis agentibus contrarijs ad suum statum & naturam reducitur: videmus autem res aliquas ita mutari & destrui, vt priores proprietates, & operationes prorsus amittant, neque ad illas rebeat, vñquam, etiam si omnis actio contraria cesset, & conqueror res alia ita producuntur & generantur, vt in illo esse quod acquirunt, tanquam in proprio & connaturali constanter permaneant, & secundum illud habeant proprias & connaturales operationes ad dispositiones, quas conservant, quoad possunt, & si aliquando ab aliquo contrario labefactentur, vel minuantur, statim ac contraria eas recuperant ex propria & intrinseca natura: signum ergo est corrupti res & generari, non tantum in accidentibus sensibilius, sed etiam in propria substantia. Atquē his modis impugnatur tam quinta opinio supra recitata, quam ea, quæ asserebat omnia esse unum in sensu declarato.

Alio ergo modo possit quis singere materiam esse substanciali integrum, & completem in aliqua specie substanciali, & nihilominus esse aptam ad recipiendas vltiores formas substanciales, & componentias cum eis variis substanciali, & essentias materialium rerum. Et hæc etiam sensus improbabilis est: aut enim materia esset completa substantia omnino simplex, aut esset composta ex aliqua potentia, & actu substanciali, hoc posteriori dici non potest: primo, quia iam non totum illud compostum, sed potentia ex qua constat, esset prima causa materialis. Dicitur fortasse id esse verum respectu illius composti, quod ingenerabile fingitur, & incorruptibile: respectu tamen omnium entium generabilium, seu generationis ipsorum primam causam materialem esse totum compostum. Sed contra hoc obijcitur secundo, quia sine vlo fundamento fingitur talis compostum: nullum enim est indicium, aut sensible signum illius formæ interiectæ inter puram materiam, & alias formas, quæ per generationem inducuntur. Quia illa forma nullam habet sensibilem proprietatem, quæ dignoscatur: nam primæ qualitates per se consequuntur ad formas elementorum, & temperamenta ex illis qualitatibus composita ad formas mistorum: reliqua autem qualita-

tes omnes vel proprietates, quas experimur, supponunt saltem in genere cause materialis, & dispositio priores qualitates: nullum ergo est sensibile, aut materiale indicium talis formæ. Vnde fit tertio, vt sit omnino superflua, quia nullus est Physis effetus, propter quem sit necessaria, quia non propter efficiendum, cum non habeat ullam qualitatem per quam efficiat: aliunde vnicuique qualitati sufficit propria forma, cui est connaturalis. Neque etiam propter recipientum: nam ad hoc sufficit illa potentia, quæ tali formæ substare dicitur: cur enim non poterit etiam illa immediate subiici formæ, quæ per generationem inducitur? Et propter eandem causam non est necessaria talis forma ad conferuandam illam potentiam cuius actus est dicitur, quia ad hoc etiam satis est forma, quæ per generationem inducitur. Igitur superflue & sine fundamento fingitur talis forma.

X. Quartò accedit impossibilitas coniungendi duas illas formas in eadem potentia seu materia: nam, licet in quaestione sit, an forma quasi generica, & specifica, possint simul actuare materiam, quod paulo inferius attingens, tamen quod duæ formæ specifæ simul coniungantur ad actuandam eandem potentiam substantialiem, planè est impossibile naturaliter: & in hoc ferè omnes auctores conueniunt. Quia vel duæ illæ formæ immediate actuarent materiam, vel vna esset actus alterius, seu materia, vt informatæ per illam. Primum dicinon potest, præserum iuxta illam sententiam, quia alias prior forma non necessariò supponeretur ad posteriorem, neque compositum ex materia & tali forma, esset proxima potentia, & materialis causa subsequentis formæ. Secundum enim dici non potest, quia forma substantialis, constituens integrum & completam substantiali habet rationem actus ultimi in ratione actus substantialis, & essentialis, quia constituit ultimam quandam speciem substantiæ: ergo non potest comparari per modum substantialis potentia ad veteriorem formam. Denique ratio generalis est, quia non potest vna & eadem substantia essentialiter, ac per se constitui in duabus speciebus ultimis, sed per quamcumque formam ex illis constituitur in propria & completa specie substantiæ: ergo non possunt simul coniungi illæ duæ formæ in eadem materia. Aliæ quilibet substantia quantumvis completa, posse actuari per veteriorem formam substantialiem, quia non potest major ratio reddi de vna, quam de alia. Et huc etiam spectat illa communis ratio, quod forma adueniens enti iam in actu constituto non facit vnum per se, sed per accidens ex Aristotele 7. Metaphysic. textu 49. & 2. de anim. textu 7. & ideo non potest esse forma substantialis, sed accidentalis, quia forma substantialis constituit per se vnum, non per accidens. Et ratio est, quia forma substantialis dat esse simpliciter & essentialiter, & ideo non potest supponerem constitutam in esse simpliciter, & in essentia completa & consummata. Forma vero accidentalis dat esse secundum quid, quod per accidens adiungitur essentiali consummatio. Igitur impossibile est subiectum, quod est causa materialis rerum generabilium, & generationis substantialis, esse substantialiam completam, & per formam propriam a speciam, constitutam.

XI. Atque haec rationes & quæ efficaciter probant, non posse illud subiectum esse simplicem substantialiam integrum & completem in ratione, & specie substantiæ: quia impossibile esset talem substantialiam veterius actuari & compleri per substantialiem formam. Si enim hoc repugnat substantiæ composta, multò magis simplici, quæ per seipsum sit in actu completo, & perfecto. Illa enim repugnatio nō provenit ex compositione, sed ex actualitate completa in ratione & essentia substantiæ, quæ non potest intra illud genus veterius actuari substantialiter & essentialiter: hæc

autem ratio repugnat eadem vel maiori ratione locum habet in substantia simplici, si in genere substantia integra & completa esse supponatur. Atque hæc ratione substantia immaterialis nō potest habere rationem substantialis potentia ad veteriorem formam, quia est substantia simplex completa, & idem est de substantia coeli, si est simplex completa, vt multi volunt: nam est completa in quadam specie substantiæ: & ideo non potest veterius substantialiter actuari: materia ergo prima, quæ actuari potest substantialiter, & ens per se vnum compонere cum substantiali forma, non potest esse talis substantia simplex, quæ fit integra, & completa in genere substantia.

Dico tertio: Causa materialis rerū generabilium non est substantia composita ex substantiali potentiæ, & aliqua forma substantiali incompleta, & quasi generica. Hanc assertionem communiter approbat ferè omnes auctores contra Averensem, præsertim, qui negant esse plures formas substantialia in eodem composite, vt D. Thom. prima pars, quaest. 76. articulo 3. & 4. libro 2. contra Gentes, capite 58. & libro 7. Metaphysicæ, lectione 12. quem sequuntur Thomistæ, Capreolus in 2. distinctione 15. quaest. prima. Caetanus dicto loco, prima pars, & 2. de anima, capite 1. Ferrarius citato loco contra Gentes, Soncini. 8. Metaphysicæ, quaest. 8. lauelli. quaest. 4. Soto 1. Physicæ, quaest. 7. Astudillo 1. de Gener. quaest. 1. & ibid. Marsil. quaest. 6. & Albert. de Saxonia, quaest. 5. & latè Agid. tractatu de pluritat. formar. & 2. de anim. dubio 6. Idem docuere Philopon. 1. de Gener. in principio. Themist. 5. Phys. tex. 7. & Comment. lib. de substantiæ orbis. & 1. Metaph. texu 17. & 1. Phys. tex. 65. & 69. Imò & Auicen. 1. de ani. part. 1. cap. 3. significat in corruptione manere solam materiam, & lib. 1. sufficient. cap. 3. dubitat, an in corruptione pereat corporeitas, vt ipse loquitur. Aristot. etiam. de Gener. textu 12. & alijs locis supra citatis aperte indicat eandem sententiam. Rationes afferuntur variz à Doctoribus: duæ tamen sufficere videntur, quæ cum proportione sumi possunt ex probationib. precedentes assertiones.

Prima ratio est, quia in natura nullū est indicium talis forma perpetuo coæx., & inseparabilis à materia, neque effectus aliquis, propter quem sit necessaria: ergo fine fundamento, vel necessitate fingitur talis forma. Antecedens probatur, quia illa forma nullam habet qualitatem sibi propriam, per quam cognoscatur, neque ex transmutatione substantiali colligi potest, quia ex huiusmodi transmutatione solum colligitur dari aliquod substantiali subiectum eius. Quod autem sit compositum, neque ad rationem subiecti necessarium est, nec ex alio indicio inferri potest. Dices ad rationem subiecti mutationis Physicæ requiri, vt sit extensus, & diuisum ab alijs: & ad hoc necessariū est, vt habeat aliquam formam, quia sola materia per se ipsam non est capax extensionis & diuisionis: nam actus est, qui distinguit: hoc enim fuit fundamentum contrarie sententie. Sed hec ratio nullius momenti est, quia siue opinemur quantitatem & extensionem ordine naturæ procedere simpliciter in materia prima ad substantiali generationem, siue opinemur subsequi ad formam per generationem introductam, & afficeret totum compositum, neutro modo est necessarium, vt subiectum generationis sit compositum ex materia, & aliqua forma. Declaratur vtraque pars, nam si quantitas supponatur ad formam per generationem inducendam, facile intelligi potest inhaerens ipsi entitati materia: nam, vt infra ostendemus, veram & substantiali entitatem haberet.

Et confirmatur: nam illud compositum, quod finitur ex materia & forma corporeitatis, incóplerum quid est, & ita potentia, vt naturaliter appetat veteriorem formam, fine qua vel omnino, vel salte connaturali modo esse non potest. Et nihilominus di-

citur illud compositū esse sufficiens subiectum quantitatis prius natura, quam recipiat viteriorem formam: ergo mulcē melius & facilius attribuetur toto illa capacitas simplici entitati materiæ, quia nulla maior repugnantia singi potest quod hoc in entitate simplici, quam in illo composito, neque actualitas talis entitatis qualiscunq; illa sit, magis repugnabit cum vniōne ac compositione per se vltimæ formæ substantialis, quam actualitas illius compotiti ex materia & forma corporeitatis: ergo iuxta hanc opinandi rationem non est necessaria illa forma. Minus autem necessaria est, si opinemur, quantitatē consequi formam, quæ per generationem introducitur: nam iuxta hanc sententiam supponit quantitas ordine naturæ substantiam compositam ex materia & propria forma. Vnde dicendum consequenter erit iuxta illam opinionem ante instantis intrinsecum generationi, toto tempore quo sit alteratio prævia, supponi materiam in se extensam & diuisam ab alijs per quantitatem & formam rei corrumpenda: in instanti vero generationis conservari extensam & diuisam per formam introductam, & quantitatē comitantem illam in eodem instanti: nullus ergo est naturalis effectus, nullumve signum, ratione cuius talis forma, vel compotitio ex parte materiæ admittenda sit.

XV. Secunda ratio est, huiusmodi formam esse incompositibilem, in materia cum subsequentibus formis. Hoc autem communiter probari solet ex illa maxima, quod ex duobus entibus in actu non fit vnu per se: nam prima forma substantialis constituit ens in actu absolute & simpliciter, quia dat esse simpliciter: ergo nulla forma superueniens potest ens per se vnum ac simpliciter constitutere. Ad hanc vero rationem responderi potest, solum procedere de forma substantiali dante esse specificum & vltimum: nam illa, quæ dat præcisè esse genericum, licet habeat rationem actus respectu materiae, comparatur tamen ut potentia ad inferiorem formam, & quia est eiusdem generis, constituere poterit vnum per se cum suo actu. Ita enim philosophantur hi auctores in physicis formis, sic omnes ratiocinamur in Metaphysicis differentijs, in quibus differentia subalterna est actus, superius genus actuans, & propriam speciem constituens: quæ tamen est potentia ad inferiorem differentiam, cum qua ens per se vnu Metaphysicē componit. Sic ergo dicendum est iuxta prædictam sententiam de Physicis formis. Vnde cum dicitur, omnem formam substantialiem constitueret ens actu simpliciter: respondetur id esse verum seruata proportione: nam forma generica constituit ens actu in gradu generico: forma vero specifica in gradu specifico. Et simili proportione distinguitur illa maxima: quod aduenit enim in actu, aduenit accidentaliter.

XVI. Quocirca, ut radicitus impugnetur illa sententia, probandum nobis est nullam esse posse formam, quæ præcisè est esse genericum, quin det etiam aliquod esse specificum in illo genere: nam hoc probato, optimè procedit discursus factus, quia omnis forma substantialis constituit ens actu simpliciter, & in aliqua specie vltima substantiae, & ideo impossibile est, ut compotitum constitutum per tales formam, sit vterius actuabile per substantiam formam. Illud autem assumptum probatur primò inductione, tum in formis accidentibus, tum etiam in formis separatis. Qualitates enim etiam concipiuntur dare esse specificum, ut esse album, & genericum, ut esse coloratum, &c. & tamen nulla est accidentalis forma, quæ in re præcisè det esse genericum, & non aliquod specificum. Similiter in Angelis datur generica ratio spiritus, & propria differentia specifica: non potest autem esse, immo nec concipi aliqua forma separata, quæ sit substantia spiritualis, & quod in re ipsa sit in hac præcisa & generica ratione. ergo eadem ratione in formis substantialibus, quæ sunt quasi media;

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

non potest dari forma, quæ in re præcisè det gradum genericum: nulla enim assignari poterit diuersitatis ratio. Vnde argumentor secundò ex propria ratione ipsius formæ, quia non potest intelligi forma in re ipsa existens, quæ essentialiter hoc sit constituta in aliqua vltima specie formæ substantialis, sed omnis forma communicat compotito totum esse, totamq; essentiam suam: ergo constituit illud in aliqua vltima specie substantialis compotitum. Consequentia cum minori sunt evidentes, & declarari possunt optime inductione facta in prima ratione. Major vero etiam videtur certissima, quia omnis forma substantialis habet propriam entitatem distinctam in re ipsa à materia, vel alijs formis: ergo necesse est in illa entitate intelligere vltimam & propriam differentiam, seu rationem, per quam distinguitur essentialiter ab alijs formis habentibus diuersam essentiam, cum quibus conuenit in communione ratione formæ substantialis: ergo omnis forma substantialis est necessaria constituta secundum suam entitatem in aliqua vltima specie substantialis formæ.

Dices etiam, materia prima habet suam propriam entitatem substantialiem, & tamen secundum se non est constituta in aliqua vltima specie, sed tantum reducitur ad genus substantialis materialis, donec per formam determinetur ad aliquam particularem rationem: ergo idem dici poterit de forma communio coœua materiæ. Respondeo falsum esse assumptum: Materia prima rerū generabilium, de qua nunc agimus, essentialiter est constituta in aliqua vltima specie materiæ, quam retinet sub omni forma, nec variare illam potest, sed ad summum per accidentia ciem sibi superaddita potest ad hanc vel illam formam accommodari. Quia vero illa essentia materiæ, quamvis in se specifica & vltima talis est, ut re ipsa communicari possit pluribus substantijs essentialiter diuersis, id, eo secundum se spectata dicitur ad substantiam materialē generabilium vt sic, & non ad aliquam speciem eius. Vnde obiter colligitur, conceptum substantialis generabilis, vt sic non esse genericum ratione materiæ, sed ratione communis gradus, seu conuentientiarum in forma.

Vergebis: Materias etiam in essentia sua habeat vltimam specificationem materiæ, nihilominus est communis multis substantijs essentialiter diuersis: ergo pari ratione licet forma corporeitatis in sua entitate, & essentiali conceptu habeat aliquam vltimam specificationem: nihilominus esse poterit communis multis substantijs habentibus vltiores rationes essentiales diuersas. Respondeo esse disparem rationem, nam essentia materiæ est esse quā fundatum integræ naturæ substantialis, & compotitæ, & ideo solum est quædam essentia inchoata (vt sic dicam) per modum potentie: & propterea de se est indifferens, vt per varios actus compleatur: at vero forma est complementum naturæ & essentiae substantialis, & ideo hoc ipso, quod habet determinatam & specificam rationem formæ, adiuncta materia completum illa integrum substantialiem naturam, & in aliqua vltima specie substantialis constitutam: & ideo non relinquit illam naturam indiferentem ad vltiorem speciem. Quapropter omnes, qui ponunt formam corporeitatis in omnibus, vel in aliquibus entibus naturalibus, consequenter autem illam formam præcisè constitutum in gradu subalterno corporeitatis absq; vila contractione essentiali, quod re vere est intelligibile.

Et consequenter etiam admittent compotitum ex materia & tali forma, si in re ipsa conservetur absque vltiori forma: esse individuum generis corporis corruptibilis, & in nulla vltima eius specie constitutum. Quod autem possit ita conservari de potestate absoluta videtur evidens, consequenter loquendo, cum inferiores formæ realiter ab illo compotito distinguantur, & a fortiori patebit ex his, quæ inferius de materia

dicemus. Scotus vero etiam naturaliter putat id esse possibile, vt, v.g. in morte hominis vel alia simili, admittit enim ibi corruptionem substantialiem sine generatione, & cadaver nihil aliud esse, quam hoc individuum corpus his accidentibus affectum, & in nulla inferiori specie substantiali constitutum. Hoc autem consequens per se mihi videtur absurdum & incredibile: non enim magis potest concipi hoc individuum corpus per se existens sine sua specificacione, quam hic spiritus extra omnem speciem, vel hoc coloratum re ipsa effectum hoc colore, & nulla specie coloris. Et ratio est supra tacta, quia individua entitas necessariò differt essentialiter ab alijs, & ideo necessarium est, vt in se sit constituta in propria essentialia non communia alijs. Vnde confirmatur, nam ex dicta positione sequitur, rationem genericam & specificam distingui realiter una & eadem re, quia sumuntur ex formis realiter distinctis: consequens autem falsum esse constat ex dictis supra de viuersalibus, & declarabitur etiam in sequentibus rationibus.

XX.

Tertia ratio sumitur ex differentia inter essentialalem compositionem Physicam, ac Metaphysicam, quas velle in hoc equiparare, causa est erroris, cum altera in rebus, altera in conceperibus existat. Argumentor igitur, nam si dari potest forma Physica, quae solum conferat gradum genericum: ergo quot sunt gradus generici & specifici substantiarum materialium, tot erunt multiplicanda formae substantiales realiter distinctæ, consequens est falsum: ergo. Sequela probatur à paritate rationis: quæ enim ratio afferrri potest, ob quām quidam gradus genericus datur per propriam formam realiter distinctam, & non alij? Maximè, quod iuxta sententiam quam impugnamus, non solum in rebus, quæ videntur eleuari ad altiorum gradum corporum, vt sunt viuentia, sed etiam in infimis, & inanimatis corporibus distinguuntur forma dans esse corporis, à forma dñe esse ignis, aut lapidis, vel aliud simile: quæ contractio est cum minima diversitate, quæ effe potest inter aliquod genus, & differentiam substantialiem: si ergo illa sufficit ad realem distinctionem formarum, quælibet sufficiat: vnde non defuerunt Philosophi, qui consequens illud admitterent, est tamen non solum falsum, sed etiam ridiculum. Primo, quia constat evidenter inductione superioris facta ad abstractoribus conceptus generis differentiæ, & speciei, non esse necessariam illam distinctionem realem formarum, vt patet in angelis, & accidentibus. Secundò, quia sequitur multiplicandæ esse in homine tres animas, quæ est sententia omnino falsa, vt ex scripta de anima suppono. Imò plures etiam multiplicandæ erūt, nam in gradu sentientiæ potest aliqua conuenientia essentialis abstrahi inter hominem, & aliqua animalia perfecta, quæ non fit communis omnibus animalibus, & in ratione intelligendi potest abstrahi ratio generica communis homini & angelis, quæ per propriam differentiam ad hominem contrahatur. Vnde yterius sequitur, innumeræ formæ realiter distinctæ esse afferendas in singulis compositis, quia differentiæ genericæ & specificæ possunt varijs modis multiplicari, iuxta varias conuenientias & differentias, quæ facile possunt in rebus considerari, & secundum eas possunt varijs conceptus communes vel particulares abstrahi. Est ergo magnus error in Metaphysica & Philosophia propter modum nostrum concipiendi confusum vel distinctum, ex quo sàpere oritur generum & differentiarum multiplicatio, reales ac Physicas formas distinguere. Alioquin non vim tantum, sed duas vel tres corporeitatis formas ponere oportet: unam corporis in communione est genus ad corruptibile & incorruptibile, simplex vel mixtum: aliam corporis corruptibilis aut mixta ut sic. Quæ omnia ridicula sunt. Vnde non solum necessarium non est propter has mentis operationes formas ipsas multiplicare:

Ab errando ex opinione afferente formam corporis reitatis.

Notatus di-
gnom.

verum etiam illis repugnat, quia de ratione proprij generis, & propriæ differentiæ est, ut eandem re essentialiam dicant diuersimodè conceptam.

Quod tandem confirmatur, quia impossibile est, dari formam substantialiem dantem specificum gradum substantialiæ, quæ nō datur etiam illum gradum genericum, & effectum formale, quem dare contingit forma corporeitatis distincta: ergo & superflua, & impossibile est talis forma. Consequens est evidens, quia idem essentialia prædicatur, idemq; effectus formalis non potest eidē rei conuenire per duas formas realiter distinctas. Antecedens vero probatur, quia non potest dari forma substantialis, quæ conferat specificum gradum, quæ essentialiter non includat communem ac genericam rationem formæ substantialis informantis materiam, sed hæc præcisa ratio sufficit ad constitutandam formam corporeitatis: ergo forma corporeitatis non est specialis forma, sed est quælibet forma substantialis considerata secundum communem rationem formæ substantialis informantis. Minor probatur (reliqua enim clara sunt) nam ex hoc præcisè, quod aliqua substantialia intelligatur composta ex materia, & forma substantiali, essentialiter est substantialia corpora, seu corpus de prædicamento substantialiæ: nam ex vi talis compositionis, & est essentialiter distincta à substantialia incorpore, & est capax quantitatis seu tripla dimensionis, in quo consistit ratio substantialia corporæ. Vnde forma corporeitatis ut sic, non dicit, nec requirit, quod ipsa corpora sit seu extensa, sed solum, quod informet materiam: ratione cuius compositum inde resultans, sit capax triplæ dimensionis: nulla est ergo necessaria aut possibilis forma media, quæ det esse genericum corporis, sed quælibet forma substantialis ex vi sua genericæ rationis illud confert.

Relinquit ergo ex omnibus dictis, primam causam materialem substantialium generabilium non esse aliquam substantialiam integrum: neq; nullum corpus aut compositum ex materia & forma: ac propter dead substantialium generationem non supponi per modum subiecti, in quo generatio recipiatur, aliquod corpus ingenerabile & incorruptibile, sed solam materiam primam, solam (inquam) quoad substantialiæ: nam quoad accidentia quid dicendum sit, postea videbimus.

SECTIO IV.

Vixit materia prima habeat aliquam entitatem.
Etiam in generabilem & incorruptibilem.

 Aucterius explicuimus potius quid non sit materia, quam quid sit: nunc hoc secundum inquirendū est, quia non possumus causalitatem materiæ, & rationem causandi declarare, nisi prius sciamus quid entitatis habeat ipsa materia.

Certa aliquot stabilitiuntur.

Tergo ab his, quæ certa videntur, inçipiamus, primò indubiatum esse videretur materiam, quæ actu est sub forma, & cum illa componit substantiali corpora, habere aliquid entitatis realis & substantialis, & realiter distinctæ ab entitate formæ. Totæ hæc assertio sumitur ex Aristotele 8. Metaphys. textu 3. & 42. Metaphysica, textu 14. & 2. de anima, textu 2. & alijs locis, in quibus diuidit substantialiam in materiam, formam, & compositum. Quia vero materia non est substantialia completa, ideo 1. Physica textu 66. & 69. ait materiam esse ens, non ut hoc liquid, sed ut subiectum, eiusque entitatem explicat per analogiam ad materiam artificialium, & textu 79. & sequentibus ait proprijs accedere ad rationem substantialiæ, & li. 2. Phys. text. 10. materiam dicit quandam naturam. Similiter Plato in Timæo materia subente

confi-

constituit, eiusque naturam latè & optimè declarat: interdum tamen vocat materiam nō ens, in quo reprehenditur ab Aristot. quia esse non ens, magis conuenit priuationi quam materiae. Sed est diffensio in voce tantum: appellatur enim non ens, sumpto ente per antonomasiā pro ente completo, quod est ens simpliciter: conuenient etiam in hac afferatione omnes interpres Aristotelis, Averroes i. Phys. tex. 66. & de substantia orbis c. 1. Simplie. i. Phys. tex. 69. Philop. tex. 60. Themis. tex. 61. & D. Thom. q̄st. de spirit. creatur. art. 1. ait, materiam primam esse in genere substantiaz, & ex aliis locis, quā statim referam, idem colligitur.

III. Et probantur breuiter singulæ partes. Prima quidem, quia materia nō est omnino nihil; alioquin nullum verum ac reale munus ex eis in natura, & dū res, quae corrumpuntur, in materiam resoluti dicuntur, in nihilum redigerētur, & dum ex materia proceduntur, ex nihilo fierent, atque ita nihil materia deserueret ad generationes & corruptiones, neq̄ ad evitandam perpetuam rerum creationem & annihilationem: est ergo materia aliquid rei: ergo maximā habet, cum est coniuncta formæ & componit cōpositum. Vnde August. 12. Confess. c. 7. & 8. ait materiam esse creatam à Deo, non quae sit nihil, sed pro-penitib⁹, nec nulla res, sed pene nullare. Estque de fide certum, & in frā etiam ratione probabitur materiam esse creatam à Deo, vt constat ex 1. par. q̄st. 44. art. 2. & q̄st. 46. art. 1. ad 3. quod autem creatur, aliquid entitatis realis accipit; alioquin tam maneret infestum sicut ante.

IV. Exclusa pars ex eo evidenter probatur, quod materia prima essentialiter componit substantiam. 8. Metaph. text. 15. 16. & 36. & lib. 9. in fine, & infra latius tractabitur. Substantia autem non componitur, nisi ex substantiis saltem incompletis. Item substantia composita aliquid rei addit præter formam, & illud non est accidentis; est ergo aliquid substantiale. Denique materia primo eo modo, quo est ens, non est in subiecto: nam hoc maximè repugnat illi cum sit primum subiectum.

V. Ultima pars etiam est clara, quia materia est entitas realiter separabilis à qualibet forma particulari determinata, quod satis est vt à forma sit in recipienda distincta: non distinguuntur autem solum modaliter: nam forma substantialis non est modus, sed res vera habens propriam entitatem; vnde interdum naturaliter etiam conservari potest separata à materia, vt anima rationalis, & per potentiam absolutam quilibet forma potest separata conservari. Distinguitur ergo materia à forma tanquam res à re. Et confirmatur; nam compositio substantia ex materia & forma est realis & Physica, & non ex re & modo: ergo ex duabus rebus. Deniq̄ cum materia sit perpetua, & ante formam, euidenter distingui realiter à forma, supponendo formam nō esse tantum aliquē modum, sed verum actum, & propriam entitatem, quod etiam est certum, cum sit res perfectior, quam materia, de quo infra latius dicetur. Soncinas verd 7. Metaphysicæ, q̄stionē 19. quamvis hanc partem veram esse concedat, addit tamen posse aliquem defendere, materiam non esse actu distinctam à forma, quia non habet esse distinctum. Sed quidquid sit de esse existentiæ, de quo statim dicetur; nemo tamen negare potest quin secundum entitatem essentiaz alia sit entitas materia ab entitate formæ, vt rationes factæ demonstrant.

Difficultatis punctus, & quorundam placitum.

VI. His ergo positis extra controversiam, difficultas huius questionis est, an materia ex se habeat aliquam entitatem actualē. Potest autem illa particula ex se dicere negationem, vel causæ formalis, vel efficientis, & in utroque sensu tractanda est quæ-

stio, sed præsertim in priori. Nam de posteriori nulla est controversia inter Philosophos catholicos, licet nonnulli Ethnici in eo errauerint. In priori vero sensu multi existimant, materiam ex se nullam entitatem actualē habere, sed omnino à forma. Quæ sententia videtur esse D. Tho. i. part. quæst. 44. art. 2. ad 3. vbi ait materiam ex se esse tantum in potentia: & ideo nō posse creari nisi sub forma, & idem significat quæst. 45. art. 4. & quæst. 66. art. 1. vbi ex eo principio concludit materiam non posse esse sine forma: idem quæstionē 4. de potent. articulo 1. & quodlibet 3. quæstionē 1. & saepè alias, & ita opinantur Thomistæ Caetan. de ente & essentia, cap. 5. quæst. 8. & 1. part. quæst. 76. art. 1. Ferrar. 2. cont. Gen. cap. 68. Soncin. 7. Metaph. quæst. 17. lauel. quæst. 5. & item tenet Durand. in 2. dist. 12. quæst. 2. & in 4. dist. 4. quæst. 1. Fundamentum huius sententie est, quia materia est pura potentia; ergo non potest ex se habere aliquem actum; ergo neque entitatem actualē. Prima consequentia probatur, quia actus opponitur potentia, & cum dicunt pura potentia, illud additum includit negationem omnis actus. Secunda etiam consequentia probatur, quia actualis entitas est aliquis actus, nam estens actu. Antecedens vero est veluti commune axioma Philosophorum omnium sumiturque ex Aristotel. i. phys. tex. 69. vbi ait ita se habere materiam ex se ad res naturales, sicut res naturales ex se ad artificiales, ad quas tantum sunt in potentia, & 7. Metaph. c. 3. ait materiam per se neque quid, neque aliud huiusmodi esse. Et i. de Gener. c. 3. dicit essentiam materiae consistere in ipso posse, & 8. Metaph. tex. 3. & lib. ii. c. 2. & 5. Phys. text. 8. sentit materiam esse non ens actu, sed potentia tantum. Idem quoque docet Commentator eisdem locis, & ideo lib. de substantia orbis in principio, & 2. Phylic. com. 12. ait. materiam substantiari per posse. In eadem sententia videtur sufficere Plato in Timo, idque probat ex eo, quod receptuum debet esse expers eorum omnium, quae recipere potest.

Deinde probatur ratione idem antecedens, quia si materia non est pura potentia, ergo vel est composta ex potentia & actu, vel est aliquis actus. Primum dici non potest, vt constat ex sēc. præced. & quia alias daretur alia potentia prior ipsa materia. Rursus si est actus, vel actus informans, vel actus subsistens. Non primum, vt per se notum est, alias est actus alterius subiecti & consequenter daretur aliud subiectum prius materia, quod repugnat rationi materiae. Neque etiam dici potest secundum; primo quia actus subsistens est perfectior actu informante: vnde si ita sit subsistens vt informare non posset, semper est substantia completa; hac enim ratione angelicæ substantiaz sunt perfectæ & complætae, quia sunt actus subsistentes, & qui ponunt substantiam cœli esse simplicem, dicunt esse completam, quia est actus per se subsistens. Denique Deus ipse, qui est perfectissimus actus, est actus subsistens, & non informans: ergo signum est actu subsistente ex sua ratione esse perfectiore informante. At materia prima est imperfectissima, atq̄ adeo minus perfecta, quā quilibet forma substantialis, quæ est actus informans, & non subsistens. Et confirmatur; nam omnis actus sive informans, sive per se subsistens, habet aliquam operationem, vt patet discurrendo per omnes huiusmodi actus: materia autem prima non habet propriæ actionem: non ergo est actus, sed pura potentia.

Quæstionis resolutio.

VII. Ut quæstioni respondamus seclusa omni ambiguitate terminorū, distinguamus quæstionē de entitate essentiaz & de entitate existentiæ: nā est valde controversia quomodo hæc duo distinguuntur in creaturis, & ideo certior est resolutio de una, quā de altera. Rursus cū inquiritur: an materia habeat ex se enti-

tatem, & non à forma, dupliciter intelligi potest illa negatio: uno modo quod non habeat à forma intrinsecè, seu vt ab actu informante, & dante esse materiae per suam intrinsecam informationem: alio modo quod nulla ratione habeat suum esse per formam, seu per habitudinem ad formam, aut per dependentiam ab illa.

IX.
Materia &
Eiusdem es-
sentiam di-
stinctam à
forma ha-
bet, & ab il-
la depen-
denter.

Dico ergo primò; Materia prima ex se & non intrinsecè à forma habet suam entitatem actualem essentiae, quamvis non habeat illam, nisi cum intrinsecè habitudine ad formam. Loquor in hac assertione dè actuallè esse essentiae, vt in nominibus & modo loquendi conueriam cum authoribus contrariae opinionis: quamquam in hoc sensu, & quoad hanc partem non video quomodo possit esse opinionum diversitas: nam materia creata à Deo, & in complicito existens, habet aliquam essentiam realem, alioqui non esset ens reale, sed essentia materiae non constituitur intrinsecè in suo esse essentiae per formam: ergo per se ipsam habet suam qualisunque entitatem essentiae. Minor probatur, quia forma nō constituit: intrinsecè aliquam naturam in suo esse essentiae, nisi componendo illam per modum actus: forma autem non compónit essentiam materiae, vt per se constat, quia materia essentialiter est entitas simplex, sicut & forma, & ex utraque consurgit compositum. Vnde sumitur secunda ratio: nam omnis entitas simplex necessario habet per se ipsam intrinsecè & non per aliām entitatem, suam essentiam, quia in hoc consistit ipsam ratio entitatis seu essentiae simplicis: sed materia est essentia simplex: ergo. Tertio materia essentialiter est entitas incompleta: ergo intrinsecè non constituitur per formam. Patet consequentia, quia si formam includeret, nihil illi deficeret ad rationem completae essentiae. Tandem ex ipsa ratione puræ potentiae hoc ipsum colligitur: nam si materia haberet suū esse essentiae intrinsecè per formam in suo essentiali conceptu includeret actu formae, non vt extrinsecum terminum, seu additum, sed vt intrinsecum actu formalem constituentem, atque ita non esset pura potentia.

X.

Dices, hæc argumenta recte probare de esse essentiae potentiae: non verò actuallè. Respondeatur, Si sit sermo de esse in potentia obiectiva, seu in virtute cause, & de esse in actu opposito huic potentiae, sic non solum procedent rationes factæ de esse potentiali, sed maxime de actuallè, quia sine materia existat per entitatem à se distinctam, sive nō, tamen certum est, quod cum actu est coniuncta forma, habet suam actualem essentiam, dè qua (quidquid latè de existentia) procedunt omnia dicta, quod essentialiter est entitas simplex, actuabilis quidem per formam, non tamen includens in sua essentia intrinsecè formam. Et ideo, conferuata eadem numero entitate essentiae, potest abijcere vnam formam & aliam acquirere: ergo per illam simplicem entitatem suam haber propriam perfectionem essentiale distingueat ab illa, quam forma confert: & similiter secundum illam habet actuallè esse essentiae: nam omnis essentia includit aliquid esse, sicut essentia. Si vero sit sermo de esse potentiali, vt dicitur à potentia receptiva, & distinguuntur ab actu actuante: sic verum est materiam solum dicere entitatem potentialem, tamen hoc non excludit, quin in illa qualisunque essentia seipso sit intrinsecè constituta, & non per formam,

XI.

Quod vero materia sion habet suammet entitatem essentiae sine transcendentali habitudine ad formam, probatur, quia essentialiter est potentia, vt infra ostendetur, & patet ex definitione Aristot. dicens materialē est primum subiectum, &c. omnis autem potentia dicit intrinsecam habitudinem ad suum actum: proprius autem actus materiae est forma: habet ergo materia suam propriam essentiam per se ipsam cum habitudine ad formam. Hæc autem habitudo non est per se primo ad hanc vel illam formam,

sed ad formam absolute: & consequenter ad quamcunque formam generabilem, seu quæ per generationem vniri possit: & ideo, quamvis in materia varietur forma, non variatur essentialis ratio, vel habitudo materiae. Quod etiam est clarum argumentum materiae non habere entitatem essentiae ab informatione forma.

Sed obiciunt aliqui, nam omne esse essentia debet esse constitutum in aliqua certa specie, sed omnis species est per formam: ergo nullum esse essentia potest esse plene constitutum, nisi per formam. Unde D. Thom. i. p. q. 44. art. 2. dicit, materiam contrahi per formam ad determinatam speciem. Ad hoc superioribus fere responsum est, materiam rerum generabilium constitutam esse in ultima specie materiae, in qua specie non constituitur per eam formam, qua informatur, nam eandem semper habet sub quamcunque forma. Cum autem dicitur, formam esse, quæ dat specie, intelligitur de specie completa, & perfecta. Et eodem sensu intelligit D. Thom. materiam contrahi per formam ad determinatam speciem, vt aperte declarat sequentibus verbis dicens: Sicut substantia aliqua specie per accidens illi adueniens contrahitur ad determinatum modum essendi, vt homo contrahatur per album. Quod exemplum solum adducitur ad declarandum hanc determinationem materiae per formam non esse, quoad intrinsecam essentiam ipsius materiae, sed quoad essentiam compositi, que quodammodo accidit ipsi materiae secundum se, quatenus modus existendi materiae sub hac, vel illa forma, non est de essentia materiae, sed variabilis in ipsa. Vnde D. Thom. in illo eodem articulo aperre supponit, materiam ex se habere aliquod esse præter illud quod dat formam: inde enim concludit, Deum esse causam materiae, quia est causa rerum, non solum secundum quod sunt tales per formas accidentiales, vel substantiales, sed etiam secundum omne illud, quod pertinet ad esse illarum quounque modo. Et eadem i. p. q. 14. art. 11. ad 3. ait; licet materia recusat à similitudine Dei secundum suam potentialitatem, tamen in quantum vel scilicet habet similitudinem quandam habere duum est: & quod est de verit. artic. 5. ad 1. ait: licet materia prima sit informis, tamen in se ei initiatu prima forma, quantumcumq; enim debet esse habeat, illud tamen est initiatu primi entis.

Dico secundo; Materia prima etiam habet in se, & per se entitatem, seu actualitatem existentiae distinctam ab existentia formæ, quamvis illam habeat dependenter à forma. Priorem partem tenet Henricus quodlib. 1. quest. 10. & quodlib. 4. quest. 16. Scotus in 2. dist. 12. quest. 1. & 2. & ibidem Gregor. quest. 1. Gabriel & ali; ibidem. Fundamentum huius conclusionis supponita præcedenti, est, quia esse existentiae nullam rem vel modum realem addit supra entitatem essentiae, vt actuallè, & extra causas possum, quia hoc ipso, quod entitas concipitur actuallè extra causas, concipitur exsens. Quod principium infra disputatione 34. ex professo probandum est. Ex illo autem evidenter sequitur materiam, sicut habet entitatem essentiae actualem, distinctam à forma, ita habere suum proprium esse existentiae, quod retinet sub quacunque forma. Vnde confirmatur; nam materia eandem numero entitatem actualem habet sub forma geniti, quam habet sub forma corrupti; ergo etiam habet idem numero esse, quo constitutur in tali entitate actuallè. Illud autem esse est esse existentiae, vt dicto loco probatur. Confirmatur secundo; nā materia, vt præsupponitur formæ, & est subiectum generationis non est omnino nihil, alias generatio fieret ex nihilo, est ergo aliqua entitas creatæ: ergo entitas actuallè & existens, quia creatio non nisi ad actualem entitatem, & existentem terminatur. Nec subiectum reale esse potest, nisi sit in rerum natura existens. Demum talis est existentia rei, qualis essentia actualis: sicut ergo essentia substatiæ corporeæ componitur ex partialibus essentijs materiae & for-

& formæ, ita etiam integra existentia eiusdem substantiæ componitur ex partialibus existentis materiæ & formæ. Quod in citato loco latius probandum sequitur enim manifeste ex dicto principio quod existentia, & essentia actualis non re, sed ratione distinguuntur: ergo materia, ut est actualis entitas realiter distincta à forma, in sua entitate includit propriam partialem existentiam, in re etiam distinctam ab existentia partiali formæ.

Quod autem hæc existentia materiæ penderat alio modo à forma, & ab informatione eius videtur negare. Scotus, Henricus, & Gregorius locis supra citatis: contraria verðsententia, quam in 2. par. assertio posuimus, communiter recepta est, quia materia, quamvis propriam existentiam habeat, illatamen adeo imperfecta est, ut sine forme ad minimculo, naturaliter esse nō possit: & hæc vocatur in præsenti dependentia materiæ à forma. Qualis autem fit hi modus dependentia, declarari commodè non potest, nisi prius explicemus causalitatem formæ, & ibidem etiam tractabimus, an sit tanta dependentia materiæ à forma, ut sine illa nullo modo esse possit.

Dico tertio: Materia non habet ex se actualem entitatem, vel existentiam sine causa efficiente, sed opereret ut ab aliis, scilicet à Deo, hoc esse recipiat. Hæc assertio secundum fidem certissima est; secundum Philosophiam verò non omnes admittunt esse demonstrabilem. Vnde ex sententia Platonis materia ad omnem actionem, etiam Dei supponitur, & ideo infecta esse censetur, ut referunt ex Patribus Iustinus in orat. Paracenetica ad Gentes, & Ambros. lib. i. Hexemer. cap. i. & Athanasi. libro de incarnatione. Verbi in initio, & ex Philosophis Plutarchus lib. i. de placitis Philopon. i. Phys. tex. 6. & Themist. tex. 3. De sententia verò Aristotelis dubia res est, quam tractabimus infra agentes de causa efficiente. Sufficienter autem demonstratur assertio posita, ex eo quod tantum esse potest unum ens per essentiam, & ab intrinseco necessarium, ut ostendemus infra, demonstrando esse Deum: illud autem ens non potest esse materia prima, nisi incidamus in eorum errore, qui dixerunt materialm primam esse Deum, quemero merito stultissimum appellant D. Thom. i. p. q. 3. ar. 8. & i. cont. Gent. cap. 17. nullum est enim ens substantiale magis distans à Deo, quam materia prima, nec quidquam magis Deo repugnat, quam illud munus, propter quod ponit materia prima, quod est recipere & esse potentiam passiuam, actuari ac perfici: ergo materia non est ens per se necessarium, ac per essentiam: ergo non est ex se actualis entitas donec ab alio fiat & existentiam recipiat. Et confirmatur, nam esse ens actu ex se, & vi solius essentiae propriæ, est magna perfectio, quam entia finita perfectissima, ut sunt coeli & angeli, non habent: imo illa sola est indicium infinitæ perfectionis: cui igitur materia imperfecta sit, non potest hæc perfectio eucouenire: sed hæc omnia latius tractâda sunt inferius locis citatis.

Corollaria ex superiori doctrina.

XVI. Ex hac conclusione sequitur primò, materiam effectam esse per creationem, nec potuisse aliter fieri, & hoc sensu accipi debere, quod Aristoteles eā vocet ingenerabilem. Phys. c. 9. nam si intelligat, materiam esse omnino infactibilem, omnino errat, ut ostendimus: debet ergo intelligi, quod tali modo scilicet per generationem, producibilis nō fit. Quod est evidens, quia materia, cum sit primum subiectum, non potest ex subiecto produci, alias supponeret aliud subiectum prius, quod repugnat: ergo non potest per generationem fieri: illud enim per generationem fit, quod ex præsupposito subiecto fit: relinquunt ergo ut solum posse per creationem effici: quia solum potest fieri ex nihilo. Dices hoc repugnat axiomati recepto ab omnibus Philosophis: Ex nihilo

nihil fit. Respondeo, hoc solum esse verum respectu agentium naturalium, quæ sunt finita, & solum habent vim agendi per formam: nō vero respectu Dei, qui est infinita virtus, & summæ actualitatis, & primum ac per se sens, quod est causa prima totius entis participati, in quantum tale est. Rechè vero inde concluditur, solum Deum esse posse effectorem materiæ primæ, quia proprium eius est creare, ut infra ostendetur.

Secundo infertur ex dictis, materiae entitatem esse incorruptibilem, quod potest ratione superius facta proportionaliter demontrari: nam, quod potest corrupti potest resoluti in materiam præsidentem: materia autem non potest resoluti in priorem materiam. Vnde corrupti, si proprii sumatur, solum competit composito ex materia & forma, quarum unio fit dissolubilis. Si vero extendatur ad ea, qua cōcorrumptur (ut ita dicam) sic etiā potest conuenire formæ, quæ à materia pender in suo esse: quia ita destruitur, ut saltem maneat subiectum eius, si autem subiectum etiam primum destrueretur, non esset corruptio, sed annihilation. Dices hac ratione recte probari, materiam non esse corruptibilem in dicta proprietate, non vero, quod ad corruptionem compotiti non possit omnino destrui seu amittere esse: videtur autem hoc modo posse corrupti, seu destrui: nam agens naturale sive est potens ad expellendam vnam formam, & non ad introducendam aliam, ergo hoc modo est potens ad destruendam materiam, cum non possit sine forma conservari. Respondeo, nunquam posse formam expelli à materia naturaliter, nisi per introductionem alterius, sive hæc introductio fiat ab agente proximo principaliter, sive instrumentaliter tantum, seu dispositiū: atq; hunc modum generationis & corruptionis postulat ipse naturalis ordo rerum. Quæ omnia in sequentibus ex profecto declaranda sunt. Inde vero fit, non posse materiam naturaliter corrupti aut destrui secundum esse proprium, sed solum secundum unyonem ad hanc vel illam formam, vel secundum priuationem aliquius formæ, ut Arist. dixit loco citato: Deus aut per suam potentiam posset materiam destruere: non corruptendo, sed annihilando, suspendingo influxum, quo illam conservat, & concursum, quo in illa formam introducit: hoc autem solum est per potentiam extrinsecan Dei: unde non impedit, quo minus materia de se perpetua & incorruptibilis sit.

SECTIO V.

Vtrum materia sit pura potentia, & quo sensu id accipientium sit.

Solutio argumentorum, quæ contra nostram sententiam in præcedente sectione posita sunt, ex resolutione præsentis questionis pender: non est enim nobis negandum, quin materia sit pura potentia, cum in ea assertione Philosophi omnes conuenire videantur: sed verus sensus illius locutionis explicandus.

Variae opiniones.

Discipuli ergo D. Thomæ communiter interpretantur materiam dici puram potentiam, quia neque ex se, neque in se habet ullam existentiam nisi per formam. At vero Scotus, Henricus & alii supra citatis, distinguunt duplex actum, formalem, & scilicet, & entitatuum, & materiam docent ex se habere actum entitatuum, non tamen formalem, & Metaph. q. consequenter aiunt materiam vocari puram potentiam in ordine ad actum formalem, non vero in ordine ad actum entitatuum.

I.

II.

Capitulo in
1 d. q. 3. ar.
2. S. in 2. d.
13. ar. 2. Secunda
sim. & la-
uel 9.

Qui-

Fon. lib. I.
Metap. c. 7.
q. 3. n. 7. Q. 8.
Genimtri-
cens lib. I.
Phy. c. 9. q. 3.
a. 1.

Quidam autem moderni authores, cum in re ab
Scoto non dissentiant, modum tamen loquendi nō
probant: fatetur enim illi materiam habere propriā
existentiam, distinctam ab existentia formæ, & con-
sequenter docent materiam actū esse extra nihil: ne-
gant tamen dicendam esse actum entitatum: tum
propter rationem superioris factam, quod neq; est a-
ctus informans nec subsistens: tum etiā, quia licet
materia habet actū existentia sibi proprium, non ta-
men est sua existentia, quia in omni creatura, existē-
tia distinguitur saltem ex natura rei ab essentia.

III. Veruntamen, res, quam illi authores docent, nō
displacet, non video, cur modus loquendi displicere
possit, quia neque Aristotelis talis loquendi modus
repugnat, vt ostendemus, neque à communī & re-
cepto vnu terminorum discrepat. Nam quot modis
dicitur potentia, tot potest dici & actus: dicitur autē
res esse in potentia, vel passiva, quia potest recipere
actus, vel actiuia, quia potest efficiere, vel obiectiuia
seu logica, quia, quamvis non sit, illi non repugnat
esse: ergo res dici potest esse actus, seu in actu, vel
respectu potentia receptiua, vel potentia obiectiuia
omissa pro nunc potentia actiuia, quae nihil ad pra-
fens referit. Materia ergo prima, quamvis sit pura po-
tentia receptiua: atque ita in sua essentia nullum in-
cludat actum formalem, quod lignificatur per illam
particulam, pura, nihilominus postquam creata est,
non potest dici esse in pura potentia obiectiuia: ergo
hac ratione recte dicitur esse vel habere actum enti-
tatum.

IV. Neque quidquam ad hoc referit, quod sit, vel nō
sit sua existentia. Primo quidem, quia cum materia
dicitur pura potentia, non solum negatur, quod sit
actus, sed etiam quod constet ex actu & potentia: si
autem materia habet propriam existentiam, licet
demus non esse suam existentiam, negare tamen nō
possumus, quin constet ex sua essentia & existentia:
ergo includit actum; nam existentia actualis actus
est essentia secundum omnes, & maxime in illa opini-
one: ergo non potest materia dici pura potentia
in ordine ad actum entitatum. Deinde iuxta illam
sententiam non dividitur sufficenter actus in for-
malem & subsistentem: nam præter eos datur actus
existentia, qui non est subsistens, cum in essentia re-
cipiat, nec est formalis proprie, cum non sit for-
ma, sed dici potest actus terminatiuus essentia: ergo
cum materia, prout in re distinguitur à forma, in-
cludat hunc actum, non potest dici pura potentia in or-
dine ad actum entitatum. Præterea, iuxta illam
sententiam de distinctione reali, vel ex natura rei ex-
istentia ab essentia actuali, negari nō potest, quin es-
sentaia actualis, vt condistinguitur ab existentia, ha-
beat aliquam actualitatem, quam nō haber essentia
concepta in sola potentia obiectiuia: ergo essentia i-
psa actualis, esto non sit sua existentia, est aliquis a-
ctus entitatiuus, id est aliquid aliud præter pura po-
tentia obiectiuia: imo, nisi ita concipiatur essentia
actualis, non potest intelligi illa opinio, quae distin-
guit illam ab existentia, tanquam rem à re, vel à mo-
do reali.

V. Quicquid ergo opinemur de distinctione essentia
& existentia, certe materia vt est in re distincta à for-
ma est aliquis actus entitatiuus, tamen diverso modo:
nam quin non distinguunt existentiam ab essen-
tia ex natura rei, sed tantum ratione dicent materiam,
vt est entitas actualis, esse suammet existentiam, & a-
ctualem essentiam, que in re idem sunt. Et quia iux-
ta hanc opinionem, actus entitatiuus rei nihil aliud
est, quam existentia, vel actualis entitas eius, ideo re-
te concluditur, materiam esse aliquem actum en-
titatiuum: luxta aliam verò materiam distinguente
ex natura rei existentiam ab essentia actuali, & nihilominus
admittentem, materiam primam habere suā
propriam existentiam, quam retinet sub quacunq;
forma, dicendum est materiam præter actum formæ,

& esse suam essentiam actualem, & habere præterea
proprium actum existentia. Qui verò ita ponunt
distinctionem reali inter essentiam & existentiam,
vt negent materiam habere propriam existentiam,
præter existentiam, quam asserta forma, consequen-
ter dicent materiam esse puram poteritiam ordinē
ad actum, tam formalem, quam entitatiū, seu ex-
istentia: non tamen possunt negare, quin sit aliqua
entitas actualis in esse existentia. Quamuis, quia ipsi
sentient actualitatem essentia omnino pendere ab
existentia distincta, ea ratione dicere possint mate-
riam, etiā in re habeat entitatem essentia, tamen illa
esse ita potentiale, vt non sit capax existentia, nisi
mediante forma: atque hoc sensu possint illam vo-
care puram poteritiam, etiam in ordinē ad actum en-
titatum.

Cum igitur nos opinemur habere materiam suā
particulam existentiam, & existentiam non distinguui-
a parte rei ab actuali essentia, sed tantum modo con-
cipiendo nostro, verissimum etiam censemus mate-
riam vt in re est actualis entitas, esse etiam in re ali-
quem actum entitatiū, & secundum rationem,
seu modo nostro, concipiendi, componi ex esse &
essentia, tanquam ex actu terminante, & potentia
quasi obiectiuia. Et utrumque constat satis ex proximi-
me dictis contra superiorem sententiam. Loquor
autem semper de materia vt est actualis entitas, quia
si concipiatur secundum id tantum, quod ex se ha-
bet seclusa omni efficientia, si nullam habet actuali-
tatem in se, sed tantum est in virtute causæ, & ex se
solum habet non repugnantiā essendi: veruntamē
hoc non est proprium materie: nam etiam forma,
imo & omnis creatura secundum se spectata, est hoc
modo in pura potentia: oportet ergo loqui de ma-
teria vt est actualis entitas, vel quod idem est, qua-
tenus secundum se habet proprium actum existen-
tiū distinctum ab actu formæ.

VII. Ut autem soluantur difficultates tactæ superiori
sectione, & explicetur modus loquendi Philosphori-
um, & omnis ambiguitas terminorum auferatur,
aduerto nomen actus multiplicitate sumi posse, nam
interdum absolute, interdum respectivè dicitur: ali-
quando enim dicitur actus, quia actuat aliquid,
quomo do forma est actus materia. Et hunc voco a-
ctum respectivum; quia est actus alterius. Aliquando
vero dicitur, quia in se est actuale quid, & non
potentiale, quamvis nihil aliud actuēt, quo modo
Deus dicitur actus. & hunc voco actum absolutum di-
ctum. Rursus uterque istorum actuum subdividi-
gu potest: nam actus actuans aliud est Physicus &
formalis, vt est forma Physica: aliud vero est actus
Metaphysicus, qui est multiplex: aliud enim est actus
essentia, vt differentia: aliud existentia, vt existentia:
& addi etiam potest actus seu modus subsistentia.
Actus vero absolute dictus, aliud est actus simpliciter,
aliud secundum quid. Prior est ille actus, qui in
genere entis simpliciter, seu substantia ita est com-
pletus, vt nec constitutatur per actum Physicum à se
distinctum, neque per illum actuatur, aut illo indi-
geat ad existendum. Vel aliter explicari potest, illud
ens dici actum simpliciter, quod ex vi sit actuatus
solis includit perfectionem formalem, quam a-
lia entia composita habere solent per substantialem
actum informantem. Vnde licet huiusmodi actus
absolutus, non sit actus actuans, vel informans, dici
tamen potest esse actus formalis eminenti modo, id
est, per se habens complementum illud perfectionis
quod per actum informantem conferri solet his en-
tibus, que per compositionem complentur. Actus
autem secundum quid dicitur ens illud, quod ha-
bet aliquam actualitatem, in quantum actu est extra
nihil: illam tamen habet incompletam, & imperfe-
ctam, quia non est ita sufficiens, quin indiget alio
actu, tum vt compleatur in ratione entis simpliciter,
tum etiam vt existat.

Quaestio resolutio.

VIII. Dicendum est ergo primo, materiam non vocari puram potentiam respectu omnis actus Metaphysici, id est, quia nullum actum Metaphysicum includat: hoc enim verum esse non potest. Primo, qua materia prima in suo conceptu essentiali potest intelligi ex genere & differentia composita, ut, verbis gratia, si materia cœli, & horum inferiorum distinguuntur species, hæc materia generabilium, de qua nunc agimus, constat genere materie in communis, & propria differentia, quæ sumi potest ex ordine ad formam entis generabilis: habet ergo hæc materia suum actum formale Metaphysicum, quo in sua essentia constituitur. Et confirmatur, nam materia natura sua aliquam perfectionem & bonitatem transcendental habet, ut etiam docuit Diuus Thomas 3. cont. Gent. cap. 20. Certum est enim, compositeum ex materia & forma, perfectius quid esse, quam sit sola forma: ergo aliquid perfectionis habet materia, quam addit composite. Item ipsa materia est appetibilis, & conueniens, non tantum ut medium, sed per se, quia ratione sua perfectionis est conueniens huic forma, vel composite: ergo habet materia ex natura sua aliquam propriam perfectionem: sed non potest intelligi perfectio sine actualitate aliqua, saltem transcendentali. Præterea habet materia actum existentiam proprium, ut ostensum est. Tandem habet actum substantiarum partiale, & proportionatum: illo enim omnino indiget, ut possit esse primum subiectum: primum enim subiectum substat omnibus: prius autem est in se substantia, quam substare aliis. De qua re dicimus plura infra tractando de substantia. Igitur non potest materia prima ita esse pura potentia, ut excludat omnem actum Metaphysicum actuante.

IX. Dico secundo: Materia non est ita pura potentia, quin sit aliquis actus entitatis secundum quid. Hæc assertio satis declarata est, & probata ex dictis circa opinionem Scoti. Et ex ratione primi subiecti sufficienter colligitur: nam in primo subiecto necessaria est realis potentia passiva, vel potius ipsummet essentialiter est potentia passiva, non potest autem intelligi potentia passiva realis, sine aliqua actualitate entitatis. Qualiter enim potest intelligi, quod aliquid sit verè ac realiter receptuum alterius, nisi in se aliquid sit? Vnde recte Commentator 3. de Cœlo, comment. 29. ait omnem potentialitatem passuam in aliqua actualitate fundari. Et D. Thomas 1. parte questione 45. artic. 1. ad primum ait, materiam non dicens in potentia eo modo, quo dicitur esse in potentia ens possibile: ex sola non repugnante terminorum: supponit ergo esse aliquod ens actu fundans realem potentiam passuam, vel quod potius sit realias potentias passivas in genere substantiarum.

X. Dico tertio: Materia dicitur esse pura potentia respectu actus informantium seu actuantes, & respectu actus absolute & simpliciter dicti. Declaratur, nam in primis materia non est actus actuans, neque informans, ut per se constat ex ratione primi subiecti. Deinde in suo intrinseco conceptu & essentiali non includit actum Physicum informantem: ostendimus enim esse entitatem simplicem, quod etiam ex ratione primi subiecti colligitur. Præterea materia talis est entitas, ut per se sola sufficiens non sit ad existendum sine substantiali actu ipsam perficiente, & actuante, vnde ex vi sui præcisæ entitatis nullum formalem actum includit formaliter aut eminenter, & ideo non est actus absolute & simpliciter. Denique quidquid est in entitatis materia prima, totum est ad exercendum minus potentiam receptivam formam substantialis: ad hoc enim est primario ac per se instituta, & ideo ut supra dicebamus, in sua essentiali ratione includit transcendental habitudinem ad

formam. Ex his ergo constat, merito dici puram potentiam in genere substantiarum, optimeque praedito modo explicari: nam cum materia sit entitas simplex, & tota ipsa sit potentia receptiva, optime appellatur pura potentia. Si autem dici solet, distinctionem exclusiuam non excludere concomitantia, ita illa dictio pura non excludit entitatem & actualitatem secundum quid, necessariam ad rationem potentiarum realium, sed excludit in primis omne aliud minus præterquam potentiam passivam, & deinde excludit rationem actus completi, seu simpliciter, & absolute dicti, & (quod in idem redit) excludit omnem actum formale, tam proprie informantem, quam simpliciter constituentem actum perfectum & complectum.

XI. Est autem propter usum verborum considerandum, aliud in rigore significari, cum dicitur materia pura potentia. Primum enim simpliciter verum est, & haec legitimum sensum explicum; secundum vero, ut minimum est ambiguum; nam esse in pura potentia in rigore significat priuationem actualis existentiae: vnde solum dicitur de eo, quod actu nihil est, esse tamen potest, quod dicinō potest de materia, postquam creata, vel concreata est. Nam, licet sic prope nihil non tamen nihil, sed vera res, ut supra cum Augustino dicebamus. Et simili modo distinguere possumus has locutiones, *Esse in actu*, vel *esse actu*: materiali verò esse actum, ut minimum est ambiguum; nam absolute significare videtur esse actum actuans, aut certe esse actum simpliciter: & ideo absolutè id admittendum non est, sed cum aliquo addito diminuente, scilicet esse actum entitatis imperfectum, & secundum quid.

XII. Quod autem hæc explicatio materiarum in ratione puræ potentia, sit consentanea dictis Aristotelis, & Explicatio aliorum Philosophorum, patet. Nam primo Phylax tex. 69. comparans materiam primam ad materiam artefactorum, dicit, ita se habere ad formam & existentiam simpliciter, sicut lignum ad statuam, vel formam statu. Vnde concludit materiam esse quid informe: per hæc autem & similia dicta solum excluditur à materia omnis actus formalis, & completus: non vero actus entitatis, incompletus, & quasi inchoatus, sine quo realis potentia receptiva esse non potest. Deinde id constat ex definitione materia, quam tradit. 1. Phys. 9. tex. 82. dicens materiam esse primum subiectum, ex quo per se sit aliquid, cum insit. Dicitur enim materia inesse rei genitrix, quia per suam entitatem manet in re genita, per se componendo illam, & secundum eam entitatem ait Aristoteles ibidem, materiam esse priorem re genitam, & esse in generabilem & incorrumpibilem. Ac rādem ait, materiam per se esse ens; per accidens autem non ens ratione priuationis: non ergo excludit à materia omnem actualitatem entitatis, sed formalem, ad quam est in potentia. Deinceps 7. Metaphys. & alii locis, cum ait, materiam non esse quantum, neque quale, neque hoc aliquid, solum excludit ab entitate materiarum compositionem ex actu informante, & omnem actum formalem. Neque ad munus & officium materiarum, re vera aliiquid necessarium est, ut patet ex illa ratione, quam assert etiam Plato in Timo & ex illo Aristotelis 3. de Cœlo, cap. 5. scilicet, quia hoc receptivum est aliorum, oportet non habere actu ea quorum est susceptivum, sed poterit tantum: materia autem est susceptiva actus formalis, & esse completa: ergo respectu horum dicitur esse pura potentia, non respectu propriæ entitatis. Præterea in eodem sensu dixit Averroes materiam substantiari per posse, quia talis substantia est, ut tota sit ordinata ad recipi-

*Effe potentia
Effemper-
toria, in quo
affirant.*

*Diffe. ut esse
actu & esse
in actu.*

recipendum, & ideo essentialiter sit incompleta, & potentialis. Et eodem modo declarat potentialitatem materiae D. Thom. quæstione de spiritualibus creat. art. i. citans Augustinum libr. i. Genesis ad literam, cap. 14 & 15.

Soluuntur argumenta ex precedente sectione
relata.

XIII.
Materia
Metaphysica
composita ex
acto & po-
tentia non
Physice.

Per hæc ergo satis responsum est ad omnia testimonia, quæ in præcedente sectione contraria sententiam afferebantur. Imo & rationes etiæ sere soluta sunt; probant enim optimè materiam esse puram potentiam, non tamen in alio sensu ab eo quem nos explicavimus, quod paretur clarius, respondendo in forma ad rationem ibi factam. Cum enim dicitur, materiam non esse compositam ex actu & potentia, id verum esse cœdimus de proprio actu, & potentia Physis Metaphysicæ vero concedi debet materiam componi ex actu & potentia sibi proportionatis, id est, ex genere & differentia, essentia & existentia, natura & subsistentia incompletis. Cum vero infertur, quod daretur potentia prior materia: respondetur de Physica potentia, id est inconveniens, & plane repugnans, non tamè sequi ex dictis, cum nō dicamus materiam esse compositam ex potentia & actu Phisico. Si vero sit sermo de potentia Metaphysica, sic verum est materiam in communione cœcipi ut priorem, quâ hanc speciem materiæ, & essentiam materiæ, ut priore sua existentia non quantum est ens actu, sed absolute, & similius naturam materiæ in aliquo genere esse priorem sua subsistencia partiali. Nec tamen in rigore sequitur dari in re ipsa aliquam potentiam priorem materiae, sed in ipsa materia dari vnam rationem priorem alia: semper tamen in illa ratione, quæ, ut prior concipiatur, includitur ipsa potentia materiæ vel in confuso, ut in conceptu materiæ in communi, vel ut possibilis, ut in preciso conceptu essentia materiæ, vel per modum partialis naturæ tantu: preciso partiali modo subsistendi.

XIV.

Anomia
aliius alicuius
operationis
principi-
um.

Ad alteram verò partem, qua probatur materiam nullo modo esse actum, concedimus non esse actum actuanteum seu informanteum, neque etiam esse actu simpliciter in se cœsummatum & perfectum. Quod ad summum ostendunt rationes, quibus ibi probatur, materiam non esse actu subsistentem, non tamè probatur, non esse actu incompletum, & entitatum. Vnde in hoc sensu nego, partialem entitatem, seu actu subsistentem esse perfectiorem quolibet actu informantem, quia illamet partialis entitas minus participat de ratione actu, quam actu informans. Deinde nego, non posse dari actu subsistentem incompletum, nam ipsam etiam materiæ subsistens est propria subsistencia partiali, & cum illo addito potest appellari actu secundum quid, id est secundum suam entitatem, quia separatur a nihil, & ab ente possibili. Reliqua vero omnia, quæ ibi adducuntur, procedunt de actu completo subsistente & includente actu formalem per simplicem modum & excellentiorem. Et in eodem sensu est verum, quod in quadam confirmatione ibidem subditur, omnem actu esse principium alicuius operationis: est enim id verum de actu formali, siue informante, siue completere subsistente: non tamè oportet, ut sit in vniuersum verum de omni actu partiali, & entitatiuo: quia non est necesse omnem entitatem esse principium alicuius operationis propriæ & in genere cause efficientis; nam potest ad aliud genus causa exercendum institui, & ita entitas materiæ est ad recipiendum, non ad agendum.

XV.

Objectiones contra superiorem resolutionem.

Ed adhuc supersunt solvenda nonnullæ aliae obiectiones, quæ contra ultimam assertionem huius

sectionis fieri solent. Prima, quia absq; esse nullus est actus, quia nihil habet actualitatem, nisi in quantum est: & ideo ipsum esse est actualitas omnium rerum, vt ait D. Thom. prima parte, quæstione 4. art. i. ad tertium, sed materia non habet esse nisi per formam, vt ait Auticensa libro 2. sive Metaph. cap. 2. & Boetius lib. de Unitate & uno, ait omne esse in rebus creatis esse à forma: ergo. Secunda, quia alias ex materia & forma non fieret per se vnum: quia ex duobus entibus in actu non fit vnum per se: ideo enim ex subiecto & accidente non fit per se vnu, quia aliud est esse subiecti, aliud accidentis. Tertia. Materia physica est omnino simplex: ergo, vel tota est actus, vel tota potentia, quia simplex entitas non potest constare ex actu & potentia Physis. Sed non potest dici, quod tota sit actus, cum sit essentialiter potentia: ergo est omnino potentia nihil includens actus. Quarta, quia purus actus ita est actus, vt nihil habeat admixtum potentialitatem, seu potentiam receptivam: ergo econtrari pura potentia ita est potentia, vt nihil habeat actualitatis admixtum: nam oppositorum eadem est ratio: & quia pura potentia debet summe distare à puro actu: non distaret autem summe, si aliquid actualitatis includeret. Quinta, quia si materia aliquid est actu: ergo vel substantia, vel accidentis: non secundum, vt per se constat: neque etiæ primum, quia est potentia ad substantiam: quod autem est potentia ad aliquid, non est actu illudmet, nam hæc duo repugnant. Ultima, quia alias potest materia cognosci per se, & directè, ac propria cognitione, quod videntur Philosophi communiter negare cum Arist. & Platone locis citatis.

Prima & secunda obiectio ex professo tractanda sunt infra in disputatione de essentia, & esse creaturarum: nunc breuiter principium illud: Omne esse est à forma, duobus modis exponi potest. Primo de esse specifico, & completo. Secundo, quod omne esse est à forma, vel intrinsecè dante, & componente illud, vel saltem terminante aliquo modo dependentiam eius: & hoc modo ipsum esse materiam potest dici esse à forma, quatenus ab illa pendet, vt dictum est. Aliud vero axioma: Ex duobus entibus in actu non fit vnum per se, non potest intelligi de quibuscumque entitatibus actualibus: nam potius impossibile est ens per se ac completum actu cōponi nisi ex entib; actualib; inco- pleris: nam quod nihil est, vt sepe diximus, non potest realiter cōponere, & præseruit ens per se vnu. Pridē debet ergo intelligi de entibus in actu completis in suis generibus: illa. n. nec per se ordinantur, nec re- paretur, & coharent ad cōponendum vnum per se. Nō dicimus autem materiam esse hoc modo ens actu, sed potius dicimus esse velut quādā inchoationē entis, quæ naturaliter inclinatur, & per se cōiungitur formæ ut cōplenti integrū ens; vt latius postea explicabimus.

Ad tertium respondetur, materiam totam esse potentiam, & totam esse actu, qualem nos explicavimus, non per compositionem actu cum potentia, sed per identitatem, & (vitad dicam) per intimam & transcendentalē inclusionem: non enim omnis potentia opponitur omni actu, sed cum proportione: potentia igitur receptiva non opponitur actu entitatiuo incompleto, sed potius illum essentialiter includit.

Ad quartum dicitur primo, sicut purus actus nullam includit potentiam receptivam alterius actu: Pridē ita puram potentiam nullum includere actu actuanteum aliud: & quoad hoc tener proportione, non vero quoad actu entitatiuum. Vnde si de hoc sit sermo, negatur consequentia, quia inuoluit repugniam, quod sit potentia realis receptiva, quantumvis pura, quin intime includat actualitatem entis. Ecōtrario vero non repugnat ita includere actualitatem entis, vt nullam potentialitatem inuoluit. Potentialitas enim dicit imperfectionem: non repugnat autem dari perfectionem ita puram, vt omnem im- perfe-

Materia i-deam Deus habet.

perfectionem excludat : repugnat vero dari imperfectionem realem puram sine villa perfectione: nam potius efficit nihil , & pura negatio omnis perfectio- nis. Vnde, sicut Theologi dicunt dari summum bonum, quod nihil mali includat; non tamen dari sum- sum malum, quod tale sit, vt nullam bonitatē ha- beat, vel in ea fundetur: ita licet detur actus purus, qui omnem excludat potentiam ; non tamen potest dari pura potentia, quā omhem excludat actualitatem, etiam entitatiū & incompletam. Quod au- tem obicietur de summa distantia inter puram potentiam & purum actum , primo expidiri potest, negando esse de ratione pura potentie, vt summe di- fferat a puro actu; nam materia celi est pura potentia, & tamen non summè distat a puro actu : plus enim distat materia horum inferiorum; cum sit imperfec- tion & incertum adhuc est, an possit fieri alia matēria minus perfecta, quam hac inferior, & consequen- ter magis distans a perfectione Dei. Accidentia item magis distant a perfectione Diuina, quam materia prima. Distinguunt item potest duplex distantia; vna dici potest negativa, qualis est inter ens & nihil: alia positiva ex parte utriusque extremi. Non est ergo de ratione pura potentie vt distet a Deo priori modo, sed posteriori : & ideo quamus admittamus puram potentiam summè distare a puro actu, non sequitur debere puram potentiam, nullam includere actualitatem; quia illa distantia non est summa comparata ad negativam, sed inter positivas, & ideo requirit aliquam conuenientiam inter extrema in entitate, e- stiolla conuenientia minima sit.

riz; quamus verisimile non sit negasse Deo propri cognitionem saltem speculatiuum materię. Cum au- tem secundum veram doctrinam Deus sit materię creator, non potest omnino carere idea materię, cū omnia per intellectum & voluntatem operetur. So- let autem illa idea dici non esse propria, id est ad- aquata ipsi materia, quia Deus non habet aliam ideam totius, & partium, sed per ideam compositi re- präsentat materiam, vt ait D.Tho. i. p. qu. 15. art. 3. ad tertium. Hoc tamen non impedit quo minus exacte, directe, & prout in se est, materiam repräsentet, vnde Caier. ibi speculatiuum rationem materię admittit, quamus non ideam Albert. verd i. d. 35. art. 10. non dubitauit etiam ideam materię concedere. Si- mili modo Angelus dici potest cognoscere materiam directe & per propriam speciem, non quia illa species nihil aliud repräsentet: fortasse enim eadem species quæ totum compositum repräsentat, est principium cognoscendi materiam, sed quia talis species repräsentat materiam secundum propriam rationem eius, & directe, & absque villa Metaphora vel Analo- gia in eius cognitionem dicit.

Dices: Materia non potest sine forma cognosci etiam à Deo vel Angelo: ergo nunquam potest propria cognitione cognosci. Aliqui respondent negando antecedens: cum enim materia suam entitatem ab- solutam habeat dictam inactam à forma, secundum illam potest præcisè concipi, vel conceptu realiter distin- ctio ab aliis, vt in Angelo, qui voluntarie potest solam materiam contemplari, vel saltē ratione distincto, vt in Deo , quod sentit Scotus in Prolog. qu. 1. & in

Ad quintam respondetur, materiam esse substantiam, ut expressè docet Aristoteles 8. Metaphysic. à principio, & sepe alias. Vnde materia non est potentia ad totam latitudinem substantię, sed ad formā, & ad esse compositi, ad substantiam autem entitatem materialē non est in potentia, sed actū est talis entitas. Repugnat enim dari potentiam realem, & receptum respectu totius generis & latitudinis substantię, ut completam & incompletam comprehendit, quia substantia prior est accidente, & ideo talis potentia, cum sit primum subiectum, non potest esse accidens, sed substantia; neque etiam potest esse in potentia ad se ipsum: ergo nec potest esse in potentia ad totam latitudinem substantię. In quo est magna differentia inter formam substantialem, & accidentalē: nam accidentalis supponit ens nobilioris generis, scilicet substantiam, & ideo fieri potest ut subiectum vel potentia ad accidentē non sit accidens illo modo, id est, neque completum, neq; incompletum: forma vero substantialis non supponit ens nobilioris generis: & ideo potentia ad talem formam non potest non esse aliqualis substantia, saltem incompleta.

SECTIO VI.

Quomodo possit materia cognosci.

Vltima obiectio postulat, vt de cognitiōne, seu cognoscibilitate materiæ pauca dicamus. De qua multa dicuntur ab authoribus: breuiter tamen dicendum est, aliud esse loqui absolute de cognitione materiæ secundum se: aliud vero de modo quo à nobis cognosci potest. Priori consideratione concedo materiam posse cognosci directa & propria cognitione: sicut enim & à Deo, & ab Angelis cognoscitur per propriam speciem, vel conceptum. Quamquam enim Thœologi dispergunt, an Deus habeat propriam ideam materiæ, & quidam negare videantur cum Platone in Timæo: tamen re vera id negare non possunt, nisi fortasse quoad modum loquendi. Plato enim negavit materiam esse creatam à Deo: & ideo mirum non est quod Deo negariat ideam mate-

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

Si vero loquamur de cognitione **materiæ** quoad nos, in ea cognitione considerare possumus, vel modum inquirendi, & itaueniendi cognitionem materiæ: vel terminum huins inquisitionis, seu conceptum ultimum, quem de materia formare possumus. Quod ad primum, verum est quod Aristotel. ait i. **Phylico**, cap. 7. tex. 69. & ex illo Damasc. in sua **Physica**, cap. 3. materiam cognosci à nobis per proportionem seu Analogiam ad materiam rerum artificialium, vel ad subiectum mutationum accidentalium: nám nos non peruenimus in materiæ cognitionem nisi per viam mutationis, ut supra declaratum est. Hoc autem non prouenit ex eo quod materia non habeat aliquam entitatem & actualitatem, sed ex eo quod substantialis mutatio occultior est, & sentiri per se non potest: & ideo à nobis non percipitur nisi per ordinem ad accidentales, & sensibiles mutations. Imo inde etiam fit ut forma substantialis non cognoscatur nobis directe, sed per indicia sensibilia, ut mox videbimus. Et haec ratione dixit etiam Plato in **Timæ** materiam cognosci adulterina cognitione, ut notauit Simplicius i. **Physic.** tex. 96.

Quoad secundum autem dicendum est peruenit. IV.

113

三三〇

1

2

1

1

1

2

۲۵۱

五

1

1

三

1

1

D
2

1

- IV

*Quod de materia
tertia conce-
pius formare
possimus.*

re quidem nos in aliquem proprium conceptum materiae primae, non tam omnino distinctum & prout in se est: sed negatiuum partim, partim confusum. Tota hec assertio constat ex definitione materiae tradita ab Arist. scilicet esse primum subiectum, &c. nam per illam descriptionem aliquem conceptum obiectuum explicamus: ille autem est proprius materiae, sicut & ipsa definitio. In ea vero definitione subiectum quid confusum est & commune: additur vero quod sit primum, ut ad materiam limitetur: primum autem negationem importat prioris subiecti. Perinde est quod communiter naturam materiae declaramus per rationem purae potentiae: nam ratio potentiae confusa est, & communis: at vero dictio pure negationem dicit omnis forma componentis vel constituentibus ipsam materiam. Ratio vero est, quia nos vix cognoscimus simplicia propriis conceptibus nisi adiungendo aliquam negationem: quare hic est frequentior modus declarandi naturam materiae per parentiam formae, & complexe actualitatis, &c. Et ita describit illam Arist. 7. Met. tex. 8. dicens materiam non esse qualitatem, neque quale, &c. & ideo fortasse dixit in eodem lib. tex. 35. materiam esse per se ipsum incognitam. Interdum vero, vt notauit D. Bonauentur. in 2. distin. 3. art. 1. quæst. 2. videtur declarare naturam materiae per conceptus pure positivos, vt si dicamus esse substantiam incompletam receptivam formam substantialis: sed quod dicitur incompleta, negationem importat. Ac denique nunquam satis materiae naturam declaramus, nisi adiungamus negationem omnis actus formalis constituentis ipsum. Et ideo dixit Aug. libr. de Natura boni, c. 18. materiam per nullam speciem, sed per priuationem omnis speciei cogitari vix posse. Et lib. 12. Confess. c. 5. ait: Conari nos materiam cognoscere ignorando, vel ignorare noscendo. Sicut enim tenebre videntur à nobis, dum non viderunt lumen: ita dum intelligimus quid informe, quod est ignorare formam, cognoscimus aliquo modo materiam. Et è conuerso cum cognoscimus aliquid formatum, seu compositum forma, ignoramus materiam, seu potius cognoscimus illud non esse materiam, & aliquid removemus, ut solam materiam concipiamus. Hoc autem non provenit ex eo quod materia nullam habeat entitatem, sed ex eo quod habet illam ita simplicem & potentiam, & latenter sub formis substantialibus, & accidentalibus. vt à nobis non possit alio modo inuestigari aut concipi.

S E C T I O VII.

Quid causet materia.

I.

Ex plicimus naturam materiae primæ, & obiter attigitus omnes causas eius, scilicet efficientem, quæ est Deus, & finalē, quæ est forma vel compositum: & aliquo modo formalem, quæ etiam est forma, de qua in infra plura dicturi sumus. Materiam autem non habet præter se ipsum, vel partes suas integrantes, cum sit simplex, & primum subiectum. Reliquum ergo est ut causalitatem eius (quod in hac sectione præcipue est intentum) declaremus. Quatuor vero in hac causalitate, sicut in ceteris, desiderari possunt: primum quid causet materia: secundū quo causet, seu quæ sit ex parte illius principalis & proxima ratio causandi, tertium quæ sit necessaria conditio: quartum quid sit causalitas ipsa, per quam causa in actu constituitur.

Varia opiniones.

II.

Circa primam partem, quidam aiunt proprium & unicum effectum materiae esse ipsum compositum, quod potest sumi ex definitione materiae, scilicet, Primum subiectum ex quo fit aliquid, &c. Propriè-

enim solum compositum fit. Item materia est causa intrinseca: solum autem ad compositum comparatur ut intrinseca causa. Item materia non est causa formæ: ergo solius compositi: antecedens patet, quia materia non est principium formæ: ait enim Arist. 1. Physicorum, vnum principium non esse ex alio. Deinde quia materia vnicam causalitatē habet: ergo & vnum causatum seu adæquatum effectum. ita sentit Maior in 2. distin. 12. quæstionē 2. citans Antiken. 6. suæ Metaphysic. tract. 2. cap. 4. Item Albertus 2. Physicorum, tract. 2. cap. 1. Qui tamen videtur ex quo loquitur: ita enim materiam non esse causam formæ nisi per accidens, quia forma non fit, sed compositum: vnde non videtur negare formam eo modo quo fit, causari à materia.

Allii autem volunt formam etiam esse proprium effectum materiae: non vero omnem, sed illam quæ de potentia materiae educitur. Quæ sentientia videtur communis. Nullus enim, quem ego viderim, excludit compositum à causalitate materiae. Quamquæ enim Averroes & alii dicant materiam non esse de essentia compositi, quod infra in proprio logo disputabimus: non tamen negant materiam esse causam compositi, nec negare possunt, cum sit evidens ex ea constare. Hæc ergo secunda opinio quoad hoc non differt à prima, sed addit causalitatem materiae in formam, quæ de eius potentia educitur. Et probatur quoad hanc partem, quia huiusmodiforma pender à materia: ergo est effectus eius. Item hæc forma educitur de potentia materiae: ergo materia conduit in suo genere ad educationem illius: ergo est causa illius. Ex quibus rationibus videtur contrario concludi, materiam non esse causam formæ rationalis: quia hæc nec pender à materia, nec educitur de potentia illius.

Hanc vero sententiam etiam iudicat insufficientem Fonseca libr. 5. metaph. capite secundo, quæst. 1. fœt. 2. quem imitantur Comimbricenses 2. Physic. c. 7. quæst. 8. art. 1. & ideo addit materiam esse causam omnis formæ etiam rationalis, scilicet ut in formis & hanc dicte esse generalem causalitatem materiae. Quæ sentientia haec sola ratione conuinci videtur, quod licet substantia vel existentia formæ interdum non pender à materia, in formatio tamē formæ semper pender à materia, tanquam à propria potentia & subiecto: ergo forma ut informans pender à materia ut à materiali causa: est ergo effectus eius. Confirmari hoc potest, quia anima peder à materia, ut à termino sui esse, ad quem habet essentiali habitudinem ut loquitur D. Tho. q. de Anim. a. 1. ad 12. Habet etiam rationalis anima quodammodo dependere à materia quoad initium sui esse, quia naturaliter non debetur illi esse, nisi in tali materia, à qua pender in vni one: ergo.

Præter hæc vero addere possumus, materiam etiam esse generationis ipsius materialem causam: quæ ex natura rei distincta est à forma, & à composito. Et probatur, quia materia est principium generationis teste Aristotele, & est principium per se, & à quo essentialiter pendet generatione: est ergo vera & propria causa generationis: nam in illam suo modo propriis influit.

Ex his ergo videntur colligi quatuor effectus materiae ex natura rei distincti, scilicet compositum, forma, quæ materialis est, vno formæ cum materia, & generatio totius compositi. Quod enim hæc omnia causetur à materia, satis probatum videntur. Quod autem illa omnia sint distincta, saltem ex natura rei, facile ostendi potest. Nam forma distinguuntur à composito ut pars à toto. Vno vero distinguuntur à forma, saltem ut modus ex natura rei distinctus, & separabilis ab ipsa, ut in anima rationali patet, & idem fieri posse in aliis formis saltem de potentia absoluta, sicut factum est in quantitate Euclidis, de quo plura infra, tractando de causa formalis.

mali. Generatio vero differt ab omnibus dictis, sicut fieri à re facta: unde in re ipsa est separabilis ab illis: nam transacta generatione & cessante actione agentis, manet forma unita materia & constitutus compositum in facto esse. Nec resert quod cessante generatione maneat loco eius conservatio, qua effectus saltem à prima causa conservatur, tum quia hoc est quasi per accidens ad propriam rationem & distinctionem generationis. Nam licet per impossibile intelligeremus rem genitam non pendere in conservari ab alia causa, sed solum in fieri à generante, manerent vno, forma, & compositum cessante generatione. Tum etiam, quia licet post generationem quae est à causa proxima, succedit conservatio quae est à sola causa prima, tamen, vno formæ cum materia eadem numero perseverat, sicut est etiam eadem numero forma, & compositum idem: & hoc satis est ut generatio intelligatur esse modus ex natura rei distinctus ab illis omnibus: ergo quatuor illa quæ à materia causari ostendimus, ex natura rei distincta sunt.

Questionis resolutio.

VII. Sed quamquam hæc in re sint vera, nihilominus adæquatus effectus materie in ipso composito continetur. Quod duplice modo causatur à materia, scilicet in fieri, & in facto esse: in fieri quidem quatenus materia est causa generationis: non enim causat illum nisi quatenus est via ad compositum, seu quatenus per illam pèdet compositum in fieri ab ipsa materia. Unde licet generatione causetur à materia, tamen non tam causatur ut effectus, quam vt via ad effectum: & ideo licet ex natura rei distinguitur, non censetur angere numerum effectuum: quia vbi est vnum propter aliud, ibi est vnum tantum. Sicut respectu sufficientis causa actio est quid distinctum ex natura rei à termino, vt calefactio à calore, & vtrumq[ue] est ab agente: nam calefactio manat & fit à calefactio, non tamen proprie, vt effectus, sed vt via ad effectum, & ideo non censetur ponere in numerum cum effectu. At verò in facto esse materia ex causa cōpositi quatenus componit illud: non componit autem illud nisi quatenus ipsi materia vnitur forma, & sustentando ipsam formam si talis sit vt eo fundamento indicat. Igitur in hoc effectu adæquato, qui est cōponere compositum, includitur causalitas materia respectu formæ, vel vt informans, vel etiam vt existentis iuxta exigentiam formæ. Imo adeo sunt isti effectus coniuncti, & quasi ordinati ad componendum vnum adæquatum, vt causalitas materia circa illos non videatur ex natura rei distincta, sed solum habitudine, seu præcisione aut inadæquata conceptione intellectus nostri, ratione cuius diuersis loquendi formulis hanc causalitatem explicamus. Dicimus enim formam pendere à materia vt à recipiente, vel vt à comparte: compositum verò vt à parte componente: quibus verbis explicamus aliam esse habitudinem materie ad formam, & aliam materie ad compositum: cum hoc tamen stat vt modus causalitatis in quo haec habitudines fundantur, in recessum. Quod ita esse, paulo inferius ostendimus: & consequenter etiam declarabimus, loquendo de actuali causalitate, magis distinguiri inter se causalitatem materia respectu compositi in fieri, à causalitate eiusdem cōpositi in facto esse, quam differat causalitas respectu compositi, & formæ, sumpta vtragi in fieri, vel vtraque in facto esse.

Iudicium de aliis opinionibus.

VIII. Ex quo tandem facile est opiniones omnes adducetas ad veritatem reuocare. Nam prima considerauit adæquatum & per se primo intentum effectum materie: & ideo dixit esse ipsum compositum. Non Franc. Stuar. Metaph. Tom. I.

nam negavit, aut negare potuit, vel duplitem rationem, & quasi statum eiusdem compositi, scilicet, in fieri & in facto esse: vel materiam esse vtragi modo causam eius: vel esse veram causam generationis, & educationis, sicut in vniuersum mobile est causa materialis motus. Neque etiam negat illa opinio, quin materia componendo compositum, influat in suo genere in formam, saltem vt informantem. Imo dicendum videtur ordine naturæ, & quasi via originis: hinc proxime inchoatur causalitatem materia, quia materia recipiendo actum, componit compositum. Ordine vero intentionis primario tendere in compositum, & ad illud ultimatum terminari: & ideo illud propriè designari, & nominari effectum materie. Sic ut agens dicitur propriè efficiere compositum, cum tamen causalitas eius proximè etiam versetur circa formam, eam educendo, & vniendo materia. Quia intelligentia supposita, solum videtur dissensio de nomine, an materia sit dicenda causare formam, necne, vt etiam futetur Maior loco citato, significans in re non dissentire: non est tamen cur in illa locutione dubitemus, quia verbum *causandi* amplissimum est, quod non solum attribui solet ultimo termino generationis, vel compositionis, sed etiam actioni, & cuicunque rei, quæ ab alia verè penderet.

Neque aliud probant argumenta illius opinionis: **IX.** nam duo priora solum probant materiam primo ac *Materiam* *di-* *per se esse causam* *compositi*. Ad tertium verò *re-* *cipere* *est for-* *spondet*, idem esse diendum de principio, quod *ma-* *principio* *pium*. de causa: nam materia etiam dici potest principium pium. formæ, vel quia ex eius potentia educitur, vel quia ei vniatur. Quod autem Aristoteles ait, vnum principium non esse ex alio, intelligentum est, vel quoad compositionem, quia vnum non componitur ex alio: vel quoad effectum simpliciter, & primario intentum à natura: sic enim non sit principium vnu ex alio, sed quod ex eis constat. Argumenta vero a liarum opinionum soluenda non sunt, nam rectè probat aliquam causalitatem materie in illa omnia non tamen excludunt, quin omnis illa causalitas in causalitate compositi includatur, & ad illam ordinatur. Solum posset quis speculiter dubitare de vniione animæ rationalis, quomodo pendeat à materia, cu in se spiritualis sit, sed de hac vniione quæ & qualis sit, inferioris ex professo tractabitur: nunc breuiter dicatur, vniuem non solum ex materiali (vt ita dicam) entitate, sed ex formalis ratione vnionis habere talentum modum essendi, vt essentialiter pendeat ab altero extremo ad quod sit vnu, & in eo genere & modo quod illud sit vnu. Unde si fiat ad subiectū, penderat ab illo in genere cause materialis, si ad formam, in genere cause formalis, si ad subiectū etiam, vt a puro termino: quo modo vnu humanitas, quamvis creata sit, essentialiter penderet à Verbo in-creata: sic igitur vnu anima rationalis, quamvis in spiritu sit, pendere potest à materia vt à subiectū cui forma illa vniatur.

S E C T I O VIII.

Per quid causet materia.

Icut in causa efficiente creata distinguere solent principium principale a-gendi, & principium proximum, & conditionis necessaria ad agendum: ita existimant aliqui hec omnia distinguiri posse, & debere in causalitate materie. Nā principialis ratio causandi materialiter (inquit) est ipsa essentialia materie: illa enim est primum fundamentum & basis totius materialis causalitatis & sustenationis, & ex illa vt sic, essentialiter constat compo-situm. Principium autem proximum huius causalitatis dicunt esse potentiam materie: per eam enim proxime recipit formam: omnis enim actus prox-

I.

Quarundam sententia.

mē recipitur in potentia sibi proportionata: est autem illa potentia proprietas ipsius materiae datæ illi à natura ad suum effectum causandum, ut scribit Cōment. de substantia orbis cap. 1. & 1. Physicorum tex. 70. & ibi Themist. tex. 69. Quorum ratio est, quia omnis potentia fundatur in aliqua entitate, & essentia. Aliqui vero addunt hanc potentiam, per quam materia proxime causat, esse quantitatem eius, quia materia prima præcisè considerata absque quantitate non est apta ut sit subiectum generationis, quia non est extensa, neq; habet partes: per quantitatem autem sit apta, quia sit extensa.

II.

Quæ in materiae causa, conditione aliqui desiderant.

Inter conditiones autem requiritas ad hanc causalitatem quidam ponunt existentiam materiæ, quia ad causalitatem & compositionem realem existentia realis videtur necessaria. Alii, nec existentiam requirendam putant, quia sufficit materiæ ut causet suum esse essentiam: existentiam vero non habet ut prærequisitam, sed solum ut consequentem formam. Rursus alii requirunt ut conditionem necessariam quantitatem propter rationem superioris factam: quia agens non potest agere nisi in subiectum extensem: ergo presupponit in subiecto quantitatem sicut ut conditionem necessariam. Alii vero neque hanc conditionem necessariam existimant, quia putant quantitatem consequi formam, & ab ea omnino pendere. Quapropter nullam conditionem requirunt ad causalitatem materiæ præter entitatem & potentiam eius. Posset etiam hic referri opinio eorum qui in materiae requirunt significationem, quia materia, quæ de se indifferens est ad omnem formam, ad hanc individuam potius quam ad alias determinetur, quia causa indifferens manens indifferens, non potest definitum effectum causare, de qua opinione fatis multa superioris dicta sunt tractando de principio individuationis.

Materia potentia ab ipsa indistincta ratio est causandi ipsi.

III.

Dicendum vero imprimis est materiam primam non habere duas rationes causandi: altera principalem, alteram proximam, sed per se ipsam & per entitatem suam, & principaliter & proximè causare effectum suum in suo genere. Hæc sententia sumitur ex D. Thom. 1. Physicorum tex. 79. vbi ait potentiam materia non esse aliquid materiæ additum, præter substantiam & essentiam eius: & idem habet prima parte, quæstione quinta, articulo tertio ad tertium, & quæstione 77. articulo 1. ad secundum, & 1. contra Gent. cap. 43. & in 1. distinctione tercia, quæstione 4. articulo primo, idemque sentiunt communiter Thomista, Heruæus de vni. formar. qu. 16. Caprol. in prima distinctione 42. quæstione prima ad argumēta Aureoli cont. 4. conclus. Soncini. 8. Metaphysic. quæstione sexta, Henric. in Summa. art. 5. quæstione octaua, & hoc ipsum significavit Auerroës de substant. orbis, cum dixit, *Materiam substantiaris per posse.* Ex hoc ergo principio probatur conclusio in hunc modum. Materiam primo ac principaliter causat per essentiam suam, proximè vero & immediata per suam potentiam: sed potentia materia non est aliud ab eius essentiâ, neque realiter neque ex natura rei; ergo in materia non est aliud proxima ratio causandi à ratione principalis, sed sunt omnino idem. Consequentia est evidens: & maior etiam est extra controversiam, nam, quod attinet ad priorem partem eius, nihil prius vel principialis excogitari potest in materia, quod sit prima radix & quasi origo causalitatis eius, quam ipsius essentia. Quoad secundam vero partem, cum causalitas materia sit causalitas subiecti & recipientis, etiam constat, potentiam receptivam seu capacitatem materia esse proximam rationem causandi. Item, quia materia causat recipiendo actum,

actus autem proximè recipitur in potentia: ergo materia per potentiam suam proximè respicit actum, sivecumque effectum causat.

Minor vero assurit à dictis authoribus. Et ratio ne probatur primo, quia materia essentialiter ordinatur ad formam, ut supra dictum est cum Aristot. 2. Physic. text. 26. sed non ordinatur nisi ut potentia receptiva: ergo materia essentialiter est huiusmodi potentia. Secundo, forma per essentiam suam est actus materiæ; vnde anima desiratur quod sit actus corporis physici, &c. ergo econuerso materia essentialiter est potentia ad formam: habent enim inter se proportionalem correlationem, & ita sunt essentialiter instituta, ut per se essentiales entitates similitate coniungantur: & inde est quod unam essentiam per se & essentialiter componant: compoununt autem ut actus & potentia inter se unita: est ergo materia essentialiter potentia, sicut forma est essentialiter actus. Tertio ad hoc confirmandum aduci possunt omnia quibus probauimus materiam esse puram potentiam; non enim tantum dicunt Philosophi materiam habere potentiam, sed totam ipsam nihil aliud esse quam potentiam: & hoc ipsum est quod Aristoteles dixit, materiam esse primum subiectum. Augustinus etiam lib. de natura boni contra Manichæos, c. 18. materiam ait Graece appellat filia, quod operantibus apta sit, non ut aliquid ipsa faciat, sed vnde aliquid fiat. Damascenus etiam in sua Phys. c. 3. ait materiam, quantum ad id quod potentia est, substantia præditam esse.

Vtlimò declaratur in hunc modum, nam vel potentia materia est ipsam substantia, & essentia materiae, vel est aliquid accidens realiter ab illa distinctum, vel modus aliquis saltem ex natura rei diversus: præter hoc enim nihil aliud excogitari potest: sed non potest secundum, aut tertium dic: ergo primum verum est. Minor quoque priorem partem probatur primò, quia potentia est proportionata actu, ergo ad actum substantiale, potentia esse debet substantialis. Secundò, quia alias forma vniaret materiæ mediante aliquo accidente: & ita non componeret cum illa vnum per se, quia carum vnu non est substantialis, sed accidentalis. Vnde Aristoteles 8. Metaphysica, text. 15. docet materiam & formam substantiales, per se immediate vniæ, ut vnum per se componant. Tertio, quia si esset aliquid accidens maxime quantitas: sed hoc non: ergo. Major patet, quia nullum est accidens materiae propinquius, quam quantitas. Minor vero probatur, quia quantitas non ordinatur per se ad recipiendam formam substantialem, sed potius est vel proprietas consequens illam, vel ad hunc modum est dispositio præparans subiectum ad receptionem eius. Et confirmatur, nam alias hec albedo verbi gratia, recipitur in quantitate, ita etiam forma substantialis recuperetur in illa, & communicaret illi suum esse substantiale: & consequenter sic ut ablata substantia & conservata per se quantitate fine nouo miraculo permanet illa quantitas alba, ita ablata materia, & conservata quantitate fine nouo miraculo maneret informata forma substantialis: quæ omnia sunt absurdâ. Tandem, quocunque sit illud accidens quod per modum potentie interponitur inter substantiam materiæ & formam, necesse est illud recipi in materia, quia recipi debet in aliquo subiecto, & ibi non est aliud, cum talis potentia supponatur formæ, & consequenter etiam composite: ergo est in materia potentia ad recipiendum in se tale accidens, cu subiectum in materia: inquirio ergo an illa potentia materiæ sit ipsam substantiam materiæ, vel aliud accidens. hoc posterius dici non potest, alios procederetur in infinitu: si vero dicatur illud prius: ergo aliqua potentia receptiva materiæ est ipsa substantia eius: ergo haec potius est ad actum substantiale, quam ad accidentalē: vel saltem primario ad illi actu ordinatur: est ergo per se & immediate receptiva illius.

Actu

Atque hinc facile probatur altera pars minoris, scilicet, hanc potentiam non esse modum ex natura rei distinctum à substantia materie. Primo quidem, quia nulla est necessitas, nec vestigium talis distinctionis. Nam talis potentia connaturalis est materie, & ab illa omnino inseparabilis, etiam per potentiam Dei absolutam, immo etiam per intellectum cōcipi nō potest materia cōplata in essentia materie, quin concipiatur capax formae: ergo illa capacitas non est modulus in re distinctus à materia, sed est veluti differētia essentialis eius; nam materia essentialiter est entitas substantialis, non completa sed partialis, nō per modum actus, sed per modum potentiae: est ergo ipsa materia per essentiam suam & principalis, & proxima ratio recipiendi formam, & causandi materialiter.

Dico secundum: Existentia materie etiam est necessaria ad causalitatem in materia, non tamen propriè ut conditio tantum, quae sit extra rationem principii per se in genere causa materialis, sed vt in illo intimè & formaliter inclusa. Prior pars probatur, quia materia non potest esse reale subiectum, vel actu exercere munus eius, prout est in sola potentia obiectiva vel in virtute primæ caufæ: quia secundum priorem considerationem nihil est, sed solum concipitur ut non repugnans esse. Secundum posteriorem vero non est aliud, quam ipsa creatrix essentia, ergo ut actu exerceat munus realis subjecti, necesse est ut in se sit actu extra causam suam, & extra potentiam obiectivam: sed hoc ipsum est existere: ergo ut materia materialiter causet, necesse est quod actu existat. Et confirmatur, nā ideo res naturales nō creantur quia sunt ex materia, sed non ideo non creantur quia sunt ex materia possibili: ergo quia sunt ex materia actu existente: & consequenter ipsa materia non causat materialiter nisi quatenus actu existens. Minor probatur, nam ipsa materia dum sit à Deo, sit ex materia possibili, & nihilominus creatur, quia fieri ex materia possibili, est fieri ex nihilo: eo quod materia possibili ut sic, nihil sit. Vnde dictio ex in illa locutione non dicit habitudinem causa materialis, sed termini à quo. Quando ergo dicit habitudinem causa materialis, necesse est ut designet rem quae non tantum possibilis sit, sed etiam actu, & extra causas. Tandem materia nō potest materialiter causare nisi sit creata à Deo, sed creatio terminatur ad rem existentem: ergo materia non potest materialiter causare nisi existens. Quæ rationes formaliter & immediate probant materiam non causare materialiter nisi ut est extra causas suas tanquam actualis entitas in suo esse essentia: consequenter vero probant de esse existentia, quia omnis actualis entitas extra causas formaliter constitutur per existentiam, ut infra loco probabimus.

Atque hinc etiam probatur facile posterior assertio pars: nam quod materia sit entitas actualis nō est quia extrinseca conditio necessaria ad causandum, sed est intrinseca, & propria ratio causandi: nam materia per suam entitatem actualē recipit formam: sed per existentiam constituitur in esse entitatis actualis: ergo existentia materie non vt cuncte est conditio necessaria, sed ut per se ac formaliter pertinens ad principium causandi. Quæ res constabit latius ex dicendis infra de existentia. Solum potest obici, quia materia pendent in sua existentia à forma, ergo non potest prius etiam ordine naturæ existere, quam formam recipiat, ergo existentia non potest illi esse necessaria ad causandum. Paret consequentia, quia conditio necessaria ad causandum supponitur ad effectum. Nec intelligi potest quod causa in suo esse necessario ad causandum pendeat a suo effectu. Respondet exactam huius obiectionis respondendum: non posse donec explicemus causalitatem formæ erga materiam, & illam propositionem Aristotel. Causa sunt sibi inuicem causa: ideo breuiter dicitur, probable esse, materiam non dependere propriè à

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

forma ut à causa sua, quæ potest dici dependentia antecedens, sed solum, ut à connaturali actū, & quasi dispositione & conditione necessaria, quæ potest dici dependentia consequens, secundum quam non est inconueniens causam materialem pendere a suo effectu. An vero dici possit pendere etiam à priori materiam à forma, infra videbimus.

Dico tertio: Conditio necessaria ad causandum in materia est propinquitas intima, seu indistinctia à forma. Itaq; sicut in causa efficiente applicatio ad passum dicitur conditio necessaria ad agendum, ita in materiali causa applicatio ad formam: nam respectu illius, vel cum illa exercet causalitatem suam. Hac autem applicatio est per intimam propinquitatem & indistinctiam: quia non possunt materia & forma vniuersi sint indistinctes & quasi penetratae intimè per entitates suas. Dices hanc non esse conditionem necessariam, sed ipsammet coniunctionem materia & formæ. Respondeo non ita esse, quia intima præsencia aliquid distinctum est ex natura rei ab uinione: cum enim anima creatur in corpore, nō uinatur corpori ex vi creationis in tali loco, sed per aliam actionem, & tamen creatur intime indistans à corpore. Vnde etiam re ipsa est separabilis illa intima præsencia ab uinione. Sicut enim Angelus potest esse intime præsens materia, & non informans illam, ita etiam potest esse anima rationalis, immo & quilibet alia forma, saltem per potentiam Dei absolutam: est ergo illa intima præsencia quid distinctum ab uinione, & conditio necessaria ad illam, & ad materię causalitatem. Hac autem conditio in hominis generatione manifeste est prior natura, quia ibi supponitur forma creata absque causalitate materiae circa illam: in alijs vero formis non tam videtur conditio prior natura, quam concomitans, quia aliae formæ absolute & simpliciter, & secundum ordinem causalitatis, non prius natura sunt, aut sunt, quam uenient, ut postea videbimus. Intercedit autem ibi alia naturæ prioritas quæ dicitur in subiectu, consequentia: nam intima præsencia talis est, ut possit saltem per diuinam potentiam conseruari sine uinione, & consequenter causalitate materiali: econtra:rio vero nullo modo potest materialis causalitas actu conseruari sine intima propinquitate, ut per se constat.

Dico quartu: præter hanc conditionem nullam aliam esse simpliciter necessariam ad causalitatem materie, quantu[m] est ex parte eius. Explicatur breuiter, nam quod actinet ad quantitatem satis controuerfares est, an illa sit in materia, vel in cōposito, & quomodo. Et quamus sit probabile esse in materia & naturaliter non separari ab illa: id tamen non ideo est, quia quantitas est conditio necessaria ad causalitatem materialem formaliter loquendo, sed quia materia est talis entitas, quæ natura sua talem proprietatem postulat, ita ut qualitas potius sit proprietas coelequens talem causam materialem, quam conditio antecedenter necessaria ad causalitatem eius. Vnde fit ut vel forma, si materialis etiam sit, vel saltem suo modo informatio formæ, participant effetum seu modum quantitatis, non quia per se sit necessarius ille modus ad uinionem cum materia, sed quia forma se se accommodat materia, quatenus omne quod recipitur, ad modum recipiētis recipitur. Et simili modo materiale agens indiger extensione quantitatis in passo, ut in illud agere possit, id tamen proueni ex eo, quod ipsum agens ratione talis proprietatis cōsequentis materia, habet modū existendi & agendi illi accommodatum secundum omnes facultates, quæ a materia pendent. Itaq; (quidquid sit de illa questione, de qua modō nihil definimus) nunc solum dicimus quantitatēm per se ac formaliter non esse necessariam propter causalitatem materialē. Vnde si per potentiam Dei conseruetur materia sine quantitate, quantu[m] est ex parte sua poterit exercere suum munus sustentandi formam vel informationē eius.

XI.

Rursus sigillatio materiæ, qua sit aliquid distinctum à quantitate & qualitatibus disponentibus materiam, prorsus est quid fictum & commentitium, ut loco supra citato monstratum est. Qualitates autem si fortasse non manent exdem in genito, & corrupto: non aliter significat materiam, nisi quia hæc qualitates qua præcedunt initans generationis, denudant materiam, & relinquit illam liberam & expeditam ut agens in eam introducat suam formam: qualitates vero, qua in eo initante introducuntur, solum cœsequuntur formam, & quasi souent, ac eam retinent in materia. Si autem exdem numero dispositions, qua fuerunt inchoatae in corrupto, manent consummatæ in genito, sic facilius dici possunt determinare materiam ad talem formam: illud tamen non est, quia materia ex se illis indiget ad suam causalitatem, sed vel ob naturalem modum & ordinem agendi mediae accidentibus, necessario ita præmittuntur, vel quia forma ipsa tales postulari dispositions. Materia autem quamvis ex se sit indifferens ad plures effectus seu formas, non est ex se insufficiens, aut incompleta ad singulos effectus suis, sed potius in suo genere est quasi vniuersalis causa, sufficiens ad singulos effectus; causa autem sic indifferens, bene potest determinatum effectum causare, si aliunde concurrant aliae causæ, ad eam determinationem necessariæ, ut sunt in proprio agens, vel dispositioines. Igitur per se & intrinsece ex vi causalitatis materialis, nulla sigillatio ad illam requiritur ut necessaria conditio. Præter has autem conditiones nullæ aliae haec tenus exegogatae sunt, neq; hinc facile possunt, cum nulla appareat ratio vel fundamentum talis necessitatis. Omitto enim conditionem generalem & quasi transcendentalis respectu: omnis causa creata, scilicet quod conseruetur a Deo, nam hoc & commune est, & sub existentia comprehenditur. Omitto etiam necessariam habitudinem seu relationem ad formam: & (vt ita dicam) concausalitatem formæ, nam hoc potius est quid necessario consequens, quam requisita cōditio ad causandum. Nihil ergo aliud ad causalitatem materiae ex parte illius necessarium est. Et hæc satis sint de hoc punto, nam fundamenta aliarum opinionum, qua inter alias referendas insinuatae sunt, ex dictis sufficienter soluta & expedita sunt.

S E C T I O N I X.

Quid sit causalitas materiae.

Causalitas
materiæ
non
est ipsa eni
m materia.

Non sunt hac de re opinions. Dicunt enim aliqui causalitatem materiæ nihil aliud esse quæ ipsam materiam, quæ se ipsam exhibet composito & per se ipsam sustentat formam, quia eius causalitas non consistit in productione alicuius rei à se distinctæ, sicut causalitas efficientis, sed in hoc solum, quod se ipsam præbet suo effectui. Sed haec sententia vera esse non potest: nam licet verum sit materia non aliter causare quam sustentando, aut componendo id quod causat: nihilominus hoc quod est sustentare, aut componere, aliquid est in re ipsa distinctum ab ipsa materia, nam potest materia esse in rerum natura, & non causare hanc formam, vel hoc compositum: & successivè variare causalitatem suam circa varios effectus, manente invariata entitate eius: ergo causalitas ipsa aliud est ab eius entitate. Imo de potentia absoleta potest conservari materia sine illa forma, ut infra ostendemus, & tunc nihil afferetur, sed solum ex se esset potens ad causandum: ergo aliud est id quo constituitur actus causans ab eo quo constituitur potens ad causandum: hac enim sola ratione probamus in causa agente aliud esse actionem à potentia agentis. Quod si quis forte

dicat: materiam causare non addere aliquid ipsi materiæ, sed connotare existentiam formæ in illa, non satisfaciens. Nam, quidquid sit de illo addito, quod potest videbimus, formam existere in materia, formaliter ac præcisè loquendo, non est materiam causare, sed potius causari, vel informari: oportet autem aliquid designare à quo formaliter sumatur illa denominatione causandi, & declarare an illud sit intrinsecum, vel extrinsecum materiae.

Secundo dicunt alij causalitatem actualem nihil addere materiæ præter relationes causæ ad effectum. Sed si fit sermo de propria relatione prædicantia, non potest hæc sententia vera esse, quia haec relatio consequtitur causato iam effectu, & potius fundamento & termino: ergo supponit causalitatem ut rationem proximam ad quam consequtur: ergo non potest causalitas in hac ratione consistere. Quod & supra de causa in communis dictum est, & pro omnibus causis dictum intelligitur, ne id amplius repetere necesse sit. Si vero fit sermo de aliqua relatione transcendentali, coincidit hæc opinio cum quarta statim referenda.

Potest ergo tertia sententia esse assertens hanc causalitatem materiæ esse ipsum & effectum eius; diverso modo significatum & conceptum: quia hoc sufficit ad explicandam hanc causalitatem, & vix potest alia inueniri, aut cogitari. Sed licet de aliquo effectu hoc fortasse verum sit, ut de generatione & via generatione ita declarabo (nam hæc ita se habent sicut action ad causam agitent, quæ etiæ dici potest effectus eius) non tamen potest id esse in vniuersum verum, tum quia causalitas in omnibus causis est aliquid medium inter causam & effectum, tum etiam, quia forma materialis est effectus materiæ, & non potest esse causalitas eius. Nam anima equi, v.g. quia nunc causatur materialiter à sua materia, potest in re conseruari in tali causalitate: ergo illa causalitas aliud est in re ab illa anima, & ab entitate eius. Sicut quantitas Eucharistia quæ anteas conseruabatur media causalitate materiali subtantie panis, potest conseruari celante illa causalitate, quod est signum, causalitatem illam esse quid diuersum à realitate quætitatis. Quod si forma secundum suam absolute entitatem non est causalitas materiæ, nec totum compositum esse potest: maxime quia in compagno includitur ipsa materia, quia à seipso non causatur: & in aliquo compagno, nempe homine, includitur etiam forma, quæ a materia non causatur: quo modo ergo totum compositum esse poterit causalitas materiæ?

Quarta opinio esse potest, causalitatem materiæ esse modum quendam ipsius materiae realem, & ex natura rei distinctum. Nam considerata absolute entitate materiæ, hic modus solum in potentia ab ea continetur: oblate autem occasione agens inducens formam, materia etiæ actu exhibet hunc modum, quo in se recipit, & souent formam: & consequenter componit compagnum. Si autem talis forma recedat, aduenientia alia forma, materia etiam admittit priorem modum, & alium exhibet circa aduentem formam. Ita sentunt Comimbricenses. Phys. qu. 6. & 8. Fundamentum sumitur tum à sufficienti partium enumeratione, tum etiam quia talis modus necessarius est, cum ostensum sit hanc causalitatem esse aliquid, & non sit necesse, ut sit entitas distincta, cum materia per se ipsam immediate vniatur formæ: ergo oportet ut sit aliquis modus realiter quidem identificatus materiæ, modaliter autem & ex natura rei distinctus, cum sit separabilis ab ipsa.

Questionis resolutio.

V Eruntamen hæc sententia partim falsa videtur, partim dubia. Quod ut declarem, & meam sententiam aperiam, distinguo illa quatuor, quæ supra dixi causari ex materia, generationem, unionem for-

me, entitatem formæ, & compositum ipsum. Quo ad generationem ergo existimo per se ipsam causari amateria nulla alia re vel modo addito materia præter ipsam generationem illi inhærentem: atq; adeo causalitatē ipsius generationis à materia nihil aliud esse, quam ipsammet generationem, vt est eductio ex materia. Sicut enim actio est ab agente, nō per aliam actionem, sed per se ipsam, & haber ratione actionis, vt est ipsa emulatio à causa agente, & vt sic est ipsa causalitas agentis, vt infra dicam: ita eductio, seu passiva generatio, quatenus essentialiter penderet à subiecto, & per se ipsam necessario illi coniungitur, ab illo causaliter materialiter non per aliam causalitatem, sed per se ipsam. Hoc in primis probatur ex ipsammet rei declaratione nam hoc modo optimè intelligitur causalitas materie circa generationem, & nihil aliud est necessarium: ergo superfluum est, aliquid aliud fingere. Secundo id declaratur ex accidentibus mutationibus & vniōibus: quando enim ligum calent, calefactio fit in tali subiecto, & ex subiecto: non sunt autem tunc duas mutationes in illo subiecto, vna, quæ sit ipsa calefactio passiva, alia, quæ sit modus aliquis, quo tale subiectum causat materialiter calefactionem, illive vnitur: superfluum enim est has multiplicare mutationes, nam hoc ipso quod calefactio est, vt extrinsecè dicat habitudinem actualis vniōis, & dependentiam à tali subiecto in genere cause materialis, & ipsa causat subiecto, & subiectum causat ipsam, & ipsa vnitur subiecto, & subiectum manet illi vnitum: superfluum ergo est aliam mutationem in subiecto addere: idem ergo est causalitate materialis substantialis generationis. Vnde conformatur tertio, quia per idem, seu per eundem modum quo effectus causatur, causa causat, quia causalitas ipsa vt si duplice illam habitudinem essentialiter includit, ad causam vt ad principium, ex ad effectum vt ad terminum: & ideo utrumque denominat, alterum causans, alterum causatum sed generatio hoc ipso, quod intrinsecè & essentialiter est pendens à materia, per se ipsam causat ab illa: ergo ab eadem, vt est ex materia, denominatur materia causans illam: ergo nulla alia res, aut modus necessarius est, vt materia denominetur actu causaliter generationem. Imò neque intelligi potest quomodo materia per alium modum causat generationem. Quod quartè declaratur, nam materiam cauſare generationem, nihil aliud est quam sustentare illum ut subiectum: sustentat autem illum immediate in entitate, & per entitatem suam hoc ipso, quod generatio in ipsa fit: ergo omnis alius modus est impertinens ad hanc causalitatem, nec conseruandi quan potest ad hanc sustentacionem.

Vtimum argumentor, quia si præter generationem ipsam, causalitas materie esset modus realis distinctus, oportet fieri ab aliquo agente: omnis enim modus realis notus à noua causa fieri debet, sed nullum est agens à quo fiat talis modus: ergo. Probarur minor, quia agens sicut solum agit per suam formam substantiam, vel accidentalem, ita non concurredit effectu nisi ad educationem formæ, quæ est calefactio, verbi gratia, vel generatio: ergo præter illum nō potest aliquum alium modum. Dices: Quamvis per se primo illi aliud modus non fiat, resultat tamen, nam hoc ipso, quod hæc res vnitur illi, resultat vno illius ad hanc. Sed contra primū, quia ostensum est nullam esse necessitatem talis resultantiæ ad causalitatem, neque videtur etiam necessaria ad vniōem: quia potest alia res denominari vnitam per vniōem alterius ad ipsam, sine novo modo vniōis in ipsa, vt in mysterio Incarnationis dicunt Theologi, & in naturalibus cum homo sedet, verbi gratia, sessio vnitam est homini, & homo sessio: quis autem fingat hominem denominari vnitam sessione per nouum modum distinctum à sessione, & non potius per ipsam sessione, quæ per se ipsam vnitur subiecto: alioqui

procedendum esse in infinitum. Sic ergo materia denominatur vnitam generationi, quia generatio in ea fit, neque est necessarius aliud modus, qui in materia resultet. Deinde inquirem quæ sit, & à quo illa resultantiæ: duobus enim modis intelligi potest, primo, quod posita in materia actione agentis educentis formam, resultet à materia ille modus, atque ita materia effectuè saceret suam causalitatem materialē: quod dici non potest, etiamsi dicatur esse illa efficientia per resultantiæ naturalem. Secundo potest excogitari illa resultantiæ, quod fiat ab agente extrinseco media forma quam inducit in materiam: & sic forma inducta efficeret causalitatem materialē, per quam ipsa causat, & prius natura esset in materia, quam ille modus resultaret: ex quo facile conuincitur talem modum esse imprudentem ad materię causalitatem.

Ex his ergo (vt existimo) satis constat in materiali causalitate generationis non distinguere huiusmodi causalitatem ab ipsa generatione, prout est in materia à qua denominatur materia actu causans, quatenus ab illa est, sicut ab eadem denominatur generas actu agens, quatenus ab illo est. Vnde sicut denominatio agentis non est ab aliquo modo, qui sit in ipso agente, sed extrinsecus ab actione: ita denominatio causans actu in ipsa materia non est ab aliquo modo, qui sit illi ita intrinsecus, vt sit in re idem cum ipsa, sed ab ipsam generatione, quatenus est ex ipsa: & hanc ratione poterit dici ralis denominatio extrinseca, quamvis quia generatio est in ipsa materia, ex ratione positis dici intrinseca, in quo differt à denominatione agentis. Dices, posse Deum eandem numerο generationem conseruare separatim à materia: tunc autem non causaret à materia, & consequenter non denominaret illam actu causantem: ergo non denominatur actu causans præcisè à generatione ut licet oportet ergo adiungere aliquem aliū modum. Respondet in primis falsam esse assumptionem, nam implicat esse, aut conseruari actionem generationis extra subiectum, & absque causalitate materie: tum quia generatio essentialiter est mutatione, mutatione autem nec intelligi potest sine subiecto. Tum etiam, quia generatio in omnibus aliis extra hominem essentialiter est eductio de potentia materie: in homine vero est vnitio formæ cum materia: utroque autem modo repugnat intelligi sine concursu materie. Tum denique, quia actio sine concursu subiecti est creatio, vel productio, si sit noua, vel conseruatio, si sit circa rem præexistentem: ergo hoc ipso, quod forma, quæ erat in subiecto, & à subiecto pendebat, extra subiectum conservatur, necessario variatur actio. Vnde concluditur, mutationem illam, quæ est generatio, essentialiter includere vniōem ad materiam, & causalitatem materie: & ideo ab illa præcisè sumpta, denominari materiam causantem. Adde, quod licet gratis daremus id, quod assumitur, non inde inferetur, ad illam denominationem esse necessarium in ipsa materia specialē modum, sed ipsa generatione distinguit entitatem, & formalitatem generationis ab vniōe eius cum materia, sicut interior dicimus de ipsa formâ: sed quia in mutatione, quæ est generatio, id verum non est, in hoc nunquam immorabimur.

Ex his viterius concluditur, causalitatem materie, quatenus est causa in fieri, vel formæ, vel compoſiti, non esse aliud, quam ipsammet generationem formam, & vt essentialiter pendentem à materia: nam mediane illa, concurrit materia ad educationem formæ, vel compositionem compotiti: causalitas autem causa nihil aliud est, quam concursus eius. Item, quia, causare aliquam rem in fieri: nihil aliud est, quam quod fieri talis rei sit à tali causa: ergo per eandem causalitatem causatur res in fieri, per quam causat ipsammet fieri rei. Quod patet à simili ex causa agente: nam ipsamer actio, quæ est per se ipsam ab agente,

VII.

*Generatio
neque etiā
separati-
vitas ex-
tra subiecta
conseruari.*

VIII.

*Materia in
formam, &
ut compoſi-
tum
generatione
in causalite
te influit.*

Et causalitas activa eius respectu termini, seu rei in fieri: eadem ergo proportio seruanda est in causalitate materiali. Tandem applicari ad hoc possunt multa ex argumentis factis, prasertim illud, quod haec ratio causandi sufficit ad eam denominationem, qua materia dicitur causare rem, quae generatur, & potra illa ratione causandi, & praesertim per intellectum quo-
cunque alio modo, sequitur necesse fari illa denominatio: ergo, quidquid aliud fingatur, est superuacaneum, & sine fundamento. Solum videtur notanda differentia in hac causalitate respectu formæ, & respectu compositi, quod respectu forma materia quod-
dammodo extrinsecus manet, quatenus sicut et formam in se velut informantem, non vero intrinsecè componicillam, & ideo manifestissimum videtur causalitatem materia respectu formæ in fieri nihil aliud esse quam educationem, vel vniōnem eius, prout est à materia quam descendimus in re non esse aliud præter ipsam generationem. At vero respectu compositi, materia comparatur magis intrinsecè, quia per se ipsam illud componit: & ideo respectu compositi ne-
cessarium videtur, ut ipsam materia intrinsecus includatur. Sed hoc est quidem verum quoad inclu-
sionem in effectu causato, non tamen quoad viam, seu fieri quo tenditur ad talēm effectum in hoc genere causaliter materialis: nam materia non ita est causa in fieri rei genitæ, vt ipsa etiam fiat: nam illa semper presupponitur facta, & solum se communicat composito, quod generatur in suo genere cause, & quatenus hæc communicatio est in fieri, & materia est causa eius, dicitur esse causa rei genitæ in fieri: non est autem hæc communicatio in fieri, nisi media edu-
ctione vel generatione: & ideo tota hæc causalitas, quatenus intelligitur esse quid mediū inter materia et effectum, seu compositum, in re, non est aliud ab ipsa generatione, vt est ex materia.

*Qua materia causalitas post motum per-
seuerans.*

IX.
Vno formæ
ad materiam
per se ipsam
a materia
causatur,
& penderit.

Superest dicendum de causalitate materiarum in facto esse, ad quam explicandum incipendum est à causalitate vniōnis formæ cum materia: nam etiam hanc diximus causari à materia: nunc vero addimus non causari per aliquā causalitatem distinctam à tali vniōne, sed per ipsammet. Quod facile demonstrari potest ex dictis de ipsa generatione: est enim eadem proportionalis ratio: Quod si ostendo: nam etiam hæc vno formæ cum materia, per se ipsam est coniuncta materia eo modo, quo esse potest: ergo per se ipsam est pendens à materia eo modo, quo pondere potest: ergo per se ipsam causatur, etenim enim causatur, quatenus penderit: ergo econuerso, materia causat illam vniōnem per ipsammet: nam, vt dixi, eadem est causalitas, & effectus denominatur causari, & causa causare. Omnes consequentes probata sunt in superioribus: antecedens vero patet primò à posteriori, quia impossibile est, illam vniōnem conseruari sine concursu materiarum, seu quin sit in materia eo modo, quo esse potest: ergo lignum est per se ipsam immediatè ac essentialiter pendens à materia: nam, si pondere mediante aliquo modo ex natura rei distincto, posset Deus, auferendo modum illum, conseruare vniōnem illam sine materia: hac enim ratione potest conseruare formam, vt infra dicam. Antecedens patet, quia non potest vno manere, quin actu vniat, non potest autem actu vniere, quin coniungat extrema, & utrumque attingat eo modo, quo potest, & debet. Et hæc est ratio à priori, propter quā illa vno per se ipsam penderit essentialiter, tum à forma, tum à materia, à singulis in suo genere, quia est veluti actuale vinculum illarum, & non indiget alio interiecto vinculo, aut modo, quo ipsa attingat, seu illis conjugatur, ne procedatur in infinitum. Tandem confirmatur ratione supra facta, quia hoc suffi-

cit ad hanc causalitatem, & sine illo ponere non potest ac, illo posito, & praesertim omni modo, sufficien-
ter intelligitur talis causalitas materia: ergo omne-
liud est fictum, & sine fundamento, neque in hoc est
vlla difficultas præter statim attingendam.

Hinc vltius addo, causalitatem materiarum in ipsam formam (quando forma talis est, ut à materia cau-
satur, & penderit) non esse aliud à propria vniōne talis forma cum materia, quamvis ipsam vno ma-
terialiter causat à materia, & mediante illa forma
ipsa penderit etiam à materia. Dux, non esse aliud à
propria vniōne talis formæ, quia non quilibet vno
sufficit ad hanc causalitatem: anima enim rationalis
habet propriam vniōnem cum materia, quæ vno
etiam causat à materialiter à materia, & tamen ipsa
anima non causat à non ergo quilibet vno est cau-
salitas ipsiusmet formæ, sed illa, quæ est pereductio-
nem formæ. Ex quo obiter intelligimus vniōnem
rationis cum materia esse singularem, & di-
versa rationes essentialis ab omni vniōne materialis
formæ, quam substantialem inheritance appellare
possimus: & hanc dicimus esse causalitatè, per quam
materia causat talēm formam.

Dices: Cur non possumus in forma materiali di-
stinguere duos modos, quorum unus sit mera vno
formæ cum materia, qualis est in anima rationali, &
per illum non penderit illa forma à materia, sed solum
vniatur ad componendum compositum: aliis vero
modis sit dependentia talis formæ à materia? Re-
pondeo, quia vel plane impossibile, vel omnino su-
perfluum est tales modos distinguere & multiplicare.
Primo, quia in accidente non distinguimus duos modos,
quorum unus sit vno, aliis inheritance, seu de-
pendentia accidentis à subiecto, sed eadem inheritance
vniatur & penderit: ergo & similiter, &c. Secundo,
quia propria dependentia à causa materiali intrin-
secè & essentialiter includit vniōnem, ita ut neq; fieri,
neq; intelligi possit, quin illam intimè includat: ergo
inhæcio, quæ idem est, quod dependentia materialis,
nō est modus ex natura rei distinctus ab vniōne for-
mæ inheritance, sed est velut species vniōnis in com-
muni: nam alia est inheritance, alia vero non, sic ergo
genus & species non sunt modi ex natura rei diversi
in eodem individuo, ita vno & inheritance, seu de-
pendentia materialis, non sunt modi distincti in eadem
forma. Ex his ergo facile probata rei inquiritur assertio
posita, quia hæc forma per suam vniōnem penderit
à materia: ergo mediante illa causat à materia in
suo genere: ergo etiam materia causat formam me-
diante illa, iuxta principium supra positum, quod
causari & cauſatur dicunt eadem causalitatem sub di-
uerso respectu: ergo hæc ipsa vno est causalitas ma-
teriarum à cauſatur formam. Secundò, quia causalitas
cauſe mediatis quodammodo inter ipsam, & effectum:
sed inter materiam, & formam non mediatis, nisi hac
vno, & quasi inheritance: ergo illa est causalitas materiarum
in formâ. Tertiò, quia hæc sufficit ad hoc genus cau-
salitatis, praesertim quoquā alio etiā per intellectum.

Dices, neq; hoc videri necessarium, quia forma &
materia immutabili vniatur, vt supra dictum est. Re-
spondetur immutatam vniōnem non excludere modum
vniōnis realiter, vel ex natura rei distinctum
ab extremis: sed excludere formam medianam, que
intercedat tanquam communis terminus, in quo
coniungantur extrema: modus autem vniōnis ex-
cludi non potest, quando extrema talia sunt, quæ pos-
sunt esse separata: quia, nisi vel utrumq; vel alterum
illorum alter se habeat, quam cum sunt seūnta,
non poterint esse realiter vniata, & ideo etiam in my-
sterio Incarnationis ponunt Theologi hunc modum
vniōnis ex parte humanitatis.

Quotuplex vno in materiali composito.
Ed hinc oritur alia difficultas, quæ sola videtur
esse alicuius momenti in hac sententia, & propter
quam

quam diximus quartam opinionem ex parte esse dubiam, nimirum, quia si forma vnitur materia per proprium modum vniōnis: ergo etiā materia vnitur formæ per proprium modum vniōnis: ergo materia non tantum causat per vniōnem, vel in hæsionem formæ, sed multo magis per propriam vniōnem, qua ipsa coniungitur formæ: atque ita causalitas materiae erit potius proprius modus ipsius materiae, quam formæ. Ad hanc difficultatem fateor, rem esse dubiam, an in compositione materiae & formæ habeat materia proprium vniōnis modum, distinctum ab vniōne formæ. Dico tamen duo. Vnum est, esse valde probabilem partem negantem, quia ad vniōnem duorum extremonum, quæ inter se immediate vniuntur, sufficit unus simplex modus vniōnis, & assignari potest specialis ratio, ob quam talis modus magis ad formam pertineat, & cum illa realiter idem sit, quam cum materia: ergo non oportet plures modos huiusmodi multiplicare. Major probatur, quia omnis modus vniōnis est vinculum duorum extremonum, vnde ad verumque dicit habituidinem, sine qua esse non potest: ergo quilibet modus vniōnis vnit duo extrema, quorum est vniō: ergo unus sufficit ad huiusmodi extrema coniungenda. Et ideo supradicebamus, vniōnem formæ ad materiam non posse esse, aut intelligi in rerum natura sine coniunctione, & dependentia, non solum à forma, sed etiam à materia: & ideo, si per intellectum præscindamus omnem alium modum identificatum materiae, per solam vniōnem formæ ad materiam, intelligemus materiam & formam esse perfectè vniitas inter se, & materiam exercere in formam totam causalitatem quam habet: ergo non est necessarius duplex modus vniōnis, sed unus sufficit. Minor autem, scilicet, hunc modum potius pertinere ad formam, quam ad materiam, probatur, quia tota efficientia agentis naturalis terminatur formaliter & proximè ad formam, educendo illam, vel vniendo materiae: ergo quidquid de nouo facit, est in forma tanquam in formaliter termino actionis, in materia autem solum vt in subiecto, & ideo non vnit materiam formæ, directè efficiendo in materia speciale modum, sed solum vniendo formam ipsi materiae, & efficiendo in ea informationem & vniōnem, vel in hæsionem. Estque hoc consentaneum modo se habendi & concurrenti materiae & formæ: nam materia substans actioni agentis, & aduenit ac recessu formarum. Vnde, quantum ad suam entitatem, omnemq; suū intrinsecum modum inuariata manet, solumq; variatur, vel mutatur ratione priuationis, aut forme recentantis, aut deuio aduenientis. Quod his verbis dixisse videtur Damascenus in sua Physis, cap. 3. vbi de materia ait: *Vi que subiecti rationem obtinet, & quantum ad id, quod potentia est, attinet, substantia præditam est, & cum priuatione effe, ac forma actiū presente, manere, atq; illud suum, hoc est, potentia, ab omni mutatione liberum conferuare, hincque fieri: vi nec ab hoc, quod potentia est, in actuū migrer, verum in suo statu manens formam suscipiat, ac, forma recente, rursus priuorem statum retineat.* At vero forma est, quæ aduenit materia, & ab illa recedit: & ideo omnis mutatio, quæ sit in materia, est ratione formæ, & similiiter omnis vniō est per coniunctionem formæ ad illam. Quod præterea materiali exemplo declarari potest: nā basis, quæ supponitur columnæ, in se non variatur, nec mutat locum, aut aliquem aliū modum, ex hoc, quod columnæ ei superponatur, vel auferatur, aut varietur, sed tota mutatio sit in columna, quæ superponitur, à qua prouenit omnis denominatio in basim, quæ dicitur sustentare columnam. Et similiiter in accidentalibus mutationibus, quando lignum, v. g. calent, non sit duplex mutatio in ligno. Vna in adhæsione caloris, altera in vniōne ligni ad calorem, sed vna tantum, quæ constituit in introductione caloris.

XIV. Addo secundò, quamvis gratis admitteremus es-

se in materia proprium modum vniōnis, distinctum ab vniōne formæ, nihilominus non posse illi tribui, quod sit causalitas, per quā materia causat formam, quia nec materia per tales modum sustentat formam, neque forma per illum modum penderet à materia. Prior pars constat, quia materia non per modum, sed per suam entitatem sustentat formam. Posterior probatur, quia forma per suam in hæsionem penderet à materia, vnde, si in materia est talis modus vniōnis, potius erit, ut effectus consequens ex informatione, &c., quantum est ex se, eiusdem rationis erit, siue forma penderet à materia, siue non. De qua vniōne materiae iterum occurret sermo, tractando de causa formalis.

Ex his vltius concluditur, causalitatem materiae circa compositum, nihil omnino addere ipsi materiae præter vniōnem formæ, atque ita non esse aliam causalitatem compotiti, nisi ipso amittat causalitatem formæ, vel vniōnis, solumq; addere respectu compotiti, quod materia, media vniōne, se ipsam exhibet ad componentium intrinsecè compositum: vnde ipsa entitas materiae magis intimè ingreditur causalitatem compotiti, quam formæ vel vniōnis, in re tamen nihil aliud interuenit, nisi entitas materiae, & vno seu causalitas formæ.

Vltimum intelligitur ex dictis, quod supradicta etiam infinitatim est, duas tantum esse causalitates materiae ex natura rei distinctas, licet ratione possint plures distingui. Causalitas enim materialis respectu rei in fieri, vel in facto esse, ex natura rei distincte sunt, si generatio ex natura rei distinguitur à forma, seu à re genita, & vnitio in fieri ab vniōne vt facta: ostendimus autem, causa itatem rei in fieri non distingui in re ab ipsa generatione, vel vniōne, causalitatem vero rei in facto esse similiiter non distingui ab vniōne vt facta, & formaliter terminante vniōnem: ergo necesse est huiusmodi causalitates inter se esse distinctas ex natura rei. Dices, posse has duas causalitates ad vnam reuocari, quia res in facto esse non causatur, nisi mediante actione: ergo causalitas tota consistit in actione, & generatione ipsa, prout est à materia, reliqua enim omnia potius sunt quid causatum, quam causalitates, sicut respectu agentis tota causalitas consistit in actione vel vniōne, & vniō in facto esse non est causalitas agentis, sed quid causatum. Responderur, non esse parem rationem, quia causa materialis per se est causa rei in facto esse, etiam si cellet omnis actio, ita vt si per impossibile compositum materiale non penderet ab aliquo agente in fieri, vel in conferuari, nihilominus haberet materia suam causalitatem circa tale compositum, vel circa formam eius: sicutigit in materia propria quedam causalitas, quæ non versatur circa actionem vel mutationem, neque per illam sit, sed immediatè est circa ipsum esse totius compotiti, quatenus includit vniōnem materiae cum forma: & ex sectione sequenti constabit, interdum esse materiam causam rei, & non productionis rei: sunt ergo hæ causalitates ex natura rei distinctæ. Vnaquæque vero carum potest comparari, & præcisè concipi in ordine ad res diueras, & secundum varias habitudines explicari, in ordine ad formam, vel compositum: tota tamen illa distinctione est per rationem, seu per conceptus nostros inadæquatos, vt ex superioribus constat.

SECTIO X.

Vtrum materialis causa substantialis in corporibus incorruptilibus inueniatur.

Etiam solum explicuimus materialem causam in substantijs generabilibus & corruptilibus, in quibus notior est ob continuam transmutationem: nūc videndum supereft, an sit etiam hoc

hoc genus causæ in corporibus incorruptibilibus. In qua remultæ continentur quæstiones. Prima, verum in celis (hos enim nomine corporum incorruptibilium intelligimus) sit materia. Secunda, qualis sit, & quo cum materia generabilium concuerat, aut differat. Tertia, quomodo materialē causalitatem cum illis corporibus exerceat: & quāvis dux prima quæstiones Physicæ sint, & in libris de Cœlo tractari soleant, tamen ad explicandam tertiam, qua propria est huius loci, alia necessarij præmittendæ sunt.

Prima Commentatoris opinio.

II.

Circa propositam ergo quæstionem fuit opinio Commentatoris negantis, esse in cœlo compositionem materiæ & formæ. Ita habet 8. Met. comm. 12. & libro 12. comin. 20. & 1. de Cœlo, comm. 20. & libro de substanciæ orbis, cap. 1. & 2. Eunque sequuntur omnes sectatores eius, landun. de substanciæ orbis, quæstione prima, Zimara, theorem. 107. Caïtan. de Thienis, 1. Physic. quæstio. 21. & ex Scholasticis Durand. & Gabr. & alij in 2. distincio. 12. vbi etiam D. Thom. in eandem sententiam inclinavit quæst. i. artic. 1. & in quæst. disputat de spiritualibus creatur. artic. 6. ad 2. & 8. Metaphys. cap. 1. 4. Fundatur præcipue hæc sententia in varijs Aristotelis testimonijs, propter quæ Scotus in 2. distinctio. 14. quæstione prima, satetur esse sententiam Aristotelis, licet eam non approbet. Primum est 8. Metaphys. textu. 14. vbi ait: Neque omnium materia est, sed quorumcumque generatio & transmutatio inueniuntur sunt: quæcumque vero, abhuc eo quod transmutantur, sunt, aut non, horum materia non est: & text. 4. eiusdem libri ait: Non est necesse, si quid materiam habet localem, etiam habere materialum generabilem, & corruptibilem, id est, quæ sit fundamentum generationis & corruptionis, quæ apud ipsum idem esse videtur, quod materia comprensiva substantiam, ut statim ostendam. Et eodem sensu subdere videatur tex. 12. substantias perpetuas aut non habere materialiam, aut nonalem, sed solum quæ secundum locum mobilis est, & libro 9. text. 17. ait, in rebus perpetuis non esse potentiam ad esse simpliciter, sed tantum ad vbi: Alioqui (inquit) etiam esset potentia ad non esse. nam omnis potentia est potentia contradictionis. Demum 12. Metaph. text. 10. eandem sententiam repetens, ait: Quacumque mutantur, materialum habent, sed diuersam, nam & ipsorum semperiorum quæcumque non sunt generabilia, sed latione mobilia, atamen non generabilem, sed unde quo.

III.

Ratio huius sententia est, quia Philosophi non peruerterunt in cognitionem materiæ, nisi perviam transmutationis, sumpta proportione à transmutatione artificiali, vel accidentalis ad immaterialem: ergo in his substantijs, vbi nullum est vestigium transmutationis substantialis, non est necessaria materia: nec potest esse nullum fundamentum ad eam afferendam. Secundò declaratur amplius hæc ratio: quia natura nihil facit frugile, sed in colis non est ad vnum finem necessaria hæc compositio ex materia: in his enim rebus inferioribus, quia futuræ erant continuæ generationes & corruptiones ob earum contrarietatem, necessaria erat materia, quæ esset primum subiectum & fundamentum earum: at vero cum cœli insituerentur, ut essent perpetui, sicut conditi sunt sine contrarietate, ita etiam sine illa compositione, quæ est propria earum rerum, quæ sicut componuntur, ita dissolvi possunt: aprior enim est simplex entitas ad perpetuitatem, quam composita. Tertiò, quia si aliquod esset signum materiæ in cœlo, maximè, quia quantitatatem habet, at hoc non est sufficiens signum, quia non repugnat fieri integrum substantiam physicæ simplicem & capacem quantitatis: ergo quantitas non est sufficiens signum materialis compositionis. Nam si illa substantia est possibilis, faciat illam Deus: ergo tunc extensio quantitatis non

esset sufficiens indicium materialis compositionis in tali substantia: ergo neq; nunc est in cœlo. Cur enim non dicimus talem esse substantiam cœli? Etenim si huiusmodi substantia quanta possibilis est, melior est & perfectior, si sit simplex, quam si composta, carteris paribus. Rursus ad decorum & perfectionem uniuersi pertinebit talis substantia, sunt enim in uniuerso quædam substantiæ simplices non quantæ, & aliae substantiæ composite & corporeæ: ergo ut in uniuerso sit omnium rerum vel graduum varietas, optimè quadrat, ut si aliqua substantia simplex quoad compositionem physicam & essentialiem, quanta vero & composita ex partibus integrantibus: ergo huiusmodi sunt illa corpora æternæ, quæ ex hac parte propinquius videntur accedere ad modum existendi substantiarum simplicium.

Quod vero non repugneret id, quod in hac ratione assumitur, scilicet, dari substantiam non compositionem ex actu & potentia physicis & substantialibus, & capacem quantitatis, probatur: quia nulla repugnatio immoluitur in his terminis, vel conditionibus, neque fieri potest illa ratio, ob quam tale ens non comprehendatur sub latitudine entis creabilis. Dices, omnem substantiam esse aut formam, aut materiam, aut compositionem: substantia ergo, quæ neq; est composta, neque capax materiæ, erit forma subtilis: ergo intellectus: ergo incorporeæ: ergo repugnat esse substantiam simplicem & corpoream: vnde perinde est dicere substantiam immaterialem & corpoream, ac dicere substantiam immaterialem & materialem. Et confirmatur (ac ferè in idem reddit) nam omnis substantia vel est potentia, vel actus, vel composita ex potentia & actu: sed illa substantia non est potentia substantialis ac receptiva, alioqui esset materia: neque etiam esset composta exacta & potentia: ergo esset actus subsistens, sed huiusmodi actus non est capax quantitatis, alioquin oculiditur via ad probandum Angelicas substantias non esse capaces quantitatis. Sed hæ rationes non satis videntur ostendere repugnantiam, nam prior diuisio substantiarum in materialem, formam, & compositionem, non est adæquata substantiarum in communis, nam Aristoteles cum eam diuisione tradidit in 2. de Anima, in principio. 7. Metaph. text. 7. plane loquitur de forma informante: sic autem Angelica substantia nec est forma, nec materia, nec compositum: dividitur ergo ibi substantia inferior, seu aliquo modo generationi & corruptioni obnoxia. Alioqui, ut diuisio adæquata omni substantiæ, loco illius membris, scilicet, substantiarum compositarum, ponenda esset completa, omnis enim substantia aut est completa, aut incompleta per modum potentiarum, ut materia: aut per modum actus, ut forma. Substantia vero completa rursus diuidenda est in compositionem ex materia & formâ, & simplicem secundum negationem talis compositionis: hæc vero vterius potest subdividit in incorpoream, quæ est ita simplex, ut compositionem etiam partium integratim excludat: & corpoream, quæ habeat compositionem ex his partibus sine compositione ex principijs essentialibus materiæ & formæ: nulla enim afferat ratio, ob quam repugnet, eandem substantiam completam habere unam compositionem sine alia.

Quapropter repugnantia illa, quod talis substantia esset materialis & immaterialis, solum in vocibus confundere videtur. Vnde distinguunt potest illa vox materialis: propriè enim significat rem compositam ex materia, quæ sit pura potentia & forma: & in hoc sensu illa substantia simplex non esset materialis, sed potius immaterialis, sumpta hac priuatiua voce in contraria & proportionalata significacione: sic autem non convergentur immaterialis & incorporeum, iuxta prædictam sententiam. Quia vero partes integrantes ad materialem causam reducuntur ab Aristotele, ideo latius potest sumi illa vox, & omnis substantia, quæ

partes

partes habet integrantes, appellari potest, & materialis, & composita aliquo modo ex materia. Et hoc sensu illa substantia, de qua agimus, non diceretur immaterialis, sed materialis: nam immateriale sumptum in proportionata significacione reciprocè dicitur cum incorporeo. Nec sunt inusitatæ hæc significaciones, nā forma ligni dicitur materialis, quamvis materia non confert, quia est extensa: forma vero hominis contraria ratione immaterialis est. Altera vero diuīs actus & potentia etiam patitur æquationem, nam, si nomine actus subsistentis intelligatur substantia integra, quia non indiget alio actu subsistenti & intrinseco, ut actu sit, sic cōcedimus illam substantiam simplicem, de qua agimus, fore actum subsistentem: negamus tamen, huiusmodi actu subsistentem non posse esse quantitatem: s: neque propteræ occcluditur via ad probandum substantias Angelicas esse incapaces quantitatibus, id enim non est probandum ex communione actus subsistentiæ in ea significacione, sed aliunde, scilicet, quia sunt actus perfectiores & indiuisibilis & intelligentes. Vnde, si nomine actus subsistentis intelligatur substantia ita perfecta, ut omnino recedat à conditionibus materiæ, & à compositione ex partibus integrantibus, sic negamus diuīsionem illam esse adæquatam, aut illam substantiam simplicem & corporalem esse actum subsistentem. Atq; hæc est tota probabilitas huius sententiae, iuxta quam negandam est propriam causam materiæ & substantiæ, de qua agimus, reperiri in cœlestibus vel incorruptibilibus corporibus, sed solum reductiæ, quatenus partes integrantes, vt dixi, ad materiæ causam reducuntur. Negari enim non potest, quia substantia corporæ necessarij habeat hanc compositionem, contrarium enim claram repugnantiam inuoluunt.

Secunda D. Thome sententia.

VI. Secunda sententia principalis est, omnia corpora, sicut incorruptibilia, componi ex vera & propria materia, quæ sit substantialis potentia physica ad formam. Hæc est opinio D. Thomæ, & discipulorum eius, par. quæ est 66. articul. 2. & 1. de Cœlo, lect. 6. & 8. Phys. lect. 20. Caprol. in 2. dist. 12. q. 1. Soncin. 12. Metaph. q. 7. Iauel lib. 8. q. 12. Soto Phys. q. 1. Tenet etiam Scorus loco cit. & Aegid. in 2. dist. 2. & 1. part. Hexamer. c. 4. & sequentibus Ocham in 2. q. 22. D. Bonavent. in 2. dist. 12. art. 2. q. 1. Tenuit etiam Auicennali. 1. Sufficiet. c. 6. Paulus Venet. in summa de Cœlo, c. 2. vbi referte Themistium, Theophrastum, & alios. Et pro hac etiam parte afferuntur varia Aristoteli testimonia, ita vt, quæ fuerit eius in hac parte sententia, satis obseruiruere videatur. Nam 1. de Cœlo, cap. 9. tex. 93. 94. & 95. exprefſe dicit, cœlum ex materia constare, & inde probat, non posse esse aliud cœlum, quia ex viuieris materia constat. Præterea 12. Metaphys. tex. 22. ait, omnium sensibilium corporum eadē esse principia, materiam, scilicet, & formam, & 2. de generat. c. 9. tex. 51. ait, duo principia materiam, scilicet, & formam, etiam rebus æternis, primisq; tenentibus: in his vero inferioribus addi terrium, nempe priuationem ad generationem constituantur. Deniq; 8. Metaph. tex. 10. ait, omnem substantiam sensibilem materiam constare. Ratione fundatur hæc sententia, duobus principijs superiori oppositis. Vnum est, ad incorruptibilitatem cœlorum seu corporum non esse necessariam parentiam materiæ: quod principium declarabitur fuisus in punclo sequente. Nune breuiter probatur, quia quamvis res confert materia & forma, potest vno earum esse indissolubilis, quod satis est ad incorruptibilitatem. Alterum principium est, quantitatem molis, quam habent omnia corpora, et incorruptibilia, esse necessariò coniunctam cum materia, ita vt sit proprietas tam propria materiæ, seu rei compositæ ex materia, vt sit certum in-

dicium illius. Quod his verbis scriptæ Plotinus Äneade 2. libr. 4. cap. 6. Quidquid habet molam, habet materiam.

Collatio superiorum opinionum.

Ex his sententijs neutra potest euidenter probari, quia nullus est effectus, qui euidenter nobis ostendat esse, vel nō esse materiam in huiusmodi corporibus, quod satius declaratum est, referendo ipsas sententias. Nam prior ex incorruptibilitate infert parentiam materiæ, quam illationem posterior sententia euidenter ostendit non esse bonam: nam, licet res immaterialis necessario sit incorruptibilis, non tamen concurrit: atq; ita, licet in re incorruptibili, vt sic non sit necessaria compositio ex materia: ad incorruptibilitatem tamen potest esse necessaria propter alias causas, non impudente incorruptibilitate. Quia, licet hæc se pote oriatur ex simplicitate rei, interdum tamen potest oriari ex indissolubili sexu formæ & materiæ, vt posterior opinio recte debat. Neq; enim rationabiliter dici potest, repugnare vniuersi materia & formæ, quod fit indissolubilis: quæ est enim hæc repugnatio? Non enim omnis compositio postulat, vt dissolvi possit etiam in naturalibus, vt patet in compositione ex accidente & subiecto. Si ergo datur forma accidentalis inseparabilis à subiecto, cur non poterit etiam dari forma substantialis inseparabilis à materia? Item compositio ex partibus integrantibus potest esse naturaliter indiuisibilis, vt est in cœlo: ergo etiam alia compositio ex materia & forma poterit esse naturaliter indissolubilis: inefficax ergo est illatio, quæ fit ex incorruptibilitate ad parentiam materiæ.

Posterior vero sententia ex quantitate molis infert compositionem ex materia, quæ consecutio etiam videtur incerta, ob argumentum ultimum prioris sententiae. Propter quod non est mihi euidentis, implicare contradictonem, fieri substantiam simplicem & completam quantitatibus capacem: quod si hoc non implicat, eneruatur omnino illa consecutio, cum non sit formalis, neque absolute necessaria. Nihilominus tamen, quantum ex signis & effectibus nos iudicare possumus, verisimilis est, cœlum esse materia & forma composite ex materia & forma. Primo quidem, possumus. Cœlum ex materia & forma. Secundum, possumus. quia in illo sunt omnia accidentia, quæ materiam consequuntur, excepta corruptibilitate, vt sunt quantitas, quæ eiusdem rationis est in omnibus corporibus. Deinde est in cœlis rarum & densum, quæ per materiam definitur: estenim densum, quod sub parua quantitate multum haberet materiam, vt constat ex 2. de generatione. Ad hæc in cœlis sunt quædam accidentia, quæ videntur ordinata tantum ad recipiendum, vt quantitas, secundum quam sunt physice mobiles, alia vero ad agendum, vt lumen, & si quæ sunt alia facultates, per quas influunt: ergo, sicut hæc indicant formam, ita illa indicant materiam. Denique omnia corpora physice mobilia, sunt entia naturalia: ideo enim sub obiecto Philosophia comprehenduntur: vnde Aristot. 1. de Cœlo, c. 2. cœlestia corpora ponit inter naturalia entia, quæ natura constat: sed iuxta eiusdem doctrinam 2. Phys. c. 1. & 2. natura non est, nisi vel materia, vel forma, neq; nos aliam physicam naturam cognoscimus: ergo omnia corpora etiam incorruptibilia huiusmodi natura constat. Quæ ratio saltem probat, esse hanc sententiam magis consentaneam doctrinæ Aristotelis. Quid vero ad priora testimonia respondendum sit, videbimus sequente se. Atque hæc resolutio magis ex sequentibus responsionibus persuadebitur.

Argumentorum solutiones.

A D primam ergo rationem prioris opinionis respondet, quod, licet prima cognitionis materiæ

terizæ primæ inuenta fuerit per viam motus & transmutationis, tamen, semel cognita haec compositione ex materia in inferioribus corporibus, inde ratiocinatum est ad superiora, & ex alijs similitudinibus, & accidentibus talium corporum intellectum est, hanc compositionem communem esse omnibus corporibus. Vnde ad secundam respondetur, non oportere, ut compositione ex materia & forma sit proprie alii finem extrinsecum, sed propter ipsum substantiam componendam, quæ ex e s constat: & quia natura talis substantiae huiusmodi compositionem postulat, vt habeat omnia, quæ sibi conaturalia sunt, scilicet, materiam, vt possit subsistere, occupare locum, moueri, & simili a: formam vero, vt sit in actu, & vt agere possit. Quocirca falso videtur in eo argumento supponi, materiam in his rebus inferioribus solum esse propter generationes & corruptiones: est enim hæc vna ex proprietatis bus huius materiae, non tamen adæquata ratio materialiæ vñ sic.

X. Ad tertiam respondetur primò, probabile esse, quantitatem & materiam ex natura sua ita esse adæquatè connexas, vt repugnet quantitatem esse connaturaliæ alieni enti, quod materiam non habeat, hoc enim magis indicant ea, quæ de corporibus experimur, & nullum est prorsus fundamentum sufficiens ad fingendum aliud genus naturalium entium possibilium. Neq; hoc repugnat infinitati Diuinae potentiae, vt per se sat s' pater, quia potentia Diuina infinitas, non immutat rerum naturas: & quamvis possit supra illas operari, non tamen facit, vt sit connaturale, quod ordinis naturæ congruum vel consentaneum non est. Vnde inferior ostendimus, è conuerso fieri non posse, vt sit substantia ex materia & forma composita, cui naturæ non sit habere quantitatem: quid ergo mirum videri debet, vt econverso etiam repugnet dari substantiam omnino completam, & quantam, quæ non sit composita ex materia & forma tanquam ex suis partibus? Concipendi ergo sunt duo ordines substantiarū à Deo creabiliū, scilicet, compositarum ex materia & forma, & simplicium. Prioribus omnibus communis est hæc imperfætio, quod sunt capaces quantitatis, posteriores vero omnes substantiaz adeo perfectæ sunt (agimus de substantijs complectis) vt e s quantitas repugnet, & ideo tales substantiaz dicitur ab Aristotele, separatae, & actus simplices ac intellectuales. Repugnat autem naturis rerum, vt hi duo ordines inter se confundantur, ideoque non potest vna & eadem res habere imperfectiōnem vnius ordinis coniunctam cum perfectione alterius.

XI. Addo deinde quamvis hoc admitteremus, scilicet, posse dari substantiam simplicem & integrum, ac substantiam quantitatim solis, non posse conuenienter attribui cœlo talem substantiam modum, quia esset valde imperfecta: quia non esset actus perfectissimus, vt per se constat, quia esset imperfectior substantiæ intellectualibus, imo & multis substantijs compositis ex materia & forma, præsertim homine, & aliunde etiam carceret actu substantiali, qui est maximè perfectus interactus informantes. Sicut ergo substantia creatæ carens omni pulchritudine formæ accidentalis, esset valde imperfecta, ita substantia corporeæ, carens pulchritudine formæ substantialis, esset valde imperfecta, & quasi monstrosa. Et fortasse hinc sumitur non leue argumentum proportionale, nec parui (vt ita dicam) ponderis, sicut non potest dari substantia creatæ incapax accidentis, ita non posse dari substantiam corpoream incapacem substantialis formæ, seu non constitutam per actualitatem illius, si integræ & completa sit: si vero sit simplex, & sub quantitate subsistens, non esse integrum, sed potentialē partem indigentem actualitate formæ. Et confirmatur, nam talis substantia non posset esse secundum se totam actiua vlo actionis genere:

non enim actione immanente, cum esset res inanimis, nec vero transente, quia hoc excedit limites naturalium agentium, qualia sunt corpora celestia: & ita potius esset nullius actiuitatis, aut efficacie. Sicut ergo corpora celestia non agunt, nisi inducendo formam in materiam, ita etiam non sunt, nisi per existentiam propriæ formæ in propria materia. Quocirca quamvis simplicitas, ceteris paribus, sit indicium & argumentum perfectionis, tamen illa simplicitas in substantia corporeæ non esset indicium perfectionis, sed potius imperfectionis: nec enim semper entia, quæ simpliciora, eò perfectiora sunt.

SECTIO XI.

An materia incorruptibilium corporum sit eiusdem rationis cum clementia.

Non hac re fuit sententia Anticenziæ, I. dem secundum speciem esse materiam omnium corporum, tam celestium, quam terrestrium, tam corruptibilium, quam incorruptibilium, quam opinionem multi ex Theologis fecuti sunt, præsertim Ægicium locis citatis, & in eandem inclinat Scotus, & alij. Potest autem hæc sententia duobus modis defendi. Primo, afferendo cœlum esse corpus corruptibile, & elementalis naturæ, & hoc modo eam docuit Plato, vt etiam D. Thomas infra citandus meminit: & Nemesius lib. de natura hominis, cap. 5. refert. Platonem posuisse cœlum ex igne & terra. Secundo potest illa sententia defendi huius cum cœli incorruptibilitate, & vtroque modo à nobis tractabitur, quamvis in præsentis non potius supponamus incorruptibilitatem aliquorum superiorum corporum, & ea incorruptibilitate supposita, materialiæ causam eorum inquiramus. Fundari autem potest predicta opinio partim in naturali ratione, partim Theologica.

Prima ratio Metaphysica est, quia impossibilis videtur distinctio specifica int̄ materias, quia teste Aristot. 7. Metaphysica, textu 49. actus est, qui distinguunt, præsertim specificè & essentialiter: sed qualibet materia est pura potentia: ergo non potest in eam perire distinctio specifica. Et confirmatur, quia materia prima est infimum ens substantiale, quod esse potest, & ideo ab Augustino dicitur esse prope nihil: ergo intra latitudinem materia non potest dari specifica distinctio: alias, cum duæ res specie diuersæ necessariò sint in qualis perfectionis, esset vna materia essentialiter perfectior alia, atque ita aliqua materia non esset infimum ens, nec summè distans à Deo, quod repugnat imperfectiori materia. Nam pura potentia extremè opponitur puro actu, videturque esse quasi duo extrema totius latitudinis substantiarum, vnde, sicut in puro actu non potest esse specifica distinctio, ita nec videtur possibilis in pura potentia.

Secunda prædictæ opinionis ratio sit, quia talis distinctio necessaria non est. Si quid enim cogitet ad illam introducendam, maxime incorruptio corporum, sed hoc non. Primo quidem, quia licet cœli nunquam actu corruptiuntur, non inde sit ab intrinseco esse incorruptibles, fieri enim potest, vt licet ex visu compositionis substantialis cœlum corruptibile sit, de facto tamen nunquam corruptiuntur, quia in suo loco naturali existens, & distans ab omnibus agentibus contrarijs, est ita dispositum ut omnibus resistere possit. Vt secundò, quia licet cœlum constet ex hac materia, potest esse naturaliter incorruptibile ab intrinseco. Quia sola materia prima non est sufficiens principium corruptibilitatis, nisi etiam forma talis sit, vt unio eius sit separabilis à materia, quod duplice ex capite proueniens sole:

solet: scilicet, vel quia forma talis est, ut non repleat totam capacitatem materie: vel quia vnitur materie, medius dispositionibus habentibus contrarium: quæ duas rationes inueniuntur in formis rerum generabilium, non autem in formis celorum, nam forma cœli proper suam eminentem perfectionem virtute continet inferiora, & ita per se replet totam materię capacitem, & propterea vnitur materię per dispositiones non habentes contrarium, vnde Aristoteles inde solum probauit, cœlum esse incorruptibile quia non habet contrarium. Sic ergo conicitur ratio, nam ut cœlum sit incorruptibile, sat est, quod unio eius cum materia sit naturaliter indissolubilis, sed hocesse potest absque diuersitate materiae proper modum informationis & dispositionum: ergo propter hanc causam non oportet illam materiarum distinctionem introducere. Quod potest declarari exemplo Theologico, nam vno humanitas Christi ad Verbum indissolubilis est, quamquam illa humanitas ex se fit capax propriæ subsistētiae & illa careat, quia subsistētia Verbi talis est, ut replete capacitem humanitatis & contrarium non habeat: sic ergo in praesenti intelligi potest de informatione formæ cœli, etiam si in materia rerum generabilium. Et confirmatur, quia alias, si proper incorruptibilitatem celorum oporteret materiam eorum distingui à materia inferiori, eadem ratione distinguenda esset materia vniuersi usque cœli à materia aliorum, quod videtur valde absurdum: sequela autem pater à paritate rationis.

IV. Tertio addunt Theologi fundatum sumptum ex prima rerum creatione, quod hic prætermittere non possumus, ut declaremus Metaphysicam non repugnare Theologiam. Aiant ergo ex historia Genesis constare, Deum ex eadem materia celos & elementa condidisse, ideoq; nulla esse corpora, quæ ex distinctis materiis content. Antecedens probatur ex illis verbis Genes. i. In principio creauit Deus cœlum & terram, terra autem erat manis & vacua, & tenebra erant super faciem Abyssi. Vbi Augustinus in Confess. ca. 7, intelligit, per cœlum significari naturam angelicam, nomine autem terræ materiam primam, ex qua omnia corpora formata sunt. Alij vero, quia illa interpretatio illius vocis *cœlum*, nimis videtur Metaphorica, nomine cœli significari dicunt cœlum Empyreum, quod est sedes Beatorum, de quo multa in antiquis Patribus leguntur, ut videat licet apud Damascen. lib. 2. fidei, cap. 6. & Theodoreum Quæstionum super Genes. quæst. 11. & 14. & Basilium, homil. 2. & 3. in Genesim, & Bedam in suo Hexamer. in principio, & Chrysostomum exponentem verba illa ad Hebreos 8. Sanctorum minister & tabernaculi Dei, quod fixit Deus & non homo, & Hilarium in illa verba Psalmi 122. Ad te leuavi oculos meos, qui habitat in cœlo: & Diodorū apud Lippomanum in Catena super Genesim. Nomine autem terra significari dicunt materiam primam, seu copulentam massam ex qua Deus omnia corpora formauit, in quo cum Augustino conueniunt. Quam opinionem sequitur Abulensis in Genesim, & tribui solet Bedæ, Straboni & Hugoni Victori, & eandem insinuat Theophil. Antiochenus libr. 2. ad Autolicum. al. quantumlibet à principio: & Philastro libro de heresibus inter ignorancias quorundam hereticorum refert, quod duplē terræ acceptiōnem ignorauerint. Vna, quia significat hoc elementum, quod inhabitanus. Altera, quia significat Hyle, id est, materiam inuisibilem & incompotitam, quæ veluti matrix est omnium rerum. Quæ sententia confirmari potest difficulti loco Sapientie 11. Omnipotens manus tua creauit orbem terrarum ex materia inuisita: hæc ergo materia nomine terræ significata est; & ex illa, tanquam ex materia, constat totus terrarum orbis.

V. Alij vero, quoniam hæc etiam interpretatio non Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

minis terre valde Metaphorica est, & aliena ab historica narratione, proprie intelligent ea voce significari elementum terræ, quod Deus primo die simul cum cœlo Empyreo creauit. Addunt tamen simili cum eis crearam fuisse aquam, quæ totum illud spatium replebat, quod inter terram & cœlum Empyreum interiectum est, ex qua postea Deus omnes cœlos & elementum ignis & aeris creauit: atque ita concludunt, hæc omnia corpora ex eadem materia constare. Assumptum vero probant ex illis verbis proximè sequentibus: Et tenebra erant super faciem abyssi: abyssus enim est copiosa aqua, ad cuius fundum non facile penetrari potest, ut Basilus declarat super Genesim, & Augustinus in Psalmo 14. Vnde statim subditur: Et Spiritus Domini cerebatur super aquas. Fuerunt ergo aquæ simili cum terra & cœlo, & inter terram & cœlum procreatae: & cum verisimile non sit aliquod spaciū interpositum inter cœlum & terram manūlē vacuum, constat totum repletum fuisse aquis, quia Scriptura non facit mentionem alterius corporis tunc procreati, quo repleri possit. Atque ita concluditur, cœlum productum esse ex aqua. Cui sententia fauent verba illa Petri 2. Epist. capit. vlt. Latet hoc volentes, quod cœli erant prius, & terra de aqua & per aquam consitens verbo Dei. Idemque dixisse eundem Petrum cum Simone Mago disputantem refertur in libr. 1. Recognition. Clementis circa principium. Denique vox etiam Hebreæ, qua cœli Samaim appellantur, huic sententia fauet, nam (vrat Hierony. Epist. 83. ad Oceanum) illud nomen ex aquis sumptum est. Aliqui vero addunt, corpus illud quo spaciū inter terram & cœlum replebatur, non fuisse proprium elementum aquæ, sed aqueam materiam, quasi vaporem quandam aut nebulaem, iuxta illud Ecclesiastici 24. Sicut nebula, texi omnem terram: & illud Job. 38. Quis conclusit oītis mare, quando erumpebat quasi de vulna procedens, cum ponerem nubes Vellumentum eius, & caligine illud, quasipannus infans, obolucrem? Et ex hac materia nebula aiant creatos esse cœlos omnes præter Empyreum, arque ita sit, ut eadem materia constent.

Et confirmatur hæc opinio, alia duplice sententia Scripturæ. Vna est, quod sunt veræ aquæ super firmamentum, id est, super octauam &stellatam sphærā, ut constat ex eodem Genes. i. Fiat firmamentum in medio aquarum, & dividat aquas, ab aquis, & fecit Deus firmamentum, dividitq; aquas, quæ erant sub firmamento ab ijs, quæ erant super firmamentum: & in alijs Scripturæ locis s̄pē sit mētio aquarum supra cœlos existentium, ut Psalm. 103. & 148. & apud Danielēm in Cantico trium puerorum. Ex hac ergo Scripturæ sententia colligitur, cœlum non esse alterius materię, quam elementum aquæ, fuisseque ex aqua formatum, partemque aquarum super ipsum fuisse relictam. Altera sententia Scripturæ est, cœlos aliquando fore corruptendos, & igne comburendos, & in meliorem substantiam transformandos, ut videatur expresse prædicere Isaías ca. 51. & 65. & clarius D. Petrus 2. Canon. ca. vlt. & indicatur multis alijs locis. Hinc ergo recte colligitur, constare cœlum materia capaci substantialis mutationis, & consequenter habere materiam eiusdem rationis cum materia horum inferiorum.

Posterior sententia priori contraria.

Sexta sententia docet, materiam cœli esse diversę rationis à materia horum inferiorum, vel, ut vniuersalius, magisque Metaphysice loquamus, materiam corporum incorruptibilium necessario esse diversę rationis à materia corruptibilium corporum. Ita docet D. Thom. i. par. q. 66. artic. 2. & 1. 2. qu. 49. art. 4. & 2. cont. Gent. cap. 16. & eam sequuntur authores citati in superiori sectione. Imo etiam

Comment. 8. Metaph. com. 12. licet absolute neget, cœlum habere materiam, sub conditione tamen ait, si illam habet, eam esse diuersa rationis. Atq; hæc est fine dubio sententia Aristotelis locis citatis pro opinione Commentatoris in superiori puncto: nam in eis plane negat, cœlum habere talen materiam quam habent hæc inferiora: unde cum alijs locis dixerit habere materiam, necesse est, ut illam afferat esse diuersa rationis. Id quod disertus fere verbis affirmat 12. Metaph. text. ii. & in hoc sensu communiter exponitur, quod lib. i. Metaphysic. cap. 5. ait, corruptibile & incorruptibile dicitur genere, non est enim hoc verum de genere logico, cum corpora corruptibilia & incorruptibilia in genere substantia & corporis conueniant, oportet ergo intelligi de genere physico, quod omnes materiam esse intelligunt, quæ ita appellatur, quia can proportionem seruat ad formam, quam genus ad differentiam. Vnde i. de generat. capit. 6. apertius dicit, ea quæ non possunt mutuo agere & pati, non habere eandem materiam. Estergo hæc sententia magis consentanea Philosophicæ doctrinæ: ut vero simpliciter veriorem esse ostendamus, paulatinum procedendum est, iuxta tria fundamenta prioris sententia.

Materiarum specifica diuersitas non repugnat.

VIII.

Dico primò, nihil repugnare naturis rerum quod in substantiis potentij & materij detur specifica & essentialis diuersitas. Probatur primo ostensio ex ijs, quæ in superioribus dicta sunt de natura materiæ prima. Ostendimus enim habere veram essentialiam, realem, & substantiale, & in genere entis habere suam actualitatem entitatiæ, quamvis incompletam, & cum habitudine ad formam: ergo in illo gradu & modo essentiali partialis potest esse diuersitas, & maior & minor essentialis perfectione. Patet consequentia, quia nec ex parte Dei est impotens, nec ex parte rei est repugnantia. Sicut enim potentia passiva, accidentalis potest esse diversa specie, quia ad actum specie & genere diversum ordinatur: eodem modo possunt distinguiri potentiae substantiales. Quod declaratur amplius, nam formæ substantiales quædam sunt, quæ vniuntur materia per generationem totius, quæ lato modo dici possunt forma generabiles: alia vero sunt forma, quæ non possunt fieri aut vni per generationem, sed per creationem vel concrezionem tantum: ergo si instituatur materia apta ad recipiendas solas formas prioris generis, & incapax aliarum, erit plane diuersa natura à materia capaci ingenerabilium formarum: non autem repugnat, ut huiusmodi materia cum tali natura & capacitate instituatur: ergo non repugnat fieri materies diuersarum naturarum & essentialium.

IX.

Alium distinguere, qualiter in telligendum.

Secundo potest hoc probari, soluendo fundatum primita sententia & omnes rationes quibus probare conantur eius defensores hoc esse impossibile. Cum enim ex Aristotele adducitur illud principium: alios est distinguere, si nomine actus in tota sua latitudine vniatur, facile respondebimus, materiam vnam distinguere specie ab alia per intrinsecam differentiam essentialiem, quæ ad genus materia comparatur ut actus Metaphysicus: iam enim supra ostendimus, non repugnare puræ potentialitatim materiae in genere Physico, constitui ex potentia & actu Metaphysicis. Neque enim necesse est recurrere ad Analogiam materia in communi respectu materialium diuersarum rationum, quam constituit Caieta. i. p. qu. 66. art. 2. Talis enim Analogia nulla probabilitate fundatur, cum essentialis ratio potentiae substantialis propriissime conueniat cuilibet materiae, & fine vila habitudine vnius ad aliam. Itaq; si

de actu Metaphysico loquamur, quælibet materia in se habet intrinsecum actum, quo ab alia distinguatur, quod manifeste conuincitur ex distinctione essentiali materiae à forma, nam si actus est qui distinguit, necesse est ut materia in se habeat actum, quo à forma distinguitur. Eo vel maxime, quod valde probabile est, dari conceptum communem univocum & genericum ad materiam & formam, eo scilicet modo, quo in partibus potest genus reperiri, iuxta supra dicta de vniuersalibus: huiusmodi namque esse videtur conceptus naturæ, aut principij vel cause intrinsecæ & essentials: hoc ergo genus per differentias oppositas dividitur tanquam per actus: ita ergo potest communis ratio materiae per varias differentias distingui. Quod si sermo de actu Physico seu reali, adhuc distinguere possumus de actu entitatu vel formali, & priori modo non oportet, ut quælibet simplex entitas distinguitur ab alia dissimili natura per alium actum, præter ipsum sine rei entitatem. Quia entitas simplex non potest in re distingui ab alia, nisi se ipsa: nam codem distinguitur, quo est. Loquendo autem de posteriori actu, scilicet formali, si etiam illi attribui potest omnis distinctione, quatenus vel per ipsum; vel per habitudinem ad ipsum fit: sic enim compositum distinguitur per formam, & per actum constituentem: vna vero materia distinguitur ab alia per habitudinem ad diuersam formam generabilem vel ingenerabilem, ut declarauimus.

Et declaratur amplius conclusio, quia materia prima non repugnat vnitas specifica cum distinctione numerica: ergo nec repugnat distinctione specifica cum unitate numerica. Consequentia inde probatur, quia sicut actus est qui distinguit, ita etiam actus est qui dat vnitatem, & qui constituit specificam natum: prius enim secundum rationem est constituer, quam distinguere. Item, quia si ergo genus comparatur ut potentia ad differentiam specificam, ita species ad differentiam individualem. Ac demis quia etiam numerica distinctione, cum sit actualis & realis, debet fieri per actum, ut constat ex superius dictis de principio individuationis. Primum vero antecedens quod utramque partem manifestum est. Nam quod priorem, omnes fatentur materias omnes rerum generabilium esse eiundem specie. Primo quidem, quia sunt omnino similes in essentia, unde & eadem habent definitionem. Secundo, quia quælibet portio materiae est capax omnium formarum, quarum est alia, nam quælibet est commune subiectum harum transmutationum, & ideo recte dixit Aristoteles, eas res vnam habere materiam, quæ sunt iniucem transmutabiles quod de vnitate specifica necessario intelligendum est. Denique supra late probauimus, primam causam materiam rerum generabilium non posse esse nisi vnam, ut secundum speciem, id quod docet Aristoteles rco prim. lib. Physicorum, præsercum text. 69. & Comment. ibi, & 12. Metaph. Comment. 14. & D. Thom. i. par. quest. 66. articul. 2. Nec probandum est modus loquendi quorundam dicentium, materiam generabilem esse vnam specie negare, non posse, volunt enim vnitatem specificam politiū esse per formam. Est tamen inepta distinctione, nam filoquantur de vntate pro formal, omnis vnitatis negativa est, si autem pro fundamento vnitatis, hoc tam positivum in multis materiis, sicut in multis formis vel compotis, nam vere habet positivam essentialiam, & politiū similitudinem, seu conuenientiam in tota sua essentiali natura. Quidam alteram etiam partem de distinctione numerica, res est clarissima: corpora enim duorum hominum numero different: ergo & materia eorum, quam distinctionem retinet, etiam priuentur suis formis. Quin etiam materia, quæ sunt sub formis specie diuersis, quamvis quoad dispositiones proximas dicuntur

gantur differre aliquo modo specie, vt sumitur ex Aristotele 8. Metaph. text. 11. tamen materiæ prima quoad entites suas solum sunt numero diversæ, cum qua distinctione conseruare possunt abscq; vlla forma actu informata. Nec refert, qd tota hæc materia generabilium posset sub forma eiusdem rationis constitui, & sub eadem quantitate continua, & ita esse uno numero, nam hæc vntas vel distinctione in materia talis est, qualis esse solet in rebus homogeneis, quarum partes integrantes, si sint actu diuisæ, sunt etiam plura individua simpliciter, & actu distincta numero, si vero non sint distinctæ, sed continua, actu sunt unum numero: & plura in potentia. Sicigit constat, vnitatem vel distinctionem, tam specificam, quam genericam, vel numericam non repugnare cum natura vel essentia materia.

XI.
Materiæ
unum
estim
vntas
im
punctu
bu

Ad confirmationem, qd fundabatur in imperfectione materiæ, respondetur primo, probabile est materiam vt sic secundum suum commune genus tam esse imperfectum ens, vt nullum possit esse in genere substantiae magis infimum & imperfectum, non solum comparando genus ad genus, quod clarissimum est, sed etiam comparando omnia & singula contenta sub genere materiæ ad alia omnia, quæ sub aliis generibus, vel rationibus substantiarum continentur. Declaratur hoc: nam materia vt sic distinguatur intra latitudinem substantiarum, tum à formam à substantia completa, sive composta, sive simplici, atque hoc modo clarum est, genus materiae, vt haec minus perfectum esse, quam genus forma, & à posteriori quam substantiam compositam vel completam. Possumus tamen vterius comparare qualibet formam cum qualibet materia, & sic non est tam euidenter, omnem materiam esse inferiorē qualibet forma. Quid enim, si quis dicat, materiam cœli Empyrei esse perfectius ens, quam sit forma terra? quæ enim euidenti ratione demonstrabitur, id esse fallum. Nam quod forma illa plus habeat de ratio-ne actus actuans, non videtur satis conuincere, quia etiam accidentia habent plus de ratione actus actuans, quam materia, & nihilominus in sua entitate actuali simpliciter sunt minus perfecta, quia absolute minorem perfectionem conferunt in genere ens. Sic ergo dicere quis possit, meliorem esse materiam, quæ veluti inchoat perfectissimum corpus, quale est cœlum Empyreum, quam sit forma, quæ veluti consummat & compleat corpus imperfectissimum, quod est terra. Nec etiam obstat, quod illa materia sub genere minus perfecto contineatur, nam sepe accidit perfectam speciem sub genere minus perfecto esse simpliciter nobiliorem, quam sit aliqua species infima sub meliori genere, sicut voluntas est absolute perfectior potentia, quam visus, licet hic contineatur sub genere potentia cognoscens, quod nobilis est. Nobilitas enim generis non est sumenda ex comparatione omnium & singularium specierum, sed vel secundum se & comparando præcisæ rationes, vel certe conferendo supremam speciem vnius generis ad supremam alterius. Quanquam vero hoc ita disputari possit, nihilominus tamquam probabilius admittim⁹, quoniamlibet materiam esse inferiorē qualibet forma, quia est pura potentia in genere substantiarum, sub quo genere parum perfectionis participare potest. Item, quia alias facile posset quis dicere, aliquam materiam esse perfectiorē aliquam substantiam completa & integra, quia cum ponatur esse perfectior quam forma, & alioqui includat totam materiæ perfectionem, facile fieri potest, vt, saltem intensius, excedat in perfectione aliquam substantiam integrum, & compositam, quod verisimile non est. Hoc igitur modo optime explicatur, materiam primam esse infimum ens, non solum ratione huic inferioris materiæ rerum generabilium, de qua potissimum locutus est Augustinus, cum dixit, materiam esse proprie nihil: sed etiam

ratione totius generis, seu totius latitudinis materiæ, nam tota pertinet ad infimum gradum substantialis entis.

Non vero spectat ad hanc infimam materiæ perfectionem, vt in eius latitudine non possit esse gradus, vel maior & minor essentialis perfectio, quia non oportet, vt illa perfectio materia sit omnino indivisibilis essentialiter: nam, vt declarauimus, per varias differentias diuidi ac contrahi potest. Neque quoad hoc comparanda est pura potentia cum pure actu, cuius signum manifestum est, quia purus actus essentialiter est unus numero & singularis, non autem pura potentia. Ratio autem est, quia purus actus in se constituitur per infinitam perfectionem simpliciter, in se includentem omnem aliam perfectionem, cui infinitati & continentie repugnat multiplicatio tam essentialis, quam genericæ, vt postea videbimus. Pura autem potentia non constituitur per infinitam perfectionem, vt per se constat, cum sit infima perfectionis: neque etiam constituitur per carentiam omnis perfectionis, nec per inclusionem (vt sic dicam) omnis imperfectionis, nec denique de ratione materiae vt sic, est quod habeat infimam & indivisibilem perfectionem Physicam, nam ratio puræ potentie hoc non postulat, & aliunde id non habet. Sed hic statim occurrebat quærendum, quænam harum materiarum, sit minus perfecta, non enim sunt æquales, vt iam concefimus, & ratio specificæ distinctionis postulare videatur. Rursus quæri potest, an possit fieri alia materia minus perfecta essentialiter, quam sit qualibet materia creata, & consequenter an in eis materiis possit procedi in infinitum. Sed hæc declarabuntur modius sectione sequente.

Assertio secunda.

Dico secundo, si solam rationem spectemus, probabilius est, materiam cœlorum esse diversationis à materia rerum generabilium. Ad probandum hanc conclusionem, supponimus cœlum esse ingenerabile & incorruptibile. Quanquam, vt dixi, nos hoc loco non agimus de cœlo, quasi materialiter (vt sic dicam) sed formaliter de corpore incorruptibili. Est autem certum, non repugnare dari aliquod corpus incorruptibile, de quo procedit quæstio proposita, sive illud de facto detur, sive non. Kursus de aliquo corpore cœlesti, saltem de Empyreo cœlo, Theologi pro comperto habent, esse corpus incorruptibile, vt ex authoribus superiorius citatis confat. Denique, quanquam de inferioribus orbitibus multi existimunt eos esse corruptibles, & nonnulli ex antiquis Patriarchis id interdum significent, & moderni etiam Astrologi ex quibusdam apportionibus cometarum, id se demonstrare existiment, nobis tamen verisimilior est Aristotelis sententia, illa omnia corpora usque ad cœlum Lunæ esse natura sua incorruptibilia: tum propter experientiam, videmus enim corruptibilita corpora, vel secundum se tota, vel secundum partes, aut corrupti, aut alterari, peregrinas impressiones recipiendo, aut à naturali statu interdum cadere: at vero verissimo experimento constat, cœlos, tam secundum se totos, quam secundum omnes partes suas, integrorum à creatione mundi permanisse & inuariabiliter uniformitate eodem modo moueri, nec alterari, aut deici à statu connaturali, ex qua experientia ortus est communis omnium gentium consensus, existimantium cœlum ex se perpetuum esse, vt Aristoteles lib. de Mundo ad Alexandrum, & secundo de cœlo ca. i. adnotauit. Tum etiam quia hoc est magis consentaneum fini, propter quem corpora illa creata sunt, nimirum vt hinc quædam causæ vniuersales, quæ suo motu & influxu uniformiter variabili adiuuent hæc omnia inferiora, vt per continuā successionem

Cœlestes or-
bes omnes
in corrupti-
biles.

& generationem cōseruentur: ad hunc autem finem necessarium fuit, ut cœli essent perpétui, & eodem modo inuariabili moueretur. Tum denique, quia non repugnat cœlos esse creatos naturæ incorruptibilis, vt ex dictis constat, & magis patet ex dicendis: ergo verisimilis est, tales creatos esse: nam, vt dixi, hoc est magis consentaneū fini eorum, & magis etiā pertinet ad perfectionem & pulchritudinem vniuersi, neq; in scriptura diuisa est aliquid, quod huic Philosophice rationi repugnet, vt sequenti assertione ostendam. Imo sunt multæ locutiones, quæ illi fauent, vt quod cœli firmissimi 2. Paralipomenon 6. & solidissimi, Job 37. & æterni, scilicet in posterum, Psalm. 148. & 2. ad Corinth. 5. dicuntur.

XIV.
Probatio
conclusio.

Hoc ergo supposito, probatur conclusio posita, quia, si cœlum esset compositum ex materia elementorum, tam esset ex se corruptibile, quam sunt ipsa elementa. Probatur sequela, quia materia cœli esset capax aliarum formarum, v. g. elementorum, & carerer illis: ergo esset subiecta propriæ priuatione talium formarum, & consequenter, quantum est ex se, illas appeteret, sed hæc est tota radix corruptibilitatis elementorum, ergo. Respondent alii qui, negando Maiorem, quia materia dum est sub una forma, non est capax alterius, quia non potest habere utramque simul, & ideo non habet propriæ priuationem, neq; appetitum alterius, quia ea forma, quam habet, contenta est. Sed hoc fruolum est, nam capacitas ad plures formas non est in sensu compoſito (vt aiunt) sed diuīsim declaranda, est enim idem subiectum capax contrariarum formarum, non quia possit simul utramque recipere, sed quia de se indifferens est, vt unam vel aliam susepiat, atq; hoc fatus est, vt, quando unam habet, vere sit alte a priuatum, quia vere caret forma, cuius est capax. Alias neque materia generabilium rerum esset subiecta priuationi, neque in aliquo subiecto, in quo est forma, vel qualitas politria, esset unquam priuatio forma opposita, quod est contra communem omnium sensum, & loquendi modum. Denique, materia generabilium non alia ratione est principium corruptionis, nisi quia hoc modo est capax aliarum formarum, quibus caret, & ea ratione dicitur eas appetere, secundum Metamorpham, nam hic appetitus non est aliud à naturali capacitate, vt in prima Disputatione proœmiali declaratum est.

XV.

Alij respondent, formam cœli explere capacitatem materiæ proprie suam eminētiā & virtutalem continentiam, & ob hanc peculiarem rationem, materiam existentem sub tali forma non appetere alias, nec proprie esse capace illarum. Sed hoc etiā est falsum, nam forma cœli non continet eminenter ac virtute omnes alias formas, non enim continet animam rationalem, neque alias formas perfectorum viuentium, neque forma unus cœli eminenter aut virtute continet formas aliorum cœlorum, supposito quod specie differant. Vnde, cum dicitur forma cœli explere capacitatem materiæ, intelligi potest intensiue, & hoc neq; est verum, nec fatus est, nam anima rationalis perfectius actuat materiam, & cum illa sit perfectissima, illa sola dicitur explere intensiue capacitatem materiæ, & nihilominus relinquit illam ita capace aliarum, vt sit sufficiens principium corruptionis. Respōderi potest animam rationalem excedere formam cœli in gradu formæ, excedi tamen in modo informandi. Nos vero dicimus, ex hoc excessu & informandi modo colligi sufficienter diuersitatem materiæ, & alias explicari non posse, qualis sit ille excessus, vt ex sequentibus magis constabit. Vel ergo intelligitur forma cœli explere capacitatem materiæ extenſiue, & hoc est impossibile, si illa materia est eiudem omnino rationis & capacitatibus cum hac nostra materia, quia de se est plane indifferens ad omnes formas quarum perfectiones nec formaliter continet forma cœli, nec eminenter. Quapropter fieri non

poteat vt per se sola & per suum informandi modum repleat capacitatem talis materiæ.

Alla respōsio est, capacitatem materiæ dupli-
citer posse considerari: vno modo secundum se & quan-
tum remore, alio modo proximè, & vt est reducibilis ad
actum. Prior modo concedunt materiam cœli esse
capacem aliarum formarum, vt argumētum factum
probat, & similiter habere priuationem, & quasi ra-
dicalē appetitum: proximè vero negant habere
capacitatem, quia iam illa materia ita est affecta, dis-
polita & actuata, vt non sit reducibilis ad aliū actum,
eo quod non sit separabilis ab illo quem nunc ha-
bet. Hoc autem prouenit partim ex dispositionibus,
quæ non habent contrarium, partim ex ipsam
informatione seu modo informandi, qui talis est, vt
inseparabiliter coniungat talem formam huic ma-
teriæ. Materiam autem est principium corruptibili-
tatis, non prout consideratur secundum remotam
capacitatem, sed prout est proximè disposita & af-
fecta. Hæc quidem respōsio est probabilis, non ta-
men ita satisfacit, quin contraria opinio probabi-
lior reliquatur. Primo quidem, quia ut agens pos-
sit alterare passum, non oportet vt supponat in illo
dispositionem politiue contrariam, sed fatus est vt
supponat capacitatem cum priuatione, nam hec
adiuncta forma, quam agens introdit, sunt suffi-
cientia principia naturalis mutationis: ergo licet in
cœlo non sint dispositiones directe & politiue con-
trariæ qualitatibus elementorum, si tamen neo est
materia capax talium qualitatuum, & carens illis, hoc
fatus est vt possit cœlum ab elementis alterari, &
peregrinas impressiones recipere. Dices, habere cœ-
lum nobiles aliquas qualitates formaliter repugna-
tes, & resistentes omnibus his inferioribus qualitatibus.
Sed hoc in primis dicitur voluntarie & sine
probatione, ac deinde ex illa respōsione ad sum-
mum habetur, cœlos non posse corrupti, quia non
est inferiori agente, virtus quæ possit vincere resi-
stentiam pali, si ergo virtus actiua augeretur, aut
fortior reddegetur, posset cœlum alterare & ad cor-
ruptionem disponere.

Ac deniq; licet daremus esse possibilem illum in-
corruptionis modum, tamen negari non potest quin
facilius & nobilior modus sit, si cœlum non per re-
sistē: iam qualitatum, sed per intrinsecam & substancialē compositionem sit incapax peregrinarū im-
pressionū & formarum. Cum ergo cœlum factum sit,
vt ab his omnibus impressionibus & alterationibus
sit abstractū, & vt materia eius nunquam mutet for-
matum, verisimil us est factum esse incapace omniū harum formarum & qualitatum, atq; adeo
non solum quoad formam, sed etiam quoad materi-
am esse cœlum alterius rationis & ordinis ab om-
nibus inferioribus corporibus. Quod si quis dicat,
hanc incapacitatem peregrinarū impressionum
corrumptum non esse tribuendam aut incapaci-
tati materiæ, aut qualitatibus cœlestibus, sed mo-
di informandi formæ: Contra hoc est, quia si mate-
ria habet eandem capacitatem, vix potest intelligi,
quomodo persolū modum informationis reddat
ut ipsum compositum incapax inferiorum qualitatū.
Maxime cum pâsiua potentia ad recipiendas
has qualitates conueniat corporibus ratione mate-
riæ. Et propter hanc causam Aristoteles locis supr
citatis merito existimat sicut ea quæ mutuo trans-
mutantur, communem habent materiam, ita etiam
è conuerso, quæ transmutari non possunt, non habe-
re materiam communem, quia sola diuersitas in for-
ma non potest ad id sufficere. Accedit, quod licet for-
ma cœli habeat talem informandi modum, vt natura
sua postulet inseparabilitatem subiecto quod in-
format: tamen per hoc ipsum sufficienter indicatur,
materiam illi formæ subiectam debere esse diuersa
rationis. Quia potentia distinguntur per actus, sed
formaliter modo informans, est actus longe diuersus

ratio-

Quorū
dam respō-
sio refuta-
tur.

XVII
rationis à forma generabili, & postular in subiecto conditions longe diuersas, nempe inseparabilitatem & plenam satietatem (& ut ita dicā) perpetuam quietem sub tali actu: ergo potentia seu materiaz ordinata ad huiusmodi actus distinctas sunt.

Vltimo possunt rationes non minus efficaces sumi ex eo quod cœlum est ingenerabile naturali generatione, hactenus enim solū incorruptibilitatem eius pôderauimus. Si ergo materia aeris & Solis, verbi gratia, esset eiusdem rationis, esset nunc materia aeris capax formæ Solis, & carens illa, & appetens illam, non enim est minor ratio de illa, quam de alijs formis quarum est actus. Ergo quantum est ex parte caufa materialis, cœlum re vera est generabile ex aere, ergo simpliciter est generabile. Patet cœsequentia, tūm quia hæc denominatio maximè sunitur ex parte materiaz, tūm etiam, quia potentia pâsiuæ naturali correspontet potentia actua naturalis, alias superflua esset & otiosa talis potentia in rē natura. Vel certe quanuus de falso non daretur talis vis actua, non tamen repugnaret dari intra ordinem agentium naturalium. Atq; ita quantum est de se cœlum est naturaliter generabile. Quin potius nulla ratio reddi posset: cur cœlum ipsum aut Sôl non possit ex materia sibi applicata generare sibi simile, quia duratur natura subiectum continens in potentia illam formam & carēsilla: ergo illa forma factibilis est per educationem de potentia talis subiecti: ergo & in suo esse & gradu finita est, & in modo quo fieri potest: ergo per virtutem finitam agentis naturalis educi potest: cur ergo non est in cœlo aut in Sole talis virtus ad generandum sibi simile? certe non potest illa ratio philosophica a signari. Cum ergo cœlum sit ingenerabile, forma eius talis est, vt nec possit educi de potentia materiaz, neque illi vñiri per generationem: ergo non continentur in potentia illius materiaz quæ est subiectum generationis, neque illam respicit, aut actuare potest: ergo è contrario materia, quæ subiicitur tali formæ, natura sua est subiectum incapax generationis, & consequenter est diuersæ naturæ ab alia materia, quæ est generationis subiectum. Atq; hæ rationes, quanuus exempli causa de materia cœli faciat, tamen vniuerse & formaliter procedunt de corpore ab intrinseco incorruptibili, quæ magis confirmabunt soluendo secundum fundamentum prioris sententiaz.

XIX Fundamentum ergo secundum prioris sententiaz ex confirmatione præcedentis assertions solutum est, iam enim satis ostendimus, quomodo ex corporis incorruptibilitate, si omnino naturalis & intrinseca sit, inferatur diuersitas materiaz: & omnia, quæ in cursu illius fundamenti attinguntur, sigillatim sunt à nobis tractata & expedita. Exemplum autem quod ibi adducitur de indissolubili vñione humanitatis Christi, nihil ad rem præsentem refert: non enim negamus aliquam vñionem posse esse indissolubilem natura sua, sed dicimus, huiusmodi vñionem formæ cum materia esse indicium diuersitatis non solum in forma, sed etiam in materia: tūm quia potentia proportionatur actu, tūm etiam, quia talis vñio postulat materiam incapacem peregrinarum impressionum.

Comparantur materia cœlorum inter se.

XX IN confirmatione vero illius fundamenti petitur specialis difficultas de materijs cœlorum, an inter se etiam differant specie, in qua loqui possumus, vel supponendo cœlestia corpora esse eiusdem speciei, vel ex hypothesi, quod differant specie: & vt s'pē dixi, nihil ad præsentem questionem refert, quid de facto in hoc verius sit, nam satis est loqui de possibili, in quo non est dubium, quin possint dari corpora incorruptibilia & eiusdem & diuersæ speciei. Si ergo loquamur de corporibus habéti bus formas eiusdem

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

rationis, nulla superest questio, quin materiaz debent etiam esse eiusdem rationis essentialis, quia non habent, vnde distinguuntur. Neque talis conuenientia in materia potest obstat incorruptibilitati talium corporum, quia simile non patitur à simili, vnde inter talia corpora non potest esse naturalis actio & transmutatio, nec materia vñius appetit formam alterius, cum sint eiusdem speciei. Et quoad hoc eadem est ratio de diuersis corporibus, quæ de diuersis partibus homogeneis eiusdem corporis: partes autem eiusdem corporis homogenei distinctas habent portiones materiaz, eiusdem tamen rationis, sicut sunt formæ. Non est autem improbabile, hanc singularem materiam talis speciei esse naturaliter coaptata & proportionata huic singulari formæ, & cum ea habere peculiare vinculum, & propriam indiuidualem habitudinem, quanquam id incertum sit, parvumque ad rem præsentem referat.

Dificultas ergo in prædicta confirmatione tacta procedit supponendo distinctionem specificam inter huiusmodi corpora, siue illa intercedat inter corpora integræ, qualia sunt, verbi gratia, cœlum Empyreum & cœlum Lunæ, quæ specie differre longe verisimilius est, siue se habeant vt partes eiusdem corporis, vt sunt astra respectu aliarum partium corporum cœlestium. De his ergo omnibus est difficultas, quia si ratio facta est efficax, æquæ probat, materias omnium corporum incorruptibilium specie differentiæ esse etiam specie differentes, quod videtur incredibile.

In hac re diuersi sunt discipuli D. Thomæ, nam Capitulo quem Soncinas & alij lequuntur, non existimat esse admittendū illud cœsequens, quia vt materiaz sint specie diuersæ, non satis est formas esse specie distinctas, cù constet in h;s rebus inferiorib. eandem materiam recipere varias formas: oportet ergo vt sit diuersitas in modo informâdi, omnes autem formas cœlorum conuenient in eodem modo informandi inseparabiliter, & explédo appetitum materiaz: ergo, quanuus in gradu essent alii illæ formæ differant, nihilominus materia omnium est vna, quia respicit oēs veluti sub vna ratione formalis, quæ sumitur ex modo informandi, sicut materia inferiorum corporum est vna, quia respicit plures formas, quatenus conueniunt in alio modo informandi, scilicet separabiliter. Vnde Aristoteles quanuus dixerit corruptibile & incorruptibile differre generè, nūquam tamen dixit incorruptibilia inter se differre etiam generè phisico: non ergo differunt in materia. Tandem illa omnia corpora, sicut sunt incapacia alterationum corrupti, ita sunt capacia earum mutationum, quæ corruptiōem non afferunt, vt motus localis, & pâsiuæ illuminationis: ergo signum est habere materiam eiusdem rationis.

At vero Caietanus concedit sequelam argumenti, & docet omnia corpora incorruptibilia specie diuersa habere non solum formas, sed etiam materias specie diuersas. Et in ea sententia magis consequenter loquitur, quia rationes factæ eandem efficacitatem in præsentis habent. Nam si materia cœli crystallini, verbi gratia, est eiusdem rationis cum materia cœli Empyrei: ergo est naturaliter capax formæ eius, & dispositionum omnium, quæ ad illam requiruntur: ergo forma cœli Empyrei, quantum est ex se, & ex parte talis subiecti, educi potest de potentia eius: ergo cœlum Empyreum naturaliter est generabile, & è contrario crystallinum cœlum erit naturaliter corruptibile & transmutabile in aliud. Patet consequentia, quia materia dicitur esse de se indifferens ad omnes illas formas, & per proprias vniuersaliter dispositiones determinari ad illas: ergo erit tanta repugnantia inter dispositiones, sicut inter formas: ergo per illas dispositiones poterit materia illa præparari ad abiiciendā vnam formam, & recipiendam aliam. Negi ad hanc transmutationē videtur necessaria.

XXII.
Quorūdam
in hoc sen-
tientia.

Materiaz
diff. um or-
bium inter
specie dis-
persa.

A a 3 ria con-

ria contrarietas positiva & perfecta, sed sufficiet propria oppositio priuaria cum naturali repugnancia & incompossibilitate formarum, & propriarū qualitatū, vel dispositionum. Quod si ex parte potentia passiuæ naturalis, hoc totum verum est, nulla ratio afferri potest, cur potentia actiua naturali illi potentia passiuæ correspondens sit impossibilis: imo nec reddi potest ratio, cur de facto non reperiatur in cœlis. Igitur quod tali corpora sint ad inuicem impassibilia illi passione, qua ad corruptionem vel generationē disponat, prouenit ex eo, quod vnumquaque habet propriam materiam ita accommodatam & commensuratam propriæ formæ, dispositioni, busillius, vt sit prorsus incapax aliarum, vnde necessario fit, tam esse diueras specie materias horum corporum, quam formas eorundem.

XXIV. Quocirca quamvis verum sit, omnes materias cœlorum in hoc conuenire, quod ordinantur ad formam inseparabiliter informantem, tamen hæc conuenientia non potest esse in eis specifica, sed generica, & ex illa infertur diuersitas specifica. Nam vt vnaquæque materia in se abiliter coniungatur propriæ formæ, necesse est, vt ex vi sua entitatis & essentie cum sola illa possit naturale vinculum costrahere: nam si esset indifferens, hoc ipso posset suam formam dimittere, & alteri repugnanti cohædere. Igitur respicere formam inseparabiliter informantem, nihil aliud est, quam determinate respicere propriam & vnicam formam, & è contrario, quod forma inseparabiliter informet, ideo est, quia talem respicit potentiam qua illo actu contenta est, neq; alium appetit, quia alterius non est capax. Neq; alia ratione intelligi potest, quod vnaquæque forma cœli sentiet appetitum propriæ materia. Et ergo in hoc magna dissimilitudo inter materiam reru corruptibiliū & incorruptibiliū, nam illa ideo respicit formam separabilem, quia ex se indifferenter respicit plures formas inter se repugnantes, vnde ipsamet separabilitas formarum requirit vnitatem in materia, & talem capacitatem, quæ non omnino expletatur vna velalia forma. At vero materia vniuersalique cœli ideo respicit formam inseparabilem, quia non respicit aliam, nisi suam, & ideo illa satiatur, quia non est capax aliarum, neq; indifferens, sed ex visuæ essentie est determinata ad talem formam. Neq; Aristoteles huc sententia repugnare potest, cum ille generatim dixerit, illa differre materia, quæ non sunt inuicem transmutabilia. Quod vero 10. Metaphys. dixerit corruptibile & incorruptibile differre generare, non impedit, quo minus ipsa etiam incorruptibilia possint dici inter se genere Physico differre, si hoc nihil aliud sit, quam differre materia: si vero illa locutione plus indicetur, sic speciali ratione dicuntur differre genere corruptibilia corpora ab incorruptilibus, potius quam incorruptibilia inter se, quia in mirum illa sunt diuersorum ordinum, hæc vero vnum gradum constituant. Item materia cœlorum, & elementorum differunt quodammodo genere Physico, quia vna materia est subiectum generationis, tota vero alia materia est incapax generationis, & ita est etiam maior similitudo specifica & subalterna inter materias cœlorum inter se, quam cum materia horum inferiorum. Et illa conuenientia satis est, vt in aliquibus mutationibus localibus aut perfectius conuenire possint, vt per se constat. Atque ita sufficiens factum est fundamentis aliorum, & nostra sententia confirmata.

Tertia assertio, qua Diuina Scriptura testimonijs satisfit.

XXV. Dico tertio: Ex diuinis scripturis colligi non potest cœlos esse factos ex materia elementorum & consequenter nihil est in Scriptura sacra, quod

proposita Philosophicæ veritati repugnet. Hæc assertio excedit quidem limites Metaphysice, nos possumus tamen eam prætermittere, tum ut satisfaciamus fundamenitum oppolita sententia, tum etiam ut breuiter attingamus materialem causam totius vniuersi corporei, & conditionis eius, in quo non solum Theologi, sed etiam Philosophi à principio laborarunt. Primum ergo, quod attinet ad cœlum Empyreum, conclusio est extra controveriam: nam Theologi, qui cœlum illud admittunt, in primo momento creationis rerum docent fuisse creatum simul cum terra: illudque aut significari, aut saltē comprehendi in verbis illis: *In principio creauit Deus Cœlum*. Vnde, saltem quantum ad hoc corpus, sine vñtatione la difficultate Theologica procedunt omnia dicta de materia cœli. Propter quod etiam Theologi docent, illud cœlum in fine mundi, neque effigie comburendum, neq; innuandum, quia semper est purissimum, & clarissimum, prout sedem Beatorum decet. Philosophi vero nihil de illius cœli existentia cognoscere potuerunt; quia nec motum habet, nec illuminationem, aut manifestat influentiam, qua posse à mortali bus humano discursu inuestigari.

De alijs autem cœlis probatur conclusio, quia nulla ratio cogit, vt nomine cœli in citatis verbis vnum tantum corpus celeste, illudq; supremum & Empyreum intelligatur, nā frequens & visitatus modus loquendi habet, vt nomine cœli simpliciter dicitur, totus ordo cœlestium corporum comprehendatur. Qui mos etiam est frequens in Scriptura: eo vel maxime, quod illud singulare in Hebreo plurale est, eo quod vox Samaim singulare caret, & in alio loco in plurali transfertur, Plal. 101. *Initio tu, Domine, terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cœli*: vbi significatur, omnes celos simul cum terra fuisse conditos. Nec vero obstat, quod paulo post in eodem capite primo Genes. dicitur, Firmamentum factum fuisse secundo die, & appellatum cœlum, & Solem, Lunam ac stellas, quarta die fuisse creatas: hoc (inquam) non obstat, tum quia probabilius est hæc non fuisse creatæ secundo & quarto die quantum ad substantiam, sed solum quoad quædam accidentia munera, vt paulo post indicabimus: tum etiam quia illud firmamentum, de quo secundo die fit mentio, non est aliud ex corporibus incorruptibilibus de quibus loquimur, vt mox declarabimus. Verisimilis ergo est nomine cœli comprehendisse Moysen omnes orbes celestes, & maximè locutum fuisse de cœlo hoc visibili, quod humanis oculis conspicitur: hoc enim præcipue egit in eo opere, vt Deum osteneret creatorum omnium visibilium, sicut annotavit Hieronymus epistola 132. ad Cyprianum. Non est ergo credendum incepisse Moysen narrationem suam à creatione solius cœli inuisibilis: comprehendit ergo sub illa voce omnes celos visibles, vt interpretatur etiam Basilius homil. 2. Hexameron. Imo probabile fatis est nomine cœli comprehendisse omnia corpora vñq; ad aerem inclusiva: est enim frequens in Scriptura, vt nomine cœli comprehendatur aer. Psalm. 103. *Extendens cœlum, sicut pellem, quæq; aquæ superiora eius*. Et frequenter in Scriptura fit mentione aeron, seu volucrum cœli, id est aeris: & in eodem loco Genesis dicitur: *Vocavitq; Deus firmamentum, cœlum*: quod firmamentum, vel aeris pars quædam est: vlaerem includit. Sicut ergo paulo inferius dicitur: *Et vocavit aridam terram, & nihilominus eodem nomine (quasi per anticipationem) illam in principio appellauit*: ita etiam de nomine cœli commode intelligi potest.

Atque hinc vterius colligitur, nullum esse argumentum, cœlum fuisse creatum ex aqua, aut totum spaciū a superficie terræ usque ad cœlum Empyreum plenum fuisse aquis, eo quod in illa prima narratione tantum cœli, terræ, & aquarum Moyses mentionem fecerit. Hoc (inquam) argumentum efficacem non

nō est. Primo, quia declaratum iam est, nomine cœli comprehendisse omnia corpora superiora vñque ad aerem. Secundo etiam quia probabilis est expositio multorum Patrum, qui nomine *spiritus* intelligent aerem significari, cum ibidem dicitur: *Et spiritus Domini ferrebat supra aquas*, vt videre licet in Theodoro, quæst. 8. super Genes. & alii, quos in catena Genes referunt Lippomanus. Tertio, quia valde etiam probabilis est multorum expositio, qui putant nomine terræ complexum esse Moysen, quatuor elementa suis litoribus naturalibus, & proprio ordine disposita. Quæ est sententia Basilij, & Bedæ in Examen. & Damascen. libr. 2. de fid. cap. 5. & communior Theologorum; nam sicut nomine cœli totum superiorem orbem, ita terra nomine totum inferiorem mundum comprehendere potuit, ex extremis media subintelligendo. Præsertim, quia (vt Philosophi ait) posito uno contrariorum in rerum natura, neesse est aliud etiam existere: vnde facta mentione creationis terræ, ignis etiam illi extremitate contrarius in situ & levitate, creatus subintelligitur: & in eis comprehendunt media, vel certe sub terra & aqua comprehendunt aer & ignis, quæ in qualitatibus primis extreme illis opponuntur. Addo denique, si ex eo, quod in verbis illis: *In principio creauit Deus cœlum, & terram*, solum elementum terra expresse nominatum est, recte colligitur aerem & ignem non sufficiente creatos, par ratione colligi posse neque aquam tunc fuisse creatam, quia neque hoc de illa narratur, sed statim subditur: *Terra autem erat inanis, & vacua, & tenebra erant super faciem abyssi*, &c. Vnde aliqui hæretici sumperunt occasionem dicendi, Deum non creasse abyssum illam, de qua ibi fit mentio, neque terram illam inuisam & incompositam, quia de his non dicitur, quod creata sunt, sed quod erant, utique antequam creatio rerum fieret. Aiebanque illi verbi significari illud antiquum chaos, quod Philosophi, vel Poetæ excogitarunt, vel materiam primam, quam Plato in creatam existimat, ex qua dicebant Deum creasse cœlum & terram elementarem. Quæ expositio hæretica est. Necesse est ergo, vt sub cœlo & terra aquam etiam intelligamus: vnde sicut proxima sequentia verba: *Terra autem erat inanis & vacua, non intelliguntur de alia terra, quam de illa, quæ creata est in principio: ita ab ysis aquarum, de qua in eisdem verbis fit mentio, in eodem principio simul cum terra creata intelligitur: ergo necesse est sub illis verbis: In principio creauit Deus cœlum & terram*, aliquid aliud comprehendere, præter id quod expresse verba significant: ergo qua ratione comprehenditur aqua, comprehendentur etiam alia elementa.

XVIII. Et quidem si nomine cœli significari intelligamus totum corpus cœleste vñque ad cœlum aereum optime nomine terra significantur terra & aqua, quæ ita sunt coniuncta, vt vnum corpus, & inferiorem mundum quodammodo componat. Nec refert, quod in eo principio, in quo creata sunt, non erant ita disposita, nec habebant omnino eum situm, quem nunc habent, nam satis est, quod quando Moses scripti iam ita essent constituta, vt de eis per modum vniuersus loqueretur. Si vero nomine cœli solum intelliguntur proprii orbes cœlestes, sub terra nomine comprehendentur reliqua elementa ratione iam dicta. Itaque vñroque modo concluditur, nomine cœli & terra ibi comprehendendi totum vñiuersum ex simplicibus corporibus quoad eorum substantiam confitans, sine ornato tamen & dispositione, quam nunc habet. Et hæc est magis recepta expositio Græcorum & Latinorum super Genesim: nec displaceat Augustino 11. de Civit. cap. 33. & lib. 2. con. Maximin. ca. 3. licet aliquid amplius interdum addat, quod ad presentem disputationem non spectat.

XXIX. Ex his constat, nullum posse argumentum colligi ex historiâ creationis mundi, quo suadeatur cœ-

los & elementa ex eadem materia fuisse condita: & si inde non habetur, ex nullo alio Scriptura testimonio id colligi potest: vtrumque autem manifestius fiet, respondingo ad tertium fundamentum prioris sententiae. Expositio igitur illa, que nomine terræ materiam primam intelligit, & ea omnia corpora, præter cœlum Empyreum, formata dicit, quoad priorē quidem partem est Augustini, nō vero quoad posteriorem. Quamvis enim nomine terræ intelligar materiam primam, nō inde fit intellexisse vnam esse & eandem materiam, ex qua formata sunt corpora cœlestia & terrestria, sed solum q[uod] vtraque ex aliqua materia informi creata sunt. Eo vel maxime, q[uod] idem Augustinus liber de Genes. cont. Manich. cap. 7. arbitratur nomine cœli & terra significari materiam informem, ex qua cœlum & terra formata sunt, quæ dicit sic appellari, non quia iam hoc erat, sed quia esse poterat: ergo eadem ratione intelligi potest, sensisse Augustinum aliquam diueritatem in ipsa materia informi præcessisse, ob quam distinctis illis nominibus appellata est. Sed (quod ad rem spectat) rotata illa expositio Augustini est valde Metaphorica, & aliena à sensu historicō, q[uod] i[ll]e debet proprius, & non diuertere ad Metaphoras, præsertim obscuras, & inusitatas. Vnde aliud est dicere nomine cœli comprehendendi angelos, non excludendo proprium sensum vocis, sed addendo contentum comprehendendi in contineti, seu locatum in loco; aliud vero est dicere nomine cœli significari solam naturam angelicā, quod est incredibile, quia illa Metaphora est valde obscura & inusitata, maxime cum eodem capite sepe significet visibile corpus: multo vero incredibilis est nomine cœli significari materiam informem. Atque idem fere est de nomine terræ, quod in toto illo capite elementum terra significat, & haec sola est propria significatio eius, quæ excludi non debet, quamvis sub illa aqua etiam vel alia elementa comprehendantur, vt explicuimus. Et hic est, vt dixi, communis sensus Patroni: mo Tertullianus libr. contra Hermogen. cap. 21. vehementer in illi inuehi: ut, eo quod nomine terræ materiam informem interpretetur. Item alias etiam nomina abyssi, & nomen aquarum significare materiam informem, quod valde repugnat certitudini, & veritati historiæ.

Ad locum autem Sapientie 11. *Manus tua creauit orbem terrarum ex materia inuisa*, duobus modis responderi potest; primo, vt verba illa, ex materia inuisa, non significent materiam causam ordinis temporis præpositam, exstantem creationis orbis terrarum, sed tantum ordinem naturæ, ita vt non proprie significant materiam causam ipsius creationis, sed rerum creatarum, vt sensus sit, *Manus tua creauit orbem terrarum constantem ex informi materia*, quam eadem manus tua condidit, vt ex ea totum orbem formaret. Quæ expositio est consentanea doctrinae Augustini, quæ alii locis ait informitatem materialis non tempore, sed natura, corporum creationem præcessisse, vt infra videbinus. Iuxta hanc vero interpretationem, non oportet vt verbum illud, ex materia inuisa, seu informi (vt ad literam habent Græca) significet a iiqua speciem ultimam materiæ, sed absolute materiam, sive sit vnius generis sive speciei. Secundo, & magis ad literam, respondetur non loquibi Sapientem de prima rerum creatione, quæ non ex materia, sed ex nihilo facta est, sed de ornatu, dispositione, ac rerum distinctione, quæ hic mundus conditus est, & in eo statu & pulchritudine, quam nunc habet, constitutus. Quamvis enim Vulgata Latina veritatem crevit, non tamen sumit verbum illud in eo rigore, quo significat productionem ex nihilo, sed prout significare etiam solet quamcumque effectiōnem, atque ita verbum Græcum κατεστηματι quod ibi respondet, fabricare & condere generatim significat. Vnde per materiam inuisam non intelligitur ibi materia prima (de qua nunquam expressam mentionem fe-

cit diuina Scriptura) sed significantur omnia corpora simplicia, ex quibus Deus hunc modum constituit & ornauit, eo modo quo lapides, & ligna dici solent materia domus, & in vniuersum res quae supponitur ad actionem vel fabricationem, dici solet materia actionis. Dicitur autem illa materia informis, non informitatem substantiali absolute & simpliciter, sed vel accidentaliter propter carentiam lucis, motus, &c. vel aliqua etiam informitate substantiali, quia formæ militorum nondum erant in materiam introductæ: & peculiari ratione dici potuit materia ita quia propter tenebras, quæ erant super faciem abyssi. Potest autem hæc expositio declarari ex Paulo, qui ad praedicta verba sapientiam videretur allusisse, cum scriptit ad Hebreos 11. *Fide intelligimus aptata esse secula verbo Dei,* vbi recte Caieranus aduerterit, Paulum loqui de opere distinctionis & ornatus, & ideo non dicere creata esse omnia, sed aptata esse secula, quia sex diebus Deus aperauit & disposeruit hunc modum, ut ex inuisibilibus, id est, ex latentibus & inornatis corporibus, tum propter tenebras, tum quia terra sub aquis delitescebat, visibilia fierent, id est, in eo statu constituerentur, in quo videri possent, & tam simplicità corpora, quam mista, & præsertim animantia, possent hoc visibili mundo frui.

XXX.
Maior no
tanda.

Præterea ex dictis etiam constat, non colligi ex historia Genesij, totum illud spatium, quod inter cœlum Empyreum & terram iacet, prius fuisse aquis plenum, vt ex eis cœli procrearentur. Abyssus enim sufficienter dicitur de toto elemento aquæ, quod tunc circumdabat terram, & tenebris erat circumfusum: super illud autem erat aer, & alia corpora celestia. Verba autem illa D. Petri, *Cœli erant prius & terra de aqua, & per aquam confitens,* nihil ad rem faciunt, tum quia ibi non est sermo de cœlo & aethereo; sed aereo, tum etiam quia non cœlum, sed terra dicitur confidere Dei verbo de aqua, & per aquam, non quidem quoad substantiam suam, sed quoad statum quem nunc habet, vt habitabilis sit, & fructifera esse possit, ut latius exposui in 2. tom. 3. par. disp. 57. sect. 2. Quod denique Hebraicum nomen, quod cœli nominantur ex aquis sumptum sit, non ideo est, quia cœlum conditum sit ex aqua, sed quia cœlum interpolatum est inter aquas, vt diuiderer aquas ab aquis.

XXXI.
Vapor a
quæ non
fuit materia
ex qua cor
porum inter
empyreum
& terram
fuerunt.

Ecclesiastici
locus expo
nitur.

Nec probabilior est alia sententia, quæ omnia, præter cœlum Empyreum & terram, facta esse dicit ex aquo vapore, nam si ille vapor aqueus distinctum quid est ab aqua, repugnat id Scriptura, quæ aquam dicit fuisse creatam super terram, non aqueum vaporem. Repugnat etiam rationi, quia ille vapor non potest esse nisi aliquod mixtum imperfectum: est autem contra rationem, dicere quod mixta fuerint facta ante corpora simplicia. Vnde etiam repugnat omnibus antiquis expositoribus, quia nullam mentionem fecerunt illius vaporis aquæ in primo instantio cum cœlo & terra creati. Néque testimonia Scriptura, quæ ad id confirmandum afferuntur, quidquam efficiunt, nam quod Ecclesiastici 24. Sapientia de se dicit, *Sicut nebula texti omnem terram;* duobus modis ad literam exponitur. Primo, vt non significetur aliud opus peculiare diuina sapientia, sed eius presentia & maiestas, quæ replet omnem terram: quæ per similitudinem & Metaphoram nebula declaratur: quémadmodum re ipsa interdum Deus exhibebat prædictam suam in specie nebula in tabernacula: & iuxta hunc sensum nebula in dicto testimonio non est ablatiu casus, sed nominatiui. Alter sensus est, vt non formaliter (vt ita dicam) sed effectu dicitur sapientia obtexisse terram nebula, & sic referri potest ad primam creationem mundi, quando tenebrae erant super faciem abyssi, vel referri potest ad continuam successionem tenebrarum & noctis post illuminationem Solis, quod indicare videntur proxime antecedentia verba: *Ego feci in cœlo ut orretur lumen indecens & sicut nebula texti omnem terram.*

Alia autem verba Job. 38. *Quis conclusit os̄is mare,* &c. solum commendant diuinam omnipotentiam, *lob. 10. 11. 12.* quam in locum unum, quæ primo die quasi erupebat, ut vniuersam terram circumdaret. Cum vero subditur, *Cum ponerem nubem vestimentum eius, & caligine obvolverem,* nihil aliud significatur nisi quod Genes. 1. dicitur: *Et tenebrae erant super faciem abyssi.* Potest autem aliquis ex eo loco anfanum fumere opinandi, fuisse tunc aquam circumdatam densissima aliqua nube, quæ erat causa illarum tenebrarum: & ideo dici, fuisse nubem quasi vestimentum aquæ, &c. Que opinio licet vera esse admittatur, non oportet fingere nubem illam repleuisse omnia superiora loca usq; ad cœlum empyreum, sed tantum fuisse iuxta aquam in densitate & magnitudine, quæ sufficeret ut aquam caligine obvolveret. Quod si ita fortasse factum est, facile ratio redditur tenebrarum, quæ tunc erant super faciem abyssi, non tamen facile redditur ratio, cur Deus voluerit in primo instanti illam nubem creare, & aquam illa tegere. Nec verbâ illa cogunt, ut nubem propriè intelligamus: nam aer caliginosus & tenebrosus qui aquam circumdabat, potuit per Metaphoram nubes appellari. Quod si hoc ita est, causa tenebrarum esse potuit, vel quia Deus non indidit lucem Soli in primo instanti, vel quia non concurrit cum illo ad illuminandum. Ut cuncte tamen id sit (hoc enim ad rem præsentem non spectat) nulla potest assignari materia, neque ullum corpus, ex quo corpora celestia, & elementa condita fuerint.

Ad aliam confirmationem de aquis supra firmatum, omisso multis que de illa quæstione disputari possunt, & eruditæ tractantur à Benedicte Peperio libr. 1. in Genes. in operâ secundi dicit, ea mihi sententia placuit semper quæ negat esse supra cœlos æthereos veras & elementares aquas, quæ oppotuit non habet in Scriptura sufficiens fundatum, quo sublatu constat, sententiam illam esse ab omniratione Philosophica alienam. Maior nunc solum ostenditur, declarando locum Genesij: constat enim ex omni interpretatione sententia, & ex proprietate vocabuli *varia* firmamentum non significare unum tantum corpus, sed totam hanc expansionem cœli tam aerei quam ætherei, de quo toto dictum est. Extenders cœlum sicut pellem. Quoniam vero in illa expansione variae sunt partes, aliquid interdum & tributur secundum partem supremam, ut cum dicitur Deus posuisse stellas in firmamento cœli, interdum vero secundum partem infimam: & sic dicitur Deus posuisse firmamentum, id est hanc infimam regionem aeris, in medio aquarum, scilicet et pluvialium & terrestrium. Et eodem modo additur in citato loco: *Qui tegis aquas superiora eius:* superiora enim vocat respectu nostri, non respectu supremorum corporum: & de his aquis ac cœlo aereo, facilimo negotio exponi possunt omnia Scriptura loca in quibus fit mentio aquarum supra cœlos existentium. Atq; hanc interpretationem satis indicat Hieremias cap. 10. dicens: *Qui facit terram in fortitudine sua, preparat orbem in sapientia sua, & prudentia sua extendit cœlos:* Ad vocem suam dat multitudinem aquarum in cœlo, & eleuat nebula ab extremitatibus terre, & cap. 51. Dante eo voceni, multiplicantur aquæ in cœlo qui levat nubes ab extremo terre. Objiciunt aliqui quod cap. 2. Genes. condito iam paradise dicitur, *Nondum pluerat Dominus super terram:* vnde colligunt pluviales aquas non potuisse elevari, & diuidi ab inferioribus secunda die. Propero quod aliqui concedunt non fuisse secunda die sublatos vapores & nubes usque ad medium regionem acri, sed solum fuisse designatum aereum vt diuiderer aquas ab aquis. Sed non placet, tum quia Scriptura dicit eo die factam esse diuisionem aquarum: tum etiam quia seclusa hac diuisione & subleuatione aquarum, illa designatio aeris nihil est nisi fortasse aliqua denominatio extrinseca. Nec video vim collectionis illius argu-

argumenti, non enim statim ac vapores aquæ ascendent ad medium regionem aeris, ita disponuntur vsib[us] pluia; maxime cum Iob. 26. scriptum sit, *Qui loquitur aquas in nubibus suis, ut non erumpant pariter deorsum.*

Vltima confirmatio illius sententia sumebatur ex innovatione mundi futura in die iudicij, in qua colum comburendum est iuxta Scripturam, de qua re disputauit late in 2. tom. 3. disputat. s. 8. sect. 2. vbi ostendit, in die iudicij non esse cœlestis corpora secundum substantias immutanda, sed solum secundum aliquam accidentia pertinentia ad perfectionem statu gloriæ, ignemque conflagrationis non ascensum supra cœlum aereum: vbi & locum Petri, & alia Scripturæ testimonia fuse exposuimus, quæ hic reperire non est necesse.

SECTIO XII.

Vix materia, cœlestis ne an elementaris perfectior sit.

I. Vm ex dictis constet nihil in Scripturis reperi quod cœlorum incorruptibilium, & creationi ex nihilo repugnet; consequens fit eam sententiam quæ affirms cœlum habere materiam diuersæ rationis à materia generabilium, Philosophicæ doctrina magis esse consentaneam, & Catholica nihil repugnare. Quæri vero subinde potest, quænam illarum materialium perfectior sit: non enim sunt aquæ perfectæ, cum specie differant, vt insuperioribus dictum est.

II. Et quidem, comparando materias colorum inter se, certum est illam esse perfectiorem materiam, quæ naturæ sua destinatur ad nobiliorum formam recipiandam. Probatur, quia illa est potentia nobilior que ad nobiliorum actum natura sua ordinatur: sed qualibet materia cœli ordinatur ad suam formam ut ad actum sibi adæquatum: ergo illa est nobilior que est ad nobiliorum formam. Nec in hoc occurrit aliqua probabilis ratio dubitandi.

III. Difficultas vero est comparando materiam rerum generabilium ad materiam incorruptibilem ut sic, quænam illarum minus perfecta sit. Erratio dubitandi est, quia se habent ut excedens & excelsum, nā materia cœli est determinata ad formam quandam perfectissimam; materia vero inferiorum corporū est indifferens ad formas etiā imperfectissimas. Item materia cœli est semper ac necessario coniuncta suo actu: quo sit ut tam secundum entitatem suam, quæ secundum unionem ad suum actum sit omnino incorruptibilis: alia vero materia licet secundum entitatem sit incorruptibilis, tamen secundum unionem mutatur. Tertio, prior materia non est subiecta priuationi: unde nec secundum eam rationem corrupti potest: posterior vero semper est subiecta alicui priuationi, imo infinitis priuationib[us], secundum quas corrupti potest, vt Aristoteles dixit i. Physic. Quartto, prior materia semper est plene satiata, quia semper est plene actuata: unde aliam formam non appetit, prater eam quam habet: quare non habet appetitum per modum desiderij, sed solum per modum amoris & quietis: altera vero appetit & quasi desiderat alias formas quas non habet: & ideo & turpis, & malefica ab Aristotle primo Physicor. text. 81. appellatur, & principium corruptionis dicitur. Metaphysic. text. 22.

At vero materia rerum corruptibiliū cœlestem superat in hoc, quod simpliciter est capax nobilioris forme quam illa: inquitur esse capax nobilissime forme omnium quæ esse possunt, scilicet animalia rationalia: sola autem hæc excellentia videtur maioris momenti, magisque pertinere ad absolutam perfec-

tionem materiæ, quam omnes aliae enumeratae. Nam perfectio potentia non ex quoconque, sed ex nobilissimo actu pensanda est: ergo quamvis materia generabilium sit capax plurium formarum, inter quas quædam sunt ignobiliores formis cœlestibus, tamen quia in toto illo ordine formarum sunt aliae, vel saltem aliqua nobilior omnibus cœlestibus formis, hoc satis est ut hæc materia absolute nobilior iudicetur. Et confirmatur, quia etiam materia generabilium excedit in amplitudine & capacitate lux potentia, quæ etiam per se confert ad perfectionem potentia passiæ, vt intellectus, quia in genere potentia cognoscitur: potentia perfectissima est, plures potest recipere formas: ergo si aliunde adiungatur quod illa amplitudo materiæ sub se complectitur nobilissimam formam, erit absolute talis materia nobilior.

Nihilominus omnes authores qui distingunt has materias, cœsent cœlestem esse nobilorem, imo communiter materia hæc generabilium reputatur infima rerum omnium, quæ esse possunt, etiam per potentiam Dei absolutam, intra genus substantiarum. Quod sentit Richard. quodlib. 2. quæst. 5. & Aegidius in quodlib. 3. quæstionē 5. Durand. in 2. distinct. 12. qu. 1. & ibidem Richard. quæst. 2. & inclinat Scotus quæst. 2. ad argumenta, quamvis dubius sit idem tenet Thomas de Argentia in 1. distinct. 44. quæst. 1. articul. 2. Abulensis in cap. 22. Matthai. quæst. 222. Et ratio est, quia in genere loquendo, maxima imperfectione est potentia passiæ, si cum perfectione actus eiusdem conferatur: ergo inter potentias passiæ substantiales illa est imperfectissima, quæ de se est maxime passiva, atque adeo maxime indifferens ad recipiendum quælibet actum, siue perfectum, siue imperfectum. Et confirmatur, ac declaratur in huc modum; nam materia generabilium sub minima forma conservari potest: ergo signum est, illam esse minime perfectionis & exitatis. Tandem, materia cœlestium corporum est incapax omnis alterationis, & peregrinæ impressionis: ergo signum est esse in altiori ordine constitutam. Vnde licet in potentia actus perfectio attendatur penes actum perfectissimum, non autem in passiis, nisi extera paria sint; sed considerandus est proprius & adiquatus actus earum, & præcipue modus actuandi. In quo etiam excedit materia cœlestis, quia respicit actum inseparabiliter informantem: materia autem corruptibilem respicit formam informantem separabiliter: & ideo quælibet materia cœlestis perfectior est materia elementari.

Quod vero de potentia absoluta nulla posse creari materia inferior haec, non est adeo constans & certum; nam si concipiamus materiam capacem formæ lapidis, verbi gratia, & ad illam ita determinatam, ut sit incapax omnium perfectionum, illa sine dubio estesse minus perfecta, quam materia generabilium, quæ nunc est. Nihilominus probabilior videtur communis sententia, quia, vt dixi, hæc materia videtur esse summæ potentialitatis, & prope nihil, vt Augustinus dixit. Nec videtur possibilis materia capax unius formæ corruptibilis, quæ ex se non sit etiam capax aliarum: tum quia omnia formæ corruptibiles conueniunt in hac ratione separabiliter informantib[us], quæ est sufficiens ad constituendam ultimam quandam speciem materiæ, sub qua non potest essentialis divisione intelligi: tum etiam quia hoc ipso quod materia coniungitur formæ corruptibili, est subiecta priuationi, & consequenter capax diuerfarum formarum, & contrariarum dispositionum: & ideo non potest talis materia esse determinata ad formam, neque esse capax unius, quin sit etiam omnium repugnantium, quæ illam ex se pellere possunt ab eodem subiecto. Et ideo materia corruptibilem non solum minus perfecta est, quam cœlestium, sed etiā infima omnium, quæ esse possunt.

V.
Cœlestis
materialia
gepræbant
rator inferior
rit.

VI.
Num infi-
teria hac ma-
teria alia
quæ sit esse
inferior.

SECTIO XIII.

Qualis causalitas materia incorruptibilium corporum.

I.
Materia celestis suam circa compositum ex formam exercet causam.

Superest dicendum de causalitate materialis, quam exercet materia corporis incorruptibilis. Duas autem causalitates materiarum circa substantiam supra distinximus: unam quoad constitutionem: alteram quoad effectiōnem. De priori est certum exerceri à materia celesti circa suum compositum, & consequenter etiam circa formam eius. Nam illud compositum tale est, ut essentialiter constet ex sua materia & forma: ergo ab illa essentialiter pender, tanquam ab intrinseco & essentiali principio, & materiali causa componente. Forma item celestis est, ut extra suam materiam conseruari non possit: pender ergo ab illa esse tanquam à subiecto, in quo sufficiuntur, exerceri ergo illa materia circa talē formam causalitatem suam. Ex quo etiam fit, materia illam exercere hanc causalitatem media vniōne formae celi cum illa materia, nam illa etiam vno pender essentialiter à tali materia, & mediante illa forma, & totum compositum ab eadem materia, neque præter illam est necessarius alijs modus, qui fit causalitas materiarum, ut ex superioribus facili probari potest; nam quoad hoc eadem est ratio corporis incorruptibilis, & corruptibilis.

II.
An in celi effectione materia alia qualiter co-
currit.

De altera vero causalitate quoad effectiōnem potest esse difficultas, an in aliquo vero sensu dici possit, materiam celi in suo genere materialis cause concurrere ad effectiōnem celi. Et ratio difficultatis est, quia ccelum, & in universum corpus incorruptibile, sit tantum per creationem: ergo effectio illius est ex nihilo, ergo nulla potest dari materialis causa illius effectiōnis, repugnat enim illa duo. Et confirmatur, nam effectio celi est (vita dicam) totalis effectio substantiae celi, etiam quoad materiam, sed non potest materia esse causa materialis effectiōnis sui ipsis, hoc enim repugnat in omni genere cause, excepta finali, quia in aliis, causa supponit esse, ergo non potest materia esse causa effectiōnis celi. In contrarium vero est, quia cum ccelum sit, forma eius sit dependenter à materia, nam in esse pender ab illa: ergo & in fieri, ergo effectio totius celi pender à materia. Probatur hæc vltima consequentia: nam ab eadem materiali causa pender effectio totius compositi, à qua pender effectio formæ: maxime quando talis est forma, ut non fiat nisi unita materia, sed effectio formæ celi pender in genere cause materialis à materia: ergo & effectio totius compositi. Minor patet ex dictis, nam si forma pender in fieri à materia: ergo effectio eius pender à materia. Item, quia talis est illa forma, ut naturaliter fieri non possit nisi unita subiecto. Vnde per eandem actionem sit, qua vnitur subiecto, & per eandem actionem vnitur, qua sit: sed actio unitiva essentialiter pender à subiecto, ad quod sit unitio: ergo. Maior autem videntur etiam clara, quia compositum non fit nisi per unionem formæ cum materia: ergo si illa actio pender à subiecto, etiam effectio compositi pender à subiecto. Item, non alia ratione compositum corruptibile fit per actionem dependentem à materia, nisi quia forma eius sit vel vnitur materia per actionem dependentem ab illa: sed ostensum est idem contingere in corpore incorruptibili: suppono enim formam talis corporis non esse substantem, sed materialē & dependentem à materia: quia forma propriæ non fit, sed comproducitur composito: & ideo eadem actione qua illa fit & vnitur, fit etiam compositum.

III. Hæc difficultas non procedit de creatione celi,

quatenus ad materiam eius terminatur, sic enim constat non esse materialem causam eius, sed terminatur. Procedit de illa celi productione, quatenus formaliter terminatur ad formam eius, & ad unionem formæ cum materia, & ad compositum, quatenus ex illa resultat, an, videlicet, illa actio quantum ad illam partem (ut sic loquar) habeat propriam materiam causam: argumenta enim posteriori loco facta videntur affirmantem partem conuincere. Vnde posset quis ex cogitare, sicut corpore incorruptibile est compositum ex duabus partibus, ita effectiōne eius esse compositam ex duabus partibus seu dependentiis partialibus, quarum altera ad materiam absolute, altera vero ad formam, ut informantem materiam, atque adeo ad compositum ut sic, terminetur. Actio enim proportionata est termino cum quo identificatur: ergo sicut terminus compositus est, ita & actio seu dependentia. Illa ergo actio ratione eius partis quæ ad materiam terminatur, non habet causam materialē, ut dictum est: quod alteram vero partem videntur habere illam, idque sat probari argumentis factis. Sed in hac sententia difficile est ad explicandum, an illæ sint duas actiones, vel una: nam si sunt duas, altera erit creatio materiae; altera vero generatio, vel eductio forme de potentia materiae: ut vero est una, erit veluti mixta & composta ex creatione & eductiōne, & non appetet, quomodo duas illæ partiales actiones vniāntur ad compositionem unam.

Quapropter dici aliter potest, actionem illam esse unam & indivisiabilem, qua primo & per se producitur totum corpus incorruptibile, & comproducuntur partes: quæ actio non potest habere causam materialē, eo quod fit omnino ex nihilo. Atque ita fit, ut materia horum corporum nullo modo concurrat materialiter ad productionem eorum. Sed in hac sententia etiam est creditu difficile, quod actio terminata ad rem compositam sit in se indivisiibilis. Nam ratio supra facta videntur probare oppositum, quia actio identificatur cum termino productiōis: ergo sicut terminus coalescit ex partibus, ita necesse est integrum actionem productiōis ipsius termini consurgere ex partialibus actionibus productiōis, seu comproductiōis partium ipsius termini.

Est igitur aduentum, dupliciter posse actionem aliquam dici indivisiabilem: uno modo, quia non est composita ex partibus, sicut est indivisiibilis creatio angelorum; & hoc modo non potest dici indivisiibile productio celi, ut recte probat ratio facta. Alio modo dici potest actio natura sua indivisiibilis, qualiter constet ex partibus, non tamen potest nisi induciiblitas seu inseparabilitas fieri, neque una pars fieri aut manere potest sine alia, nec per se sola, sed simul cum tota actione. Atque hoc modo existimo esse unam & indivisiabilem actionem quia creaturam, & concretam materia & forma eius. Quidquid enim fit de potentia absoluta, quod infra videbimus, tamen ex natura rei ita pender creatione materiae celi a actuali informatione seu unitione formæ, ut non possit naturaliter esse illa effectio materiae nisi consortio alterius partialis actionis, qua in illam introducitur forma; neque econverso illa inducit formam possit per se fieri per modum totalis actionis, sed solum per modum partis componentis unitate actionem simul cum productione materiae. In quo differt effectio incorruptibilis corporis à productione corporis corruptibilis, nam in corpore corruptibili actio qua creaturam materia, potest eadē manere, variata actione qua inducitur forma, vel secundum numerum, vel etiam secundum speciem; quāvis oporteat ut aliqua maneat vel succedat; & contrario, actio inducīta forma potest per se fieri per modum totalis actionis, sicut fit generatio, ut infra latius declarabimus, tractando de eductiōne formæ.

Hoc

Hoc ergo supposito, ad difficultatem propositam dicendum est, actionem illam integrum & individuabilem a solute & simpliciter non pendere à materia in genere causa materialis, quia illa actioni ut si nullum subiectum supponitur, nihilominus tamen factum est illam actionem, quantum ad eam partem, qua est comproducit formam, pendere à materia subiecto, & causa materialis: hoc enim recte probat diuersus supra factus. Nec vero inde fit, illa actionem quodam aliquam partem esse generationem aut propriam educationem formae de potentia subiecti, nam haec ratio solum conuenit illi actioni que per se ac separatis, & per modum totalis actionis fieri potest: illa autem partialis actio concreatio dicenda est, quia natura sua est pars unius totalis actionis quae est vera creatio. Nec repugnat concreatio ut sic, pendere à subiecto & materiali cauila, quantum ad eam rationem seu partem, secundum quam dicitur concreatio; sicut etiam, quatenus est partialis concreatio materia, vnde: suo modo à forma & vnione eius. Quod nullum aliquid est dicere, quam dari quandam creationem totalem, quia constat ex partibus materiali & formalis proportionat spartibus, quibus constat terminus eius; quod verissimum est. Atque ita factum est omnium rationibus dubitandi, intelligeturque melius haec omnia ex dendis infra de creatione, & de educatione formarum substantialis, ubi plura de hac difficultate dicam.

SECTIO XIV.

Vtrum in rebus incorporeis dari possit causa materialis substantialis, & quo modo quantitas ad hanc materiam causam comprehendetur.

Supponit haec questione, esse inter substantias creatas quasdam incorporeas, id est, carentes hac quantitate molis, quam habent corpora: quod infra nobis probandum est, tractando de substantiis separatis. Hoc ergo supposito, ad explicandum in uniuersum causalitatem materialis circa substantiam, vel assignando ei terminos quibus clauditur, vel designandam certam proprietatem quae dignoscit posse, necessaria vila est haec questione.

Varia sententiae.

II. IN qua nonnulli errant, dicentes causalitatem materialis non limitari ad res corporeas, sed in incorporeis etiam reperiri. Quae sententia duobus modis intelligi potest. Prior est, ut intelligatur de materia eiusdem rationis cum materia rerum corruptibilium. Quo sensu tenuit eam opinionem Augustin. in lib. Fontis vite, ut refert & declarat Diuus Thomas i. part. quest. 50. art. 2. Sed hic sensus faciliter recedit ex dictis præter aliqua quæ mox subiiciemus. Quia ostendimus, corpora celestia proper suam incorruptibilitatem non posse consistere haec materia; sed substantiaz incorporeæ sunt incorruptibiles, magisque abstractæ ab huiusmodi peregrinis alterationibus, quam celestia corpora: ergo.

Alio ergo sensu potest illa sententia intelligi de materia alterius rationis specificæ ab hac nostra materia, eiusdem ramen rationis generice cum materia rerum corporalium: ita ut de se illa materia, quæ de facto esse dicitur in rebus incorporeis, capax sit corporis molis, & quantitatis, si forma illam admittat. Et hoc sensu dicitur illa materia esse eiusdem rationis communis cum materia rerum corporearum, quamvis in statu differat, & actu careat mole corporeæ ratione formæ. Quod etiam assertuit Augustin. citato loco. Est autem etiam hic sensus improbabili-

lis, quia materia corporali connaturale est effigie sub quantitate, & sub illa, vel per illam diuidi in partes: ergo impossibile est ut aliqua substantia natura sua confite huicmodi materia carente mole corporea. Pater consequentia, tum quia non potest talis materia esse sine quantitate, saltem connaturali modo: non potest autem aliqua substantia naturaliter constare ex materia, & non habere illam in statu connaturali, sed prodigiolo, & miraculo: tum etiam, quia talis substantia incorporeæ constaret ex porzione seu parte materia distinta, vel à tota materia substantiarum corporalium, ut argumentatur Diuus Thomas loco citato: vel etiam à materiis aliarum substantiarum incorporearum, ut ibidem Caeteranus addit. Repugnat autem huic materia secundum communem rationem suam diuidi in partes, nisi media quantitate.

IV.

Sed dicere potest aliquis, non esse de ratione huius materia in communi sumptu habere quantitatem, neque posse (ut ita dicam) postulare illam ut proprietatem sibi necessariam, sed solum indifferenter se habere ut illam habeat, vel non habeat iuxta exigentiam formæ. Sed hoc in primis est alienum ab omni ratione Philosophica, quia nos nunquam experti sumus huicmodi materiam, nisi sub qualitate: ergo non solum haec materia est capax quantitatis natura sua, vel potest admittere illam, si forma non repugnet, sed etiam natura sua postulat esse sub qualitate, imo yix potest intelligi sine illa. Et confirmatur hoc, nam si in materia est capacitas ad quantitatem, non potest naturaliter illa carere propter formam: nam maxime id accideret, quando forma esset spiritualis: ut videmus in homine formam esse spiritualem, & non propterea privari materiam sua qualitatibus. Sed præterea argumentor à priori in huc modum, nam vel illa materia substantiarum incorporearum esset in sua entitate individuabilis, & carentis partibus entitatiis integrantibus ipsam: vel haberet partes entitatiis sese tamè penetrantes propter carentiam qualitatis. Si primum dicatur, plane sequitur talem materiam non solum non habere actu quantitatem, sed etiam esse omnino incapacem illi, quia rei individuabili repugnat per quantitatem extēdi, ut per se notum est ex ipsius terminis: talis ergo materia non conueniet cum materia substantiarum corporalium, etiam in hoc communis genere materia corporeæ seu capacis quantitatis. Si vero dicatur secundum, repugnat (saltem naturaliter) illam materiam esse à quantitate separatum; tum quia materia corporalium non alia ratione postulat qualitatem, nisi quia dividibilis est in partes: tum etiam quia neq; est in natura indicium aliquod, aut vestigium talis materiae, neq; facile, ut dicebam, concipi potest illo modo existens, praesertim natura sua.

V.

Potest ergo aliter excogitari (& sic tertius dicendi modus) in re incorporeis compositio ex materia prorsus spirituali & individuabili, ita ut, sicut datur substantia composita ex materia, & forma corporeis & substantia composita ex materia corporeis & forma incorporeis, ita etiam dari possit substantia composita ex materia & forma incorporeis. Quid enim repugnat, quin detur huicmodi compositio in substantia spirituali? Atque hanc sententiam probabilem reputat Alexander Alens. 2. part. question. 20. memb. 2. in fine, & quest. 4. 4. memb. 2. vbi distinguunt triplicem materiam, scilicet elementarem, celestem & spirituale, & Bonavent. in 2. distinct. 3. art. 1. quest. 1. & sequent. & re vera loquitur de propria materia, ut est essentialis pars distincta realiter à forma: & idem tenet Richard. eadem dist. art. 1. q. 2. & in eandem sententiam referunt Aureolus ibi: & idem docuit Plotin. lib. 4. Aneadis 2. c. 5. vbi ait, profundum viuisceiusque rei esse materiam, etiam in mundo intelligibili. Idem tenuit Proclus in elementario proposit. 210. Citatur pro hac sententia ex Philosophis Aristoteles 2. Metaphys. tex. 12. vbi ait omne quod mouetur, habere

habere materiam. Et Comentator 12. Metaphys. tex. 20. dicens materiam esse causam potentie in rebus, in quibus est potentia, scilicet passiva, significans omnia que sunt aliquo modo in potentia habere materiam; quod etiam habet 8. Physic. tex. 15. Idemque habet Aucten. 2. Metaphys. c. 2. Vnde lib. 4. cap. 2. ait omne quod habet esse, post non esse, habere materiam. Ex Patribus vero Augustinus lib. 1. de Mirab. Sacrae Scripturæ cap. 1. ait, Deum ex informi materia, quam prius ex nihilo condidit, cunctarum viabilium & inuisibilium rerum, hoc est sensibilium, & insensibilium, intellectuum, & intellectuarentium, species multiformes diuisisse: & 12. Confess. cap. 20. & 21. inter alias expositiones illorum verborum: In principio creauit Deus celum, & terram, hanc ponit, id est, fecit Deus informem materiam creaturæ spiritualis & corporalis. Damascenus etiam lib. 2. de fide, cap. 3. ait, licet quadam creature respectu nostri, materia vacare dicantur, tamen quidquid est aliud à Deo, crassum esse, & materia constare. Et Boetius lib. de Vnitate, & Vno, ait Angelum esse unum coniunctionem materie & formæ: & libr. 1. de Trinit. c. 3. ait, formam que est sine materia, non posse esse subiectum accidentium.

Ex quibus omnibus colligit hæc opinio non posse dari substantiam creatam, que sit pura forma substantis, quia nulla est substantia creata, que licet actu sit ratione formæ, non sit in potentia ut possit esse, & non esse, quod conuenit illi ratione materie. Itē, nulla est substantia creata, que non possit agere: & pati, aut moueri: sed primum conuenit ratione formæ, ergo secundum conuenit ratione materie, quia non potest eadem potentia secundum eandem rationem simpliciter esse activa, & passiva, quia non potest secundum idem esse in actu, & in potentia. Denique nulla substantia creata potest esse purus, actus: ergo nec pura forma, ergo esse debet constans ex materia & forma. Nec vero repugnat hæc compositioni rei spirituali, quia non repugnat intelligere entitatem substantialem inuisibilēm, ac incorporam, quia in suo genere sit pura potentia, & pendeat ab aliquo actu substantiali informante. Nam sicut substantia spiritualis integra est, in potentia ad formas accidentales proportionata sita dari potest substantia spiritualis partialis, que sit in potentia ad substantialem formam proportionatam. Denique sicut in formis sunt gradus, cur non etiam possunt esse in materiis usque ad gradum spiritualem?

Hæc sententia est sine dubio falsa: tamen duashaber partes. Una est, causalitatem materiæ esse necessariam in omni substantia creata, quantumvis incorpoream. Alia est, hanc causalitatem saltem non repugnare illi. Quia ergo prior pars facilius impugnatur, quam posterior, de ipsa est sigillatum dicendum.

Questionis resolutio.

Dico ergo primo: Non est de ratione substantiæ creatae & completae ut habeat causam materialis intrinsecā, ex qua componatur. Hanc conclusionem supponunt omnes authores qui docent dari facto substantias creatas nō compositas ex materia, nimirum angelos. Ita sentiūt fere omnes Scholastici in 2. distinct. 3. & Diuus Thomas 1. parte, quæst. 50. articul. 2. & 2. cont. Gent. capit. 50. & 51. & question. de spiritualibus creatur. artic. 2. Marfil. in 2. quæst. 2. Henric. quodlib. 4. quæst. 16. Herauæs quodlib. 11. quæst. 3. & est expressa sententia Dionyij capit. 4. de ecclesi Hierarch. & de diuin. nominibus, & fine duobus idem senti. Damascen. libr. 2. cap. 3. Aristoteleianam 12. Metaphys. cap. 6. clare docet intelligentias esse abstractas à materia, quamvis in hoc excedere videatur, faciens illas puros actus; de qua re dicemus infra suo loco. Nunc probatur ratione assertio posita, quia neque ex ratione substantiæ creatae ut sic,

neque ex proprietatibus, vel effectibus talis substantiæ potest colligi necessitas huius compositionis seu causalitatis materialis: ergo nulla est talis necessitas. Antecedens quo ad priorem partem patet, quia de ratione substantia ut sit solum est, quod sit ens per se subsistens seu natura sua aptum ad subsistendum. Quod verò talis substantia creata sit, additolum dependentiam ab alio: & consequenter, quod talis substantia sit finita, & non sit ex se ens necessarium, neque omnino simplex: sed tota hæc ratio substantia creata optime salvatur & intelligitur absque compositione ex materia & forma, seu ex actu & potentia substantiæ, ac realiter distinctis: ergo Probatur assumptum, quia ut substantia non sit omnino simplex, sufficit compositione Metaphysica, vel ex natura & supposito, velex esse & essentia, de quibus infra dicimus: prater quas etiam est compositione ex genere & differentia, quæ sufficit etiam, ut talis substantia finita esse intelligatur: neque talis compositione indicat veram compositionem ex materia & forma, quia non oportet genus & differentiam sumi ex partibus substantiæ realiter distinctis, ut in superioribus dictum est. Denique, ut talis substantia dependeat, satis est quod ex se, & ex sua intrinsecâ essentia non sit in actu, sed per efficientiam alterius: hoc autem conuenire potest substantiæ hoc ipso quod aliquam compositionem habet ex esse & essentia, vel ex modo dependentia, & re quæ dependet: ergo ad ratione substantia creata non sit necessaria propria compositione ex materia & forma.

Altera vero pars antecedentis probatur, quia non repugnat eandem rem esse in actu in genere substantiæ, & esse in potentia ad accidentia, ut sequenti disputatione latius dictum sumus. Et patet breuiter, quia respectu diuersorum non repugnat actus & potentia. Imo hoc ipso, quod substantia creata non habet per seipsum omnem perfectionem, sequitur ut post perfectionem substantialem, sit perfectibilis per accidentia: & hoc est esse in potentia ad illa. Deinde, si talis substantia sit viuens, & maxime intellectualis, per eandem realem facultatem habere potest vim agendi & recipiendi, ut per eandem voluntatem potest elicere & recipere actum volendi: & eodem modo potest se mouere, non ratione materie sed ratione suæ propriæ substantiæ: ergo hæc non sunt sufficientia indicia compositionis propriæ ex materia & forma, quia non necessario illam requiriunt; sed prater hæc nulla alia sunt indicia talis compositionis, quæ in omni substantia creata necessario inueniuntur: ergo nulla est necessitas attribuendi hanc compositionem omni substantia creata.

Et confirmatur, ac declaratur hic discursus ex anima rationali separata à materia: illa enim est substantia creata dependens, & non omnino simplex, & se mouentia potens ad intelligendum, volendum, & se mouendum: & horum omnium capax est sine compositione ex materia & forma. Vnde authores contrarie sententia coacti hoc exemplo, indicante etiam in anima reperiri hanc compositionem: veruntamen id est valde alienum non solum à principiis naturalibus, sed etiam fidei. Nam vel intelligent, animam etiam dum est in corpore, esse compotitam ex materia & forma spiritualibus; at inde sequitur, animam non esse veram formam corporis; tum quia anima per se erit substantia completa & integra, vapore ex propria materia substantiali, & propria forma composta; tum etiam, quia non poterit informare corpus per suam materiam, quia materia non est actus actuans, sed primum subiectum formæ: neque etiam per suam formam, quia non potest eadem forma simul informare duas materias, neque habere connaturalem & intrinsecam habitudinem transcendentalis ad illas. Vel intelligent, animam rationalem statim ac separatur à corpore, recipere aliquam spiritualem materiam cui vnitur, & in qua con-

conseruetur: & hoc & que falsum est, & erroneum. Nam inde fit primo, animam rationalem vere non conseruari separatam. Secundo sequitur, necessariam esse creationem nouæ materiæ, ut anima possit extra corpus manere, quia illa materia non poterat ante præesse, aliæ oportueret vel esse sine forma, vel aliquid a iud corrumpi, ut anima rationalis extra corpus manere posset. Quæ omnia sunt absurdâ. Imo præterea sequitur, non oportere ut talis anima aliquando redeat ad corpus: nam si iam haberet propriam & perfectiorem materiæ quam informet, cur debet illa priuati, ut ad corpus redeat? Maxime, quia compositum illud ex tali materia & anima, natura sua incorruptibile esset. Igitur nullo modo dici potest rationalem animam constare materia, & forma.

XI. *Quoniam substantia non est nisi sit in se.*
Sed dicet aliquis non esse eandem rationem de anima rationali, & de substantiis completis, de quibus nunc agimus: nam illa cum sit incompleta, & natura sua instituta ad informandam materiam, non est mirum, quod tota sit forma, & non constet ex materia: secus vero esse potest in substantiis completis, quæ ita per se subsistunt, ut materiam informare non possint. Sed hæc differentia nil obstat, quipotius ex eo, quod anima rationalis, quamvis sit incompleta substantia, quia incorporeæ est, potest esse per se subsistens sine materia, & in se operari, ac se mouere: ex hoc (inquam) inferimus non repugnare, quod dentur completa substantia incorporeæ, quæ materia non consistat, & in se operari possint, ac se mouere. Et ratio huius consequientia est, quia sicut in anima eadem res potest esse principium efficiendi, & recipiendum & actum accidentale, ita in illis substantiis completis. Et sicut anima separata non indiget materia ad suos actus & motus, ita nec substantia completa & incorporea indigebit illa. Eataliunde non est materia necessaria ad rationem substantiæ incompletæ ut sic, nam Deus est completa substantia sine materia: neq; ex eo præcise, quod substantia sit creata, postulat ut complementum eius sit ex compositione materiæ, ut demonstratum est: ergo.

XII. *Quoniam substantia non est nisi sit in se.*
Ethinc insurgunt duæ alia rationes è grægiè confirmantes conclusiohem. Una ratio est Diu Thomæ loci citato, quia non repugnat dari substantiam creatam completam, habentem operationem simplicem independentem à materia: ergo non repugnat dari substantiam habentem esse completum absq; materia. Consequientia probatur, quia esse est proper operari, unde est proportionatū operationi, & operatio ipsi esse: si ergo substantia nullo modo indiget materiæ ad operationem, nelp; ad suum esse completum illa indigebit: Ed vel maxime, quod talis materia nihil conferre posset ad esse, vel subsistere forma: quia forma, ut supponitur, est incorporeæ: ergo independens in esse à quolibet subiecto, & per se subsistens, sicut est nostra anima: igitur talis forma, neque quoad esse, neque quoad operari, indigebit materia: ergo nō potest natura sua esse actus materiæ, sed actus per se subsistens, tanquam substantia completa. Antecedens vero probatur, quia non repugnat dari substantiam creatam pure intellectualem: operatio autem intellectualem per se & natura sua independens est ab omni materia, ut late probatur in 3. de Anima: & patet breuiter tum ex obiecto eius, nam sub se complectitur omne ens, quantumuis abstractum à materia; tum ex modo eius, quia ex se abstrahit à tempore, & loco, & ab omni compositione: tum deniq; ex primaria substantia intellectuali, quia est Deus, in quo nullum est genus materiæ, & ex infinita, quia est homo, vel anima rationalis. Nam licet hæc anima sit actus corporis, cuius ministerio vt aliquo modo potest ad suas mentis operaciones, tamen per se ac formaliter, non indiget anima rationalis aliqua materia ad intellectuales operaciones: unde separata illas exerceat sine villa materia: si

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

ergo non repugnat dari substantiam creatam totaliter intellectualem, non repugnabit dari substantiam creatam carentem compositione ex materia.

XIII.

Alterā ratio sumitur ex similitudine effectus ad causam, scilicet secundum communem & analogam rationem: cum ergo Deus sit substantia completa simplex, non repugnabit dari substantiam similem Deo in hac perfectione, scilicet quantum ad carentiam compositionis ex partibus realiter distinctis: omnis enim similitudo ad D'um, quæ non pugnat cum ratione effectus æquiuocis, & dependentis, vel quæ aliunde non pugnat cum ratione entis ut sic, comunicari potest à Deo alicui creauro: de quo discursu dicemus plura infra, tractando de intelligentiis creatis.

Dico secundo: Omnino repugnat fieri incorpoream creaturam habentem verâ materialē causam substantialem. Hanc conclusionem non inuenio ita expressam in authoribus: solum enim dicunt angelos carere omni materia: tamen quatenus hoc colligunt ex eo, quod incorporei sunt, plane supponunt repugnare substantiæ incorporeæ ut sic compositionem ex materia, qualisunque illa esse fingatur. Potest autem probari assertio primo ab effectu, vel potius ex fine: quia compositione ex materia non potest conuenire alicui substantiæ nisi quatenus ei est conaturalis: natura autem non postulat compositionem ex materia, nisi ob aliquem visum, vel finem contentaneum & compositum, & formam, nam materia est propter formam, sed materia incorporeæ nulli visu esse potest formam incorporeæ: ergo. Minor probata satis est in precedente affectione, nam forma incorporeæ non indiget materia absolute ut sit, neque etiam ut operetur intellectualer, ut ibi probatum est; neq; ut moueretur localiter, ut probat etiam exemplum nostræ animæ separatae. Et ratio est, quia motus localis recipi potest in quacunque re substantiæ, habente finitum & limitatum locum, sive illa res sit composta, sive simplex. Nec fingi potest alius genus operationis, ad quam talis materia deseruat, quia in materia incorporeæ non possunt esse sensus, neq; alius modus cognitionis, qui per solam formam non melius exerceatur: neque etiam esse potest actus vitæ vegetativæ, cum substantia incorporeæ sit incorruptibilis, est ergo talis materiæ modus ineptissimus ad omnem visum naturæ: ergo non potest esse conaturalis alicui substantiæ: ergo simpliciter impossibilis est: nam materia vel est pars naturæ, vel non est materia. Item, si possibilis est aliqua materia, possibilis etiam est forma, quæ sit naturalis actus eius: ergo cōposito ex utræcunque conaturali erit talis causa materialis, si ergo nulliforme, vel composto esse potest conaturalis huiusmodi materia, neq; absolute esse potest. Ratio autem à priori sumenda videtur ex nobilitate gradus & ordinis substantiæ incorporeæ, nā ille ordo rerum est actualior, quam sit omnis substantia corporea & extensa: & ideo repugnat dari in illo ordine entitatem substantialem per modum puræ potentiaz indigentis forma substantiali, ac realiter distincta, ut esse possit.

XIV.
Incorporeæ substantia repugnat materialiæ causa.

Materia & quantitas mutuo se ferunt.

XV. *Quoniam substantia non est nisi sit in se.*
Ex his infero materiam & quantitatem se habere inseparabiliter ac reciproce, ita ut omne compositum ex materia, necessario sit quantum, & omne etiam corpus quantum necessario sit compositum ex materia: hæc enim posterior pars in superiori sectione probata est: prior vero ex proxime dictis constat. Vnde fit consequens, quæntitatem comparari ad materiam ut proprietatem eius, nam cum inseparabiliter se ferunt, necesse est ut inter se habeant aliquam naturalem connexionem, cum autem materia sit substantia, quantitas & accidens, non possunt aliter connecti, nisi ut proprietas & essentia, radix, seu fundamentum. Imo, si de proprie-

B b prietate

prietary reali, & Physica loquamur, nullam aliam in materia inueniemus: nam si quid aliud assignari solet, vel non est proprietas, sed essentia; ut esse potentiam ad formam: vel non est proprietas positiva, sed quia per negationem declarat eandem essentiam, ut esse ingenerabilem, & incorruptibilem, esse de se informem, & aliquo modo incognoscibilem, carere vi actionem, & similes. Vel deniq; solum per Metaphoram explicat eandem essentiale in capacitate materiae, ut habet appetitum ad formam. At vero quantitas est vera & realis proprietas propria habent entitatem (de qua infra suo loco dicemus) naturaliter ac necessario coniunctam cum entitate materie. Et que illi valde proportionata, nam est aptissima ad recipientum, & patientem, & ex se non est ordinata ad aliquid agendum. Statim vero se offerunt hoc loco questiones graues, scilicet, an quantitas ita sit proprietas materie, ut sit illi coena, & an ab illa dimittatur, vel mediante forma: & an in illa immediate subiectetur, vel in toto compagno; sed haec questiones non sunt necessariae ad presentem disputationem, & in sequenti habebunt commodiorem locum.

XVI.
Dubitatum.

Responso.

XVII.

Textus Aug.
exponitur.

Solum potest in hac assertione dubitari, si quantitas & materia sece consequuntur, quomodo, varia ratione materie, non variatur ratio qualitatis: diximus enim materiam incorruptibilium corporum esse distinctam a materia corruptibilium: nemo autem dicit, quantitates esse diversarum rationum. Quod si dicitur, quantitatem consequi materiam ut sic secundum genericas rationes suam: restabit inquirendum, quae proprietas consequatur hanc, quae vero illam materiam, quatenus talis, vel quomodo ad rationem genericanam materie sequatur specifica proprietas, & tamen ad specificas rationes materie nulla proprietas sequatur. Ad hoc vero dicendum est breuiter, nullum esse inconveniens, quod duas naturae seu materie specie distincte, quatenus inter se sunt aliquo modo similes, habeant proprietatem communem: id enim frequens est etiam in formis, & substantiis completis. Nam sicut duas causas specie distinctae possunt habere effectum eiusdem rationis, quia possunt habere virtutem communem, vel formalem, vel eminentem: ita duae materie possunt habere proprietatem communem propter conuenientiam in aliqua conditione naturae, quamvis non conuenientiam simpliciter in tota essentia. Omnes enim materie habent integralium partium extensionem & compositionem, & in ea sunt omnino similes, & secundum eam rationem conuenit illis proprietas: habent vero ulterius, quod sunt potentiae ad formam, & secundum hanc rationem differunt per diuersam habitudinem ad formam. Et secundum hanc specificam rationem, & distinctionem, verum est non habere unam materiam aliquam peculiarem proprietatem accidentalem, distinctam à quantitate, vel à proprietatibus alterius materie. Neque hoc est inconveniens, quia materia, cum sit pura potentia, non indiget aliis proprietatibus vel facultatibus.

Argumentorum solutiones.

Ad argumenta alterius sententiae respondetur, Aristotelem, cum ai omnia quae mouentur, habere materiam, loqui de moro physico in quo una pars mobilis prius pertransit spacium, quam alia. Commentator autem & Auicenna procedunt in eo errore, quod intelligentes omnes sunt entia necessaria, & externa. Ad Aug. In primis opus illud demirabilis, sacre Scripturae incerti est authoris, deinde D. Thom. q. vniqa de spiritualib. creat. artic. i. ad quartum, explicat Augustinum non loqui de materia proprie, ut est pars essentiae, nec de informitate substantiali, sed de materia, ut dicit quamcumque substantialiam, vel subiectum accidentaliter informe. Unde per materiam informem in intellectuali natura nihil aliud

intelligit, quam ipsam naturam intellectualem nondum illuminatum à verbo. Vel fortasse author illius libri existimat Angelos esse corporeos. A que hoc modo respondet Capreolus in 2. d. 3. q. 1. ad alium locum Augustini ex libris confessionum, eam expositionem esse iuxta opinionem Platonis existimantis Angelos esse corporeos: præfertim quia Augustinus non approbat, sed refert tantum illam expositionem. Damascenus autem aperte sentit Angelos esse immateriales, quamvis copiaratione Dei eos appelleret crassos ac materiales, non quia materia consistit, sed quia aliquo modo sunt compositi, & potentiales. Ita fere Diuus Thomas q. 50. artic. 2. ad primum. Boetius autem in priori loco, vel existimat Angelos esse materiales, vel loquitur late de materia & forma, prout interdum dicuntur de quacunque potentia & actu, siue sint genus & differentia, tunc essentia & esse. In posteriori autem loco vel loquitur de forma pura, quae sit purus actus, ut exponit Capreolus, vel loquitur secundum præcisionem formalem, quod forma ut forma non recipit accidentia, sed quatenus aliquid participat de conditionibus materie, seu de potentialitate.

Et ex his ultimis verbis fere responsum est ad rationem illius sententiae: negatur enim esse impossibile substantiam creatam non compositam ex rea materia. Ad primam probationem responderetur, falsum est omnem substantiam creatam posse non esse per intrinsecam potentiam passuam, quae conuenit rebus ratione materie, subiecte priuationi: si vero sit sermo de potentia ad non esse per solam denominationem extrinsecam à causa efficiente, illa non requirit materiam. Ad aliam probationem responderetur, eadem rem viventem posse se ipsam mouere accidentaliter, vel in actu reducecere, quiaad hoc esse potest per suam substantiam in actu eminentem seu virtuali, & in potentia formalis, ut supra, confirmando veritatem, declaratum est, & tractando de causa efficienti latius dicemus.

Ad ultimam probationem iam declaratum est, unde repugnat dari substanciali incorpoream, & puram potentiam in genere substantię scilicet ex eminentia illius gradus, & ordinis: & ideo non est simile de potentia ad formas accidentales, quia substantia quae sit simpliciter in actu, potest esse in potentia ad accidentia: quae non est potentia ad esse simpliciter, sed secundum quid. Est denique diuersa ratio formæ & materie, nam forma, cum sit actus, merito reperiri potest in gradu incorporeo, itemque gradus corporeus potest participare actualitatem formæ substantialis, quia non est ille ordo adeo imperfetus, quin intra illum reperiatur ens simpliciter in actu per formam constitutum: è contrario vero materia propter suam imperfectionem non potest elevari ad gradum incorporeum.

D I S P U T A T I O XIV.

De causa materiali accidentium.

Xplicata causalitate materiali in prima radice, & causa illius generis, facile est eam applicare ad omnia subiecta, quae huiusmodi genus causalitatis exercent circa accidentia; nam circa substanciali sola materia prima veram ac propriam causalitatem materialem habet: quia licet partes integrantes vel dispositiones, soleant ad hoc genus causa reuocari, id solum est per quandam reductionem, non per proprietatem. Igitur de materiali causa accidentium primum videbimus an sit, & qualis, & respectu quorum accidentium. Deinde, quibus rebus conueniat.